

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rationale divinorum officiorum

Durantis, Guilelmus

[Ulm], 18. März 1475

Incipit liber primus de ecclesia et ecclesiasticis locis

[urn:nbn:de:bsz:31-323810](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-323810)

doctrinam. Id est exemplo patrum intrent
in regnum celorum. Similiter hierusalem
intelligit historice ciuitas illa terrestris. qm
peregrini petunt. alegonice eadē militans.
tropologice quelibet amina fidelis. anago
gice celestis hierusalem siue patria. De his
etiam alia exempla videri possunt in lectio
nibus. que dicunt in sabbato sancto. prout
ibi in sexta parte dicitur. In hoc aut opere
plerumq; circa idem diuersi sensus haben
tur. et de vno sensu ad alium transit. qd
modum lector sedulus liquido poterit intu
eri. sicut enim nemo prohibet diuersis excepti
onibus vel defensionibus vti. sic etiam nec
diuersis i laudē dei expositionib; salua fide
Considerari aut oportet qd in diuino cul
tu multiplicis rit; varietas reperit vnaq; q;
fere nang; eadē pprias habet obseruantias.
et in suo sensu habundat. nec censeat reprehē
sibile. vel absurdum deum et sanctos eius
varg; ocentibus seu modulationibus atq;
diuersis obseruantijs venerari. cum et ipa
eadē triumphans sm prophetam circumdata
sit varietate. et in ipoz eadē sacra mē
torum administratiōe de iure osuetudinis
varietas tolleret. Vnde sm august. eadē
cap; institutionum in diuino officio qualdā
scripturas accepimus. qualdaz vero aplica
traditione siue scriptis osumatas p su ccel
lores. qualdam etiam. quaz tñ institutio iq
noratur. osuetudine roboratas a pbat vs;
quibus par ritus seu obhuantia debet. Nō
igitur lectoris moueat animus. si fortassis
in hoc opusculo legerit. que in sua non no
uerit eadē obhuari. aut non inuenerit quic
quid ibi seruat. Non enim vnus cui; q; loci
specialia s; omnes. atq; visitatores ritus
hic psequim; qui omunem non picularē
doctrinam tradere laboramus. nec sit nob;
possibile quozlibet locoz spēalia pscrutari
Decreum; itaq; p anime nre salute. atq;
legentium vtilitate secreta diuinoy offitioy
mysteria. hic claro stilo put erit possibile ex
arare atq; dicigere. et que viris eadē
p quotidiani vsus intelligētia nācia visa
sunt enucleare. et medullitus explicare quē
admodum et pro illis que circa iudicia ver
santur secularia olim in speculo iudiciali fi
deliter egisse dinoscim; in statu dissimili con
stituti. Vextn; sedulo pensandū est. qd circa

ipā diuina officia plures sunt vsuales ob
uante. que nec ad moralem nec ad misticū
ex institutione referunt intellectum. S; nō
nulle ppter nācitatem. quedā ppter veteris
et noue legis dnam. quedam ppter eaz que
nientiam. et quedam ppter maiore ipoz offi
tioy celebritatem et reuerentiaz. inolite esse
cognoscunt. Vnde sic ait bēus aug. Talia
diuersoy locoz diuersis moribus innuabiliē
variant. Ita vt vix aut nunq; omnino in
ueniri possunt cause. quas in eis ostituedis
hoies sūt secuti. **S**ane liber iste Rational
vocabulo describit. Nam queadmodum in
rationali iudicio. quod legalis pontifex fe
rebat in pectore scriptum erat manifestacō
et veritas. sic et hic rationes varietatū in
diuinis officijs. et eaz veritas describunt.
et manifestant. quas in scrinio pectoris sui
eadē prelari et sacerdotes fideliter dnt con
suare. et sicut in illo erat lapis in cui; splen
dore filij israhel deum sibi fore ppirium ag
noscebant. sic et deuotus lector ex hui; lecti
onis splendore in diuinoy officioy misterijs
eruditus agnoscit deum nobis fore ppiriū.
nisi forte eius indignationē culpe offendi;
culo improvide incurramus. **I**llud q; quoz
coloribus auroy otextum erat. et hic. vt p;
missum est rationes varietatū in eadē
rebus atq; officijs quoz sensibus. videlicet
Historico. alegonico. tropologico. et anago
gico fide media colorant. **D**istinguit aut
in octo partes. quas seriatim. fauente dno
prosequem;. In quaz prima age; de eadē et
eadē locis. et ornamentis. de osecracōi
bus et de sacramentis. In scda de eadē mi
nistris et eoz officijs. In tertia de sacerdo
tibus et alijs iudumentis. In quarta et de
singulis que in ea agunt. In quinta de alijs
diuinis officijs in genere. In sexta specialitē
de singulis dñicis et ferijs. et festiuitatibus
ad dnm pertinentibus. In septima de festi
uitatibus sanctoy. et de festo et officio eius
et dedicationibus eadē ac mortuorum. In
octauo de compoto et kalendario
Incipit liber primus de eadē et eadē
locis et ornamentis. et de consecrationibus
et sacramentis.
In hac ergo prima huius opis pte de q;
bdam generalibus tractare puidimus vt
De eadē et eius partibus

- De altari .
- De pictis et imaginibus et ornamentis ecclesie
- De campanis
- De cimiterio et alijs sacris locis .
- De ecclesie dedicatione .
- De altaris consecratione
- De consecrationibus et vinctibus
- De sacramentis ecclesiasticis
- De ecclesia et eius partibus

Ecclia est vt de ecclesia eius partibus videamus . Notandum est qd qd ecclesia Alia est corporalis in qua viz diuina officia celebrantur Alia spūalis que est fidelium collectio

siue pplus p ministros conuocatus et in vnu conuocatus . ab eo qui vnanimis habitare facit in domo . Sicut enim corporalis ex cōgregatis lapidibus construit . sic et spūalis ex diuersis hominibus congregat . ecclesia ergo grece conuocatio dicitur latine . qd omnes ad se vocat . quod nomen magis pprie conuenit ecclesie spūali qm corporali . qm homines non lapides conuocant . sepe tñ nomen signati at tribuitur signanti . Ecclesia aut materialis spūalem designat . vt dicit . vbi de eius consecratione agitur . Rursus ecclesia grece dicitur catholica . vniuersalis . qd per totum mōm est constituta seu diffusa . qd vniuersi in deū credentes in vna dñt esse consecratione . vlt qd in ea est generalis doctrina ad instruendos omnium fidelium . Sinagoga qd grece congregatio dicitur latine . quod pprie nomen iudeorum pplus tenuit . iporum enim pprie sinagoga dicitur solet . qd quis et ecclesia dicitur . Apostoli tñ nunq̄ sinagogas . s̄ semp ecciam . forte discendendi causa . Dicit etiam pñs eccia ipon . eo qd ab hac peregrinatione longe posita . promissiones rez celestium . speculat . et ideo non . Speculatio nomen accepit . Pro futura vō patrie pace ierlm vocat . Nam ierlm pacis viliō interpretat . Dicit etiam eccia domus dei . sic dicta . a dogmate quod grece dicitur rectū quasi dans manere vnanimis in se . Dicit etiam qnḡ hēriaca . v dñicalis . qnḡ basilica quod verbum grece sonat latine regia . seu

regalis a rege scz basilico . Carnalium enim regum palatia sic dicta sunt . Nostra autem orōnis domus regia dicitur . qd in ea regi regū seruitur . Qnḡ templum qd rectum amplū in quo regi deo sacrificia offerunt . Et qnḡ dei tabernaculum . qd in presenti vita peregrina ē et i itinere ad patriam p̄gens . vt iam dicitur Vel dicitur tabernaculum qd taberna dei put sub eccie dedicatio e dicitur . Quare etiam dicitur est tabernaculum vel arca testimonij sub altari dicitur . qnḡ veto martirium quod in honorem alicuius martiris sancti fit . Qnḡ capella put in scda pte sub tractatu de sacdo . e dicitur . qnḡ cenobium . qnḡ saccharium . qnḡ satellum . qnḡ domus orōnis qnḡ monasterium . et qnḡ oratorium . S̄naliter tñ quilibet locus ad orandum status . oratorium dicitur p̄ . Rursus eccia qnḡ dicitur corpus xpi . qnḡ etiam virgo vocatur . iuxta illud . Emulor enim vos dicitur . Qnḡ sponsa qd xps desponsauit in fide . de q̄ in euangelio . qui habet sponsam sponsus est . qnḡ m̄ . qd q̄ti die in baptismo spirituales filios deo parit . Qnḡ filia . iux illud pphete . Pro patribus tuis nati sunt tibi filij . Item qnḡ ponit vidua . quia ppter pressuras nigrescit . et vt rachel non consolatur . Qnḡ metetrix figuratur . ppter ecciam de gentibus congregatam . Qnḡ vocatur ciuitas . ppter omunionem sanctorum ciuium murata ppter munitionem scripturarum . quibus hērici arcant . hñs lapides et ligna diuersi generis . qd diuersa sunt merita singulorum put iam dicitur . Quicquid aut sinagoga p legem accepit . hec nunc ecclesia a xpo cuius sponsa est per grām recipit et in meliō mutauit . Vane non est noua oratorij siue eccie institutio . p̄cepit namq̄ dñs moysi in monte sinai . vt faceret tabernaculum de cortinis mirifice fabricatis . Diuisum enī erat interposito velo in duas ptes . cuius pars prior sancta vbi pplus sacrificabat . Interior vero sancta sanctorum vbi sacerdotes et leuite ministrabant dicebant . vt dicitur in p̄hemio quarte p̄tis . Quod postq̄ vetustate consumptū est iussit dñs fieri templum . quod salomō edificauit ope mirifice . duas hñs partes vt et tabernaculū . R . iij . c . viij . Ab utroq̄ vero scz a tabernaculo . et a templo nra materialis eccia formā sū p̄lit . In cuius parte anteriori pplus audit et orat

In sanctorio vero clerus predicat iubilae
et ministrat. Tabernaculum autem quod in iti-
nere factum quicquid gerit typum mundi qui tran-
sit et occupantia eius. Unde constat ex iij.
corinay colonibus sicut et mundus operatus
est ex quatuor elementis. Deus igitur in taber-
naculo. deus est in hoc modo. velut in templo
christi sanguine rubricato. Expresse vero tab-
naculum typum gerit ecclesie militantis. quod non
habet hic manentem civitatem. sed futuram
inquitur. **I**dem dicitur tabernaculum. tabernacula
enim militantium sunt. deus enim in taber-
naculo. deus est in fidelibus. suo nomine con-
gregatis. Pars prima tabernaculi in qua plus
sacrificabat vita est activa. in qua plus in
proximi dilectione laborat. Pars altera in qua
leuite ministrabant vita est contemplativa.
in qua dilectioni et contemplationi dei reli-
gioso virorum sincera conversatio vacat. Ta-
bernaculum vertitur in templum. quod de militia
currit ad triumphum. Est autem ecclesia sic edifi-
canda. Parato namque fundamenti loco in-
illud bene fundata est domus domini super firmam
petram. debet episcopus vel sacerdos de eius licen-
tia ibi aquam aspergere benedictam. ad abi-
gendas in demonum fantasias. et primarium
lapidem cui impressa sit crux in fundamento
ponere. Debet et sic fundari. ut caput recte
inspiciet versus orientem. de quo dicitur in psal-
mo. v. patris. vixit. et tunc ortum solis est
nocturnam. ad notandum quod ecclesia que in terris
militat tempore se debet equanimiter in prosperis
et in adversis. et non versus solsticialem ut
faciunt quidam. **C**eterum si muri istius que
edificat ut civitas edificari per iudeos iuben-
tur secundum prophetam. quanto magis et nos muros
ecclesie nostre edificare debemus. **S**iquidem ecclesia
materialis in qua plus ad laudandum deum
duenit. sanctas significat ecclesiam. que in cel-
vis ex lapidibus construitur. **N**ec est domus
domini humiliter edificata. cuius fundamentum
est angularis lapis christus. super quo fundam-
to positum est fundamentum apostolorum et propheta-
rum sicut scriptum est. **F**undamenta eius in
montibus sanctis. **S**uperedificate parietes
iudei sunt et gentiles. de quatuor mundi par-
tibus ad christum venientes et qui per ipsum credi-
derunt seu credunt et credent. **F**ideles autem
ad vitam predestinati sunt lapides in struc-
tura huius muri. qui semper usque ad finem huius

mundi edificabit. **L**apis vero super lapidem
ponitur quoniam magistri ecclesie minores in christum studium
assumunt ad docendum et corrigendum et sta-
bilendum. **I**n sancta ecclesia huius lapides super
se. ad ferendum pro edificio quicunque laborat
fraternum portat. grossiores vero lapides.
et politi seu quadrati qui ponuntur alitrinsecus
fons in quo medio minores lapides iacet
sunt viri perfectiores. qui suis meritis et or-
nibus continent infirmiores in sancta ecclesia.
Cementum autem sine quo muri stabilitas esse
non potest fit ex calce sabulo et aqua. **C**alx fer-
uens caritas est. que sibi coniungit sabulum
et terrenum opus. quia vera caritas sollicitu-
dinem maximam huius mixtam pro viduis seni-
bus pupillis et debilibus. **E**t ideo studet ope-
rari manibus ut habeat unde eis beneficiat.
Ut autem calx et terra ad edificium muri vale-
ant aque omixtione conglutinantur. **S**iqui-
dem aqua spiritus est. **S**icut enim sine cemento
lapides muri non simul iunguntur ad muri
stabilitatem. sic nec homines ad muri edificium
celestis ierusalem possunt simul sine caritate iun-
gi. quam spiritus sanctus operatur. **O**mnes muri
lapides politi sunt et quadrati. sancti mundi
et firmi. qui vix per manus summi artificis di-
sponuntur in ecclesia permanenturi. quo pro quibusdam
ferunt et non ferunt. ut simpliciore in ecclesia
alii ferunt et ferunt. ut medii. alii tamen ferunt
et non ferunt nisi a solo christo qui est singula-
re fundamentum. ut perfecti. omnes quidem
vna caritas more cemento coniungit. dum
vivi lapides pacis et page colligantur. **C**ristus
noster murus fuit in conversatione. et ante mu-
rale in passione. **D**ane iudeis muros ierusalem
edificantibus adherant inimici volentes illo-
rum opere impedire. ita quod sicut in esdra legitur
adeo ab hostibus infestabant. quod vna manu
ponebant lapides in muro. et alia manu
hostes pugnabant. **E**t nobis muros ecclesie
edificantibus assunt in circuitu inimici. scilicet
vicia siue perversi homines opera nostra impe-
dire volentes. **U**nde muros. id est virtutes edi-
ficando hostes impugnemus. et iuxta morem
iudaici populi teneamus. arma nostra. id est scutum
fidei. loriceam iusticie. galeam salutis. et gla-
dium verbi dei in manibus nostris. ut nos
illos defendamus. **E**t opilio seu sacerdos sit
nobiscum vice christi. qui doceat nos per lectio-
nem et muniat per orationem. **P**orro ex quibus

rabnaculum in veteri test. fieret ondit dñs
 dicens in exodo ad moysen. **S**ume primiti-
 as. i. preciosa queq; a pplo israhel. s; ab eo tm
 qui vltro obtulerit aurum & argentu & es
 iacinthum & purpam coccumq; bistictum
 .i. se tam iacinthini. & purpurei. & cocinei
 coloris. & bissini quod est genus lini egip-
 ciaci molle & candidum. pilosq; capray. &
 pelles arietum rubricatas. quas parchitas
 dicimus. q; parchi sic colorat; eas sic excolei
 tauerut & pelles iacinthineas & ligna gthi
Nomen montis & regionis & arboris. que
 similis est albe spine in folijs est leuissimū
 lignum & imputribile & incremabile. oleū
 q; ad luminaria. & aromata in vnguetā &
 tpmiama boni odoris & lapides onichi nos
Ita q; sardonices & gemmas sanctuarium
 faciant mihi vt habitem in medio eor. ne
 sit eis labor: recurre ad montem hunc. **D**ec
 plene magr in historijs prosequit sup exod.
Dispositio aut ecclie material' modū hūani
 corporis tenet. cancellus nanc; siue locus
 vbi altare est caput repntat. crux ex vtraq;
 parte brachia & manus reliqua pars ab oc-
 cidente quicq; corpori supesse videt. sacrifi-
 cium altaris votum significat cordis. **B**ed
 & fm richardū de sancto victore. dispositio
 ecclie triplicem statum in ecclia saluandoy si-
 gnificat. ordinē virginū. chorus continentū
 corpus coniugator. **S**trictius est enim sanc-
 tuarium q; chorus. & chorus q; corpus. qā
 pautiores sunt virgines q; continentes. &
 isti q; coniugati. **S**acratior q; est locus sanc-
 tuarij q; chorus. & chorus q; corpus. quia
 dignior est ordo virginū q; continentium.
 & illor q; coniugator. **A**d hoc ecclia ex q̄tuor
 parietibus. i. ex doctrina q̄tuor euangelista-
 rum longa lataq; surgit in altum. i. in alta
 virtutum longitudo cui; longanimitas est
 que patient' aduersa tollerat donec ad p̄riaz
 pueniat. latitudo caritas est. que dilatione
 meritis amicos in deo. & inimicos diligit
 ppter deum. **A**ltitudo vero spes est future
 retribucōis. que p̄spera & aduersa stemnit
 don' videat bona deinde in terra viuentiū
Rursus in templo dei seu gratie. est funda-
 mentum fides. que est de te non visa teā.
 caritas que operit multitudinem peccator
 ostium obedientia. de qua dñs inquit. **S**i
 vis intrare vitam sua mandata. pauimen-

// Sanctuarium. n.

tum humilitas. de qua ps. **A**dhesit pauim-
 to anima mea. quatuor laterales parietes
 sunt q̄tuor p̄ncipales virtutes iusticia. for-
 titudo. prudentia & tempantia. **D**ic sunt
 in apo. q̄tuor latera ciuitatis equalia. fene-
 stre sunt hospitalitas cum hilaritate. & mi-
 sericordia cū largitate. de hac domo dñs ait.
 veniemus ad eum. & mansiones apud eum
 faciemus. **Q**uedam tñ ecclie in modum cru-
 cis formant. ad notandum nos mdo crucifi-
 gi seu crucifixum sequi debere. iuz illud qui
 vult venire post me abneget semetipsum &
 tollat crucem suam. & sequat me. **N**onnulli
 etiam in modum circuli rotundi formant.
 que significant eccliam dilataram esse per cir-
 culum orbis. vnde illud. **E**t in fines orbis
 terete verba eoy. seu q; de circulo orbis pue-
 niemus ad circulum corone einitatis **S**ane
 chorus clericoy est ouersio cantantiū. vel
 multitudo in sacris collecta. **D**ictus est aut
 chorus a corea vel corona. olim enim in mo-
 dum corone circum aras stabant. & ita p̄
 vcorditer scinebant. **B**ed flavianus & theo-
 dorus alternatim psalē constituerunt edocēti
 ab ignatio. qui sup hoc fuit diuinit' edocēti
Duo ergo chori plallentium designant an-
 gelos & spūs iustoy quasi reciproca volunta-
 te laudantium. & se ad bonam opationem
 inuicem exhortantiū. **A**ly chororum dixerūt
 a concordia que in caritate consistit. q; qui
 caritatem non habet ouenient' cantare nō
 p̄t **Q**uid aut chorus iste significet. & quare
 in illo maiores sedent posteriores. **D**icet in
 q̄rta parte sub introitu. & sub ti. de accessu
 pon. ad al. **E**t nota q; cum vnus cantat d̄
 grece monodia. latine ticinium. cum vero
 duo cantant bitinium appellat. cum multi
 chorus. **E**xedra est absida siue volta q̄dam
 sepata modicum a templo. vel palatio. sic
 dicta. q; ex adheret muro. **G**rece aut sydon
 vocat & significat fideles lapcos x̄p̄i ecclie
 inherentes **C**ripte siue specus sub iranee
 que in quib;dam sunt ecclis. sunt heremite
 cultores siquidem secretiores vite. **A**trium
 ecclie significat x̄p̄m p̄ que; in celestem ir̄lm
 patet ingressus. quod & portic' d̄ sic dicta
 a porta vel quod sit apperta **T**urres ecclie
 predicatores sunt & prelati ecclie. qui sunt
 munimen & defensio eius. **V**nde speciosus.
 ad sponsam in canticis amoris sic loquitur

collum tuū sicut turris dauid edificata. cū
propugnaculis. Pinnaculum turris vitaz
vel mentem prelati que ad alta tendit repñ
tat. Gallus supra eccliam positus p̄dicatores
designat. Gallus enim p̄funde noctis pre
uigil hora eius cantu diuidit. dormientes
excitat. Diem a p̄pinq̄antem precinit. sed
prius seipm alarum verbera ad cantadum
excitat hec singula misterio nō carent. Nox
enim est hoc seculum. dormientes sunt filij
huius noctis in peccatis iacentes. Gallus
predicatores qui distinc̄e predicant. et dor
mientes excitant. vt abiciant opa tenebrarū
clamantes ne dormientibus **E**xurge q̄ dor
mis lucem venturam p̄nuntiant. dum dies
iudicij et futuram gloriāz predicant. et pru
denter anteq̄ alijs virtutes predicent se a
somno peccati excitantes corpus suū casti
gant. **V**nde ap̄lus **C**astigo corpus meū etc.
Di etiam sicut et gallus s̄ ventum se ver
tunt. qm̄ increpando et arguendo s̄ rebelles
fortiter resistunt. ne lupo veniente fugisse
arguant. **V**irga ferrea in qua gallus sedet
rectum repñtat predicantis b̄monē. vt nō
loquatur ex sp̄ritu hominis s̄ dei iuxta illud
Siquis loquit̄ q̄i b̄mones dei etc. **Q**uo v̄o vir
ga ip̄a est supra crucem seu sūmitatem ecclie
posita. innuit b̄monem scripturarū sūmar
tum esse et confirmatum. vñ dñs in passiōe
ait. **C**onsumatur est. et titulus eius sup̄ eum
indelēbiliter scriptus est. **C**ollus. i. sūmitas
templi emnens et rotunda sup̄ quem crux
ponit̄ p̄pter sui rotunditatē significat. quaz
p̄fecte et inuiolate catholica fides p̄dicanda
sit et tenenda. **Q**uam nisi quisq̄ integram
inviolatamq̄ seruauerit absq̄ dubio in eñm
peribit. **F**enestre ecclie vitree sunt scripture
diuine. que ventum et plauram repellunt.
et nociua p̄hibent. et dum claritatem veri
solis. i. dei in eccliam. i. in corda fidelium trā
mittūt inhabitantes illuminant. **D**e int̄
latiores sunt. q̄ mysticus sensus amplior est
et p̄cellit l̄ralem. **I**tem per fenestras quōq̄
sensus corpis significant. qui ex stricti esse
dñt. ne vanitates hauriant. et intus patē
ad dona sp̄ualia liberius capienda. **P**er cā
cellos vero qui sunt ante fenestras. p̄bas
vel alios doctores obscuros. intelligimus
ecclie militantis. in quibz ob duo caritatis
p̄cepta. quōq̄ due colonne duplicant scdm̄

q̄ apli bini ad predicandō mittunt. **O**stium
ecclie est xp̄us. vnde in euangelio. **E**go sum
ostium dicit dñs. **A**pli etiam porte eius sunt
dictum est aut̄ ostium ab obstitendo his
qui foris sūt vel ab oblidēdo his qui foris
sunt vel ab offendendo aditum. **V**alua
vero dicit̄ a voluendo. **P**orta a portando. q̄
per eam portant̄ quecumq̄ offerunt. **C**o
lumne vero ecclie. ep̄i et doctores sunt. qui
templum dei p̄ doctrinam. sicut et euangeli
ste tronū dei sp̄ualiter sustinent. **D**i nē pe
pro honorate diuini eloq̄ij argenteę colū
ne dicunt. iux̄ illud in canticis canticorum
Columnas fecit argenteas. **V**n̄ et moyses
in ingressu ta bernaculi posuit quōq̄ colū
nas. et ante oraculum. i. sancta sanctorū iij.
quod exponet̄ in sexta p̄te sub ti. de tempe
aduent̄. **L**icet aut̄ colonne plures sint. tñ
septem esse dicunt. iux̄ illud. **S**ap̄ia edifica
uit sibi domum. et exiit columnas septem.
qm̄ ep̄i esse dñt septiformi gr̄a sp̄iffanti re
pleri etc. **J**acobus enim et **J**ohannes. vt ait
ap̄lus videbant̄ columnas **B**ases columnarū
sunt aplici ep̄i. vniuersalis ecclie machinaz
supportantes. **C**apita columnarū sunt men
tes ep̄oz et doctoz. sicut enī capite membra
sic mente verba n̄ra dirigunt et opa. **C**api
tella q̄ sunt verba sacre scripture quoz me
ditationi subd̄m̄ et obstante **P**auimentū
ecclie ē fidei n̄re fundamentū **I**n ecclia v̄o spi
rituali pauimentū sunt paupes xp̄i s̄; pau
peres spiritu qui se in omnibus humiliant.
quare p̄pter humilitatē pauimento assimi
lant̄ **R**ursus pauimentū quod pedibus cal
catur. vulgus est. cuius laboribus ecclia su
stentat̄. **T**rabes que domum coniungunt sūt
p̄ncipes vel predicatores seculi qui ecclie mu
nunt vnitatem. **D**i verbo illi factō. **R**ecli
natoria in ecclia. signant̄ otēplatiuos in
quibus deus sine offensa quiescit. qui quia
sūmam diuinitatem et eterne vite claritatē
otēplant̄ auro comparat̄. **V**n̄ in can. d̄
Reclinatorū fecit aureum. **T**igna in ecclia
sunt p̄dicatores qui eam sp̄ualit̄ subleuant.
Laquearia etiam siue celature. sunt p̄dica
tores. q̄ eam ornant vel roborant. de quibz
q̄ per vitia non putrescunt **S**ponsa gliatur
in eisdem canticis dicens. **T**igna domorū
n̄raz cedrina. laquearia cipressina. **D**e enī
eccliam sibi construit viuis ex lapidibus. et

111
lignis imputribilibus. iux illud. Ferculum
sibi fecit rex salomon de lignis libani. i. xps
de sanctis castitate candidatis. De hoc alie
sub titulo de picturis dicit. Cancellus. i. ca
put ecclie humilior reliquo corpe ecclie. misti
cat quanta humilitas debeat esse in clero.
seu prelato. iux illud. Quanto maior es hu
milia te in omnibus. Cancelli vero quibus
altare a choro diuidit separatione celestiu at
rnis significat d cancellis seu pedibus cho
circumte dicit sub titulo de pictis. Stalli
ad sedendum in choro designat qd aliqn cor
pus recreandum est. qd quod caret alterna
requie durabile non est. Pulpitum in ecclia
est vita pfectoy. & di. quasi publicu siue in
loco publico constitutu. Nemp legit scdo
palip. vij. Q salomon fecit basim eneam po
nens eam in medio basilice steriq; sup eam
& extendens manum suam loquebat ppo
dei. Estras qd fecit gradum ligneum ad lo
quendu in quo stans sup vniuersum pplm
eminebat. Analogium etiam di. qd in eo
verbum dei legit & enuntiat. Logus enim
grece verbum vel ratio di. qd dicit etiam
ambo ab ambiendo. qd intrantem ambyt &
tingit. de quo in quarta pte sub ti. de euan
gelio dicit. Horologiu p quod hore legunt
& colligunt. significat diligentia qua sacer
dotes in dicendis canonicis hons debito te
pore hre dnt. iux illud. Septies in die lau
dem dixi tibi. Tegule recti que pmbrem a
domo repellunt. sunt milites qui eccliam a
paganis & ab hostibus protegunt. Coclee
quaz exemplar. a templo sumit salomonis
sunt vie muris interuolute latent. p quas
latent archana cognico; singuloy accipim;
quas soli qui ad celestia gdiunt agnoscunt.
De gradibus p quos ad altare ascendit in
sequenti ti. dicit. Sacratu siue locus in quo
sacra teponunt. siue in quo sacerdos sacras
vestes induit. vtep sacratissime marie signi
ficat. in quo xpus se sacra veste carnis in
duit. Sacerdos a loco in quo vestes induit
ad publicum procedit. qd xpus ex utero vir
ginis procedens in modm venit. Locus ep
in ecclia altior est. sicut in scda parte sub tra
ctatu de epo dicit. Prope altare etiam quod
xpm significat collocat. piscina seu lauactu
i. xpi misericordia in qua manus lauant. ad
notand qd in baptismo & penitentia. que p

illam significant a peccator sordid? ditum
quod a veteri test. tractum est. legit eni in
exo. xxx. & xl. Q moyses fecit labiu eneu
cum basi sua in tabernaculo in quo aarō fa
cerdos & filij laurent. accessuri ad altare ut
in eo offerent typhia. Lumen qd in ecclia
accendit xpm significat iux illud. Ego sum
lux mundi. & Johannes. Erat lux vera &c.
Vel luminaria ecclie significant aplos. & ces
teros doctores. quoy doctrina fulget ecclia.
vt sol & luna. de quibus dñs ait. Vos estis
lux mundi. i. bonoy cpey exempla. Vñ ipe
admonens eos ait. Luceat lux vra coram
hominibus. Illuminat aut ecclia ex f cepto
dñi. vñ in exo. xxvij. legit. Precipe filijs
aaron vt offerant oleu de arborib? oliuay
purissimam. vt ardeat lucerna semp in tab
naculo testimonij. de quo in sequenti parte
de accolito dicit. Fecit qd moyses lucernas
vij. que sunt septez dona spu sancti. que in
nocte huius seculi tenebras nre cecitatis il
lustrant. que sup candelabra ponunt. qd re
quieuit sup xpm sps sapientie & intellect?
spus consily & fortitudinis. spus scientie
pietatis. spus timoris dñi. quib? pdicauit.
captiuis indulgentiaz. Pluralitas in ecclia
lucernay. pluralitatem designat in fidelib?
graz. **C**ruy triumphalis in plerisq; locis
in medio ecclie ponit. ad notand qd de medio
corde redemptorem nrm diligimus qui iux
salomonem corpus suu media caritate con
stravit ppter filias irim. & vt omnes signu
victorie videntes dicant. Ave salus totius se
culi arbor salutifera. & ne vnq; in nobis di
lectio dei obliuioni tradat. qui vt suu redi
meret tradidit vnicum filiu. sed crucifixum
imitem. Cruy aut in altum dirigit. p quod
xpi victoria designat. De hoc dicit. vbi de
ecclia consecratione agit. Quare ecclia int?
& non ex omet. sub tractatu de pictis dicit.
Clausty sic ait sicardus eps cremonen.
in mitrali. ab excubijs & custodys. leuitatu
circa tabernaculum. vel ab atrio sacerdotu
vel a porticu salomonis ad templum sump
sit exordium. Precepit enim dñs moysi. ne
leuitas cum plebeia multitudie numeraret
f ostitueret eos sup tabernaculu testimonij
ad portand & custodiend. ppter quod dñi p
ceptum dum diuina peragunt misteria cle
rici dnt in ecclia stare a laicis segregati. vñ

statuit consilium mogutein. q̄ pars illa q̄
cancellis diuidit ab altari psallentibus tm̄
pareat clericis. Porro sicut templū trium-
phantem designat eccl̄iaz. sic claustrū celeste
significat paradysum. Vbi erit cor vnum et
idem in dei dilectiōe et voluntate. Vbi oīa
omniter possidebunt. q̄ que quis minus
habet in se in alio se gaudebit habere. q̄
deus erit omnia in omnibus. Ideoq̄ regul-
lares vnanimi in claustrō degentes ad ser-
uitium dei surgunt. et secularia relinquētes
in omnibus vitam om̄nē ducunt. Diuer-
sitas aut officinarū et officiorū in claustrō. di-
uersitas est mansionū cum diuersitate pre-
miorū in regno. Qm̄ in domo p̄ris mei mā-
siones multe sunt dicit dñs. Moralit̄ vero
claustrū est anime contemplatio. vbi se recipit
dum a turba cogitationū carnaliū separatur
et sola celestia meditat̄. In hoc claustrō sūt
quatuor latera sc̄z contemptus sui. contemptus
mundi amor p̄ximi. et amor dei. Vnūq̄q̄
aut̄ latus suū habet ordinem columnarū.
Contemptus sui habet mentis humiliacōz
carnis afflictioz. humilem h̄monā et similia
habet oīm columnarū est patientia. In hoc
claustrō diuersitas officinarū est diuersitas v̄-
tutum. Capl̄m est cordis secretū. de hoc tm̄
aliter dicit in q̄nta p̄te sub ti. de p̄ma. Re-
fectoriū dilectio sc̄te meditationis. Cellariū
sacra scripta. Dormitoriū munda conscientia
Oratorium vita immaculata. Ortus arbo-
rum et erbay congeries virtutum. Puteus
a quaz viuentiū irrigatio donoz que hic fi-
rim mitigant. et in futuro penit̄ extinguēt.
Sedes aut̄ ep̄ales que iux̄ beati petri. di-
spositionem. sunt in singulis ciuitatib⁹ an-
tiquitas consecrate. p̄t dicit in prohemio
sc̄de partis. non in memoriam confessorū. s̄
ad honorem ap̄loy ac martiy. et p̄cipue b̄e
marie virginis veterū deuotio dedicauit.
Ceterū ideo in eccl̄ia ouenimus. vt ibi de-
lictoz veniam postulem⁹. et diuinis laudi-
bus insistamus. vt dicit in p̄hemio quinte
partis Et vbi bona siue mala iudicia audi-
amus. et dei cognitionem discamus et acci-
piamus. et vt dñicum corpus ibi manduce-
mus. **I**n ouentu eccl̄ie mulieres et viri se-
orsum habitant. quod sc̄dm bedam a veteri
consuetudine deriuatum accepimus. et inde
sunt q̄ ioseph et maria p̄uey dereliquerūt

qm̄ alter illum quem secum non cernebat.
cum altero esse putabat. Causa aut̄ diuisio-
nis est. q̄ caro viri et mulieris s̄ppius accel-
serint ad libidinem accendunt. Vnde cum
ibi peccata deflere debeamus. Nāc est tunc
eoz s̄mota et delectationes carnales vi-
tari. Masculi aut̄ in australi. Femie aut̄ in
boreali. siue in aquilonari p̄te manent. vt
oñdatur firmiores sanctos debere stare cōn
maiores huius seculi temptatiōes. Infirmi-
ores vero s̄ minores seu fortiores firmiorez
q̄ sexum in appertiori loco consistere debere
qm̄ h̄m ap̄l̄m. Fidelis est deus qui non pati-
etur vos temptari sup̄ id quod potestis su-
stinere. Ad hec etiam pertinet q̄ iohannes
vidit angelum fortem. qui posuit suū pedez
dextrum sup̄ mare. namq̄ fortiora membra
maioribus periculis opponunt. Secundum
alios vero. viri in p̄te anteriori. mulieres
in posteriori manent. q̄ vir caput est mulie-
ris. ideoq̄ dux e⁹. Mulier q̄ velata capite
esse debet in eccl̄ia. q̄ non est p̄mago dei. et q̄
per illam p̄uaricatio inchoata est. ideoq̄ in
eccl̄ia p̄pter reuerentiā sacerdotis qui est x̄pi
vicarius coram eo tanq̄ coram iudice p̄pter
reatus originem habeat caput velatum nō
libez. nec p̄pter eandem reuerentiā habeat
p̄tatem loquendi in eccl̄ia corā eo. Olim aut̄
viri et mulieres comam sibi nutriendas assi-
stebant in eccl̄ia nudo capite crinibus glori-
antes. quod inhonestum erat. **Q**ualis lo-
cutio in eccl̄ia habenda sit ap̄l̄s oñdit dicens
Loquentes vobismetip̄s. in psalmis et p̄m-
nis et canticis et spiritualibus. Vnde ibi a
verbis sup̄fluis abstinendum est. iux̄ illud
crib. In aulam regiam ingressurus habitu
et incessu componas. angeli enim dñi as̄t
q̄ domus dei plena est virtutibus incorpo-
reis. et dñs ad moysen. et angelus ad iosue
Solue calciamentum de pedibus tuis loc⁹
enim in quo stas sanctus est. **V**ltimo no-
tandum est q̄ eccl̄ia consecrata reos sanguis
ad se confugientes. qui in illa vel cōn illam
non dereliquerunt defendit ne vitam per-
dant. aut membra. Vnde legit̄ q̄ Jacob in
tabernaculum fugit. et cornu altaris appre-
hendit. Item etiam priuilegium habet non
consecrata in qua diuina officia celebrant̄.
Corpus aut̄ x̄pi a talibus sumptū eos non
defendit. nec fugientes ad illud. tum q̄ h̄

privilegium eadē concessum est. quare non est ad alia protrahendū. tum q̄ illud est cib⁹ anime ne corporis. vnde animam liberat non corpus. Eadē tribus de causis de loco ad locum mutant. Primo p̄ nēritatem persecutorū. Secundo p̄pter difficultatem locorū puta p̄pter aeris intemperiem. Tercio cum malorū societate grauant. & tunc cum consilio ip̄e vel ep̄i. Quare eadē ingrediens. signo crucis se munit dicit in p̄hemio v̄. ptis

De altari.

Altare in ecclia p̄pter tria fit put sub eius dedicatione dicit. Sciendum autē est q̄ noe primus. deinde p̄laac abraam & iacob altaria edificasse legunt que non aliud q̄ lapides erecti intelligunt sup quos sacrificia mactabant que supposito igne cremabant. Moyses etiam fecit altare de lignis sechim. & idem altare tumiamatis quod vestiuit auro purissimo prout legitur Exod. xxv. & xxvij. & xxix. c. vbi etiam ponitur forma ipsius altaris. Salomon q̄ sic legit in iij. R. vij. c. p̄pter finem. altare aureum fabricauit. Ab his quidem antiquis patribus altaria modernorū sumplerunt exordium que in cornua quatuor: erigunt quorū quedam vnus sunt lapidis quedam ex pluribus componunt. nempe altaria & are aliquotiens indifferent inueniunt interest tñ Nam altare q̄i alta res vel alta ara dicit in quo sacerdotes incensum adolebant. Ara q̄i area. v. plana vel ab ardore di. q̄ in ea sacrificia ardebant. Et nota q̄ multiplici in scripturis legit. altare viz supius & inferius. inferius & exterius. quorū etiā q̄libet duplex est. Altare supius est deus trinitas. de quo legit. Non ascendes ad altare meū. per gradus. est & altare supius eadē triumphans. de quo di. tunc impones sup altare tuum vitulos. Altare autē inferius est eadē militans. de quo legit. Si altare lapideū feceris mihi non edificabis illud de scāis lapidibus. Est etiam altare inferius. mensa templi. de qua dicit. Constituite diem solēnem in condensis vsq̄ ad cornu altaris. & iij. R. vij. dicit. Q̄ salomon fecit altare aureum. Altare vero inferius est cor mōm put infra dicit. Est etiam altare inferius. fides incarnationis. de qua iubet in exodo Altare de terra facietis mihi. Altare autem

exterius est ara crucis. hoc est altare eolorū causti sup quo cremebat sacrificium vel p̄tinum. Vñ in canone missae dicit. Iube h̄c in sublime altare tuū perferre c̄c. Altare etiā exterius sunt ecclastica sacramenta. de quibus dictum est. Altaria tua dñe virtutū c̄c. Rursus altare est mortificatio n̄ra. seu cor n̄m. in quo carnales mot⁹ feruore sp̄s sc̄i consumunt. Secundo altare etiā significat eadē sp̄ualem. quatuor eius cornua significant quatuor mundi plagas. p̄ quas eadē dilatatur. Tercio significat x̄pm sine quo munus nullum acceptabile p̄ri offert Vñ eadē solet orationes ad pat̄r dirigē p̄ x̄pm. Quarto significat corpus dñi. put in parte sexta sub ti. de parascue dicitur. Q̄nto significat mensam in qua cum discipulis conuariat est x̄ps. Sane legit in exod. Q̄ in arca testamenti siue testimonij reposita ista testificatio. v. tabule in quib⁹ scriptū erat testimoniū. Licet etiam q̄dam reposita ibi testimonia dici possint & hoc in testificatione q̄ legem naturalem in cordib⁹ scriptam suscitauerat in scriptis. Reposita est etiā ibi v̄na aurea plena manna in testificationem q̄ panem dedisset filijs isrl̄ de celo. Et virga aaron in testimoniū. q̄ om̄s p̄as a dño deo data ē. Et deuteronomius in testimoniū pacti quo dixerant. Omnia que dixerit nobis dñs faciemus. & ob hoc dicta est arca testimonij vel testamenti. ob hoc etiam dictum tabnaculum testimonij. Sup arcam vero sc̄m est xp̄icatoriū. de quo dicit in p̄hemio q̄rte partis. in cuius rei imitationem in quibusdam ecclis sup altare collocat arca seu tabnaculum in quo corp⁹ dñi & reliquie ponuntur. Precepit etiam dñs fieri candelabrum ductile ex auro purissimo. exo. xxv. legitur in iij. R. vij. c. Q̄ in arca federis aliud non est nisi due tabule lapidee q̄s posuerat in ea moyses in oreb. q̄ pepigit fedus dñs cum filijs israhel. cum egrederent de terra egypti. Et nota q̄ tempore siluestri ip̄e ostātinus imperator construxit basilicam lateranens. in qua posuit arcam testamenti quā tptus imperator apportauerat de isrl̄m & candelabrum aureū cum. vij. infusorij lucnis in qua arca sunt hec. anuli. & v̄des auree. tabule testimonij. virga aaron. manna panes ordeacei. v̄na aurea. vestis in osutl

et arundo. et vestimentum sancti Iohannis
 baptiste. et forfices cum quibus tonsus fuit
 sanctus iohannes euangelista. Sane homo
 si habet altare mensam candelabz. et arcam
 templum dei est. Oportet siquidem eum altare
 habere ubi recte offerat et recte diuidat. Al-
 tare est cor nrm in quo debemus offerre. vnde
 in exo. Precipit dñs in altari offeres olo-
 causta. q. de corde dñt pcedere opera carita-
 tis accensa. **C**olocauit dicunt ab olon qd
 est totum et cauma quod est incendiū. vnde
 colocauit quasi ex toto incensa. In isto igit
 altari debemus recte offerre. et recte diuidē
Recte offerimus qñ bonum qd cogitamus
 ad pfectionem perducim. h. non recte diui-
 dimus. si non discrete illud facimus. q. sepe
 putat homo facere bonum et facit malum.
 et sepe ex vna parte facit bonum. et ex alia
 parte facit malum. et ita ipse edificat. et ipse
 destruit. h. tunc recte diuidim. qñ bonū qd
 facimus non nobis. h. soli deo attribuim.
Mensam q. oportet hōiem hñe. vt in panes
 verbi dei sumat. p mensam sacram scriptaz
 intelligim. de qua pñ. Parasti in ospectu
 meo mensam adūsus eos. qui tribulant me
 et dedisti mihi scriptam s temptacōez demo-
 niacam. oportet vt hanc habeam. et mente
 reponam. vt panes verbi deinde sumam.
Pro defectu huius panis dicit hiere. Paruuli
 pecierunt panem et non erat qui frangeret
 eis. Oportet etiam cum hñe candelabz. vt
 bonis operibus luceat. Candelabz exteri
 illuminans. est opus bonū quod alios per
 bonū exemplum accendit de quo d. Nemo
 accendit lucernam et ponit eam sub modio
 h. sup candelabz lucerna iux verbū dñi est
 bona intentio. q. xps dicit Lucerna est oculus
 tuus. oculus vero est intentio. Non de-
 bemus ergo ponē lucernam sub modio. sed
 sup candelabz. qm si habemus bonā inten-
 tionem non debemus abscondere. h. bonū
 opus alijs in lumen et exemplū manifestaē
Oportet eum etiam hñe arcam que dicitur
 ab arcendo. Arca ergo pot dicitur disciplina
 vel regularis vita per quaz crimina a nob
 arcent. In arca aut sunt virga tabula et
 manna. q. in regulari vita debet esse virga
 correctionis. vt caro castiget et tabula dile-
 ctionis. vt deus diligat. In tabulis enim
 scripta sunt mandata que pertinet ad dilec-

tionem dei. Debet etiam ibi esse manna di-
 uine prelibationis. vrg. suauis est deus gu-
 stemus. et videamus q. bona est negociacō
 eius iux illud puer. De muliere forti gusta-
 uit. et vidit q. bona est. Vt ergo templum
 dei simus habeamus in nobis altare p ob-
 lationem ne appareamus in conspectu dei
 vacui. iux illud ex. Non apparebis in con-
 spectu dei tui vacuus. Mensam p refectioz
 ne deficiamus in via q. ieiunij iux illud euā-
 gelij. Si dimiserimus eos ieiunos deficient
 in via. Candelabz p bonā opatiōz ne simus
 ociosi. iux ex. Multā maliciā docuit ociosi-
 tas. Arcam ne simus quasi filij belial. i. absq
 iugo indisciplinati disciplina enim nācia est
 iux illud ps. Apprehendit disciplinā ne qñ
 irascat dñs nō. De his etiam et alijs ornamē-
 tis in sequenti titulo dicit. Hoc altare ille
 edificat. qui cor suum vera humilitate alijs
 virtutibz exornat. vnde greg. Qui vtutes
 sine humilitate congregat q. qui puluerem
 in ventum portat. Per altare enī cor nrm
 intelligit. vt dicit vbi de altaris dedicacōe
 agitur. quod est in medio corpis. sic altare
 in medio eāie. De altari iubetur a dño in
 leuitico. Ignis in altari meo semp ardebit.
 Ignis est caritas. altare est cor mōm. ignis
 semp ardebit in altari. q. caritas semp fru-
 ebit in corde nro. Vñ salomon in canticis
 canticoz. Aque multe non pnt extinguere
 caritatem. q. enim semp ardet extingui non
 pnt. Vos ergo hm pphetā agite diem leticie
 in ofrequētationibus seu in condensis vsq
 ad cornu altaris. q. reliq. cogitationū diez
 festuz agent tibi De hac apl's excellentiorē
 viam nobis demonstrat. excellentiorē viā
 dixit caritatem. q. ipa est sup omēs vtutes
 et quicunq. ipam habet omnes virtutes hz
 hoc est verbū abbreviatū qd facit dñs sup
 terram. q. adeo breue ē. vt dicat. Habe ca-
 ritatez et fac quicqd vis. Ex his namq. duo-
 bus mandatis tota lex pendet et pphē. Vel
 per altare vniuscuiq. animā intelligimus
 que edificat dño ex lapidibus viuīs. scilz ex
 virtutibz varijs et diuersis. Porro lintea
 mina alba quibus operit altare carnez siue
 humanitatē saluatoris designant. q. multo
 labore candidant. sicut et xpi caro et terra.
 et ex maria orta p multas tribulatiōes. ad
 resurrectioz et cādorē et leticiā immortalitatis

peruenit. De qua filius exultat p̄ri dicens. **C**oncidisti saccum meum. et circumdedisti me leticia. Altare ergo vestiri. est animam immortali et incorpali corpe coniungi. **R**ursus albis et mundis pannis operit altare. q̄n cor m̄dm bonis opibus adorna. **V**nde apoc. iij. Vestimentis albis induaris ne appareat confusio nuditatis tue. et Salomon **O**mni tempore vestimenta tua sint candida. et opera sint munda. **M**odicum enī p̄deset accedente ad altare sumam dignitatem. et infimam vitam h̄re. vnde bern. **M**onstruosa res est fides prima. vita p̄ma. gradus summus et status infimus. ingens autoritas et animi instabilitas. **P**allia vero serica sup altare posita sūt diuersarū virtutū ornamenta quibus anima decorata est. **V**estimenta q̄ quibz altare ornat sunt sancti ut dicit in ritu. se. **P**ncipium est finis. misse sunt in dextera parte altaris. mediū in sinistra. put in q̄rta parte sub t̄. de mutatione sac. dicit **A**ntiqui altaria octaua faciebant p̄ illud. qd legitur ezech. xliij. **Q**uod in altari dei fossa erat. et hoc s̄m greg. ne olocauista supposita ventus dispergeret. **D**icit etiam in eo. xl. **Q**uod altare erat reflexum intrinsecus p̄ circuitū. **C**eterū gradus quibus ad altare ascenditur spūaliter demonstrat ap̄los et martires xp̄i. quosq; eius amore sanguinem suū suderūt. sponsa in canticis amoris vocat ascēsu purpureum. **E**xprimunt q̄ q̄ndecim vtutes. que signant p̄ q̄ndecim gradus quibz ascendebatur in templum salomonis. et a p̄p̄ba in xv. ps̄. continue demonstrat quas betaus vir ascensiones in corde suo disposuit. **H**anc scalam vidit **J**acob sumitas eius celos tan gebat. **P**er hos gradus operent virtutum gradus intelligunt quibz ad altare. v. xp̄m ascendit. iux illud ps̄. **E**t ambulabunt de virtute in virtutem. **E**t iob p̄ singulos gradus meos pnuntiabo illum legit t̄n in exo. **N**on ascendes ad altare meum per gradus ne reuelet turpitudine tua. **N**ondū enī forte antiqui femoralibus vtēbant. **I**n concilio toletano cauet. q̄ clericus causa doloris in alterius perniciem altare vel imaginem exuens vestibus. vel lugubri veste vel spinis accingens. vel eāie luminaria extinguens. deponat. **S**ed si eāia sua iure suo indebite spoliat hoc causa memoris facere. vel scōm

quosdam q̄admod. et in die passionis dñi in signum tristitie altaria denudant qd t̄n hodie conciliū reprobant lugduñ. **D**eniq; altaria que p̄ somnia et p̄ inanes q̄i reuelationes hoīm ostruunt reprobant omnino.

De picturis cortinis et ornamentis eāie. **I**ture et ornamenta in eāia sūt la p̄cor lectio et scripture. **V**nde greg. **A**liud est picturā adorare. **A**liud p̄ picture historiam quid sit adorand addiscere. **N**az quod legentibus. h̄ ideotis cernentibus prestat pictura. q̄ in ip̄a ignorant vident quid sequi debeant in ip̄a legunt qui litteras nesciūt. **S**ane caldei ignē adorant et cogūt alios idem facē alia idola strahentes. **P**agani vero p̄magines seu p̄conias et p̄dola adorant. qd sarraceni nō faciunt qui p̄magines nec habere nec vidē volunt. meti ex verbo illo. **N**on facies tibi omnem similitudinē eoz que in celo vel in terra. vel in aquis. vel sub terra sunt. exo. xx. c. **E**t ex alijs autoritatibus que statim sequunt nos valde sup hoc increpantes. sed nos illas non adoramus. nec deos appellamus. nec spem salutis in eos ponimus. q̄a hoc esset p̄dolatrare. h̄ ad memoriā et recordationē rex olim gestarū eos veneram. vñ verlus. **E**ffigiem xp̄i qui transis p̄nus honora. **N**on t̄n effigiem h̄ qd designat ad eā. **E**sse deum ratione caret cui contulit esse. **M**aterialis lapis effigiale manus. **N**ec deus est nec homo p̄ns quā cernis p̄mago. **S**ed deus est et homo quem sacra figat p̄mago. **G**reci etiam vtunt p̄maginibus. pingētes illas. ut d̄i solum ab ombilico supra. et nō inferius. ut omnis stulte cogitationis occasio tollat. nullam etiam faciunt sculptilem p̄maginē p̄ eo qd legit exo. xx. c. **N**on facies sculptile neq; p̄maginē itē leuit. xxvi. c. **N**o facietis p̄dolū neq; sculptile. itē d̄etro. iij. c. **N**e forte decepti faciatis vobis sculptam. similitudinem. **I**tem non facietis vob deos aureos et argenteos. **I**tem p̄p̄ba simulacra gentium argentum et aurum opa manū hoīm. **S**imiles illis fiant qui faciant ea et omnes qui confidunt in eis. **C**onfundant omēs qui adorāt sculptā qui glo. in li. su. **I**tem moyses ait p̄plo isrl. **N**e forte errore deceptus adores ea que creauit dñs deus tuus. **H**inc etiam est q̄ serpentem eneu quē

mopses crexerat ezechias rex ofregit q; ppl's illi contra legis pceptum thuris adolebat incensum. Ex his aut & similibus autorita tibus reprobat nimius ymaginu vsus. Ait enim aplos .i. cor. Scimus enim q; pdolum nihil est in mundo. & nullus deus nisi vn? Possent nang; simplices & infirmi p nimiu & indiscretu vsu facile ad ydolatriam trahi vnde sap. xxiiij. c. **Y**dolis nationu non erit respectus qm creature dei in odiu facte sunt & in temptatione anime hoim. & in musculam pedibus incipientiu **M**oderate vti picturis ad repntandum mala vitanda & bona imitanda reprehensibile non est vn dñs ad ezech. **I**ngredere & vide abomina tiones pessimas quas isti faciut. & ingress? vidit omnem similitudinē reptiliu & aialiū & abominationem. & vniuersa pdola dom? israhel depicta in pariete. **N**empe greg. hoc exponens in pastorali. li. ij. c. xx. dic. **D**um exteri p rex intrinsecus species attrahunt quasi in corde depingit. quicqd pictis yma ginibus deliberando cogitatur. **R**ursus ad eundem ezech. dicit. **S**ume tibi laterem. & pones eum coram te. & describes in eo ciui tatem irsm. ei aut qd dictum estq; ymagies sunt laycoz lre. obuiat illud euangelij. **V**nt inquit mopsen & ppbas audiant eos **D**e ht etiam dicei in parte sub quarta pticula ca nonis super verbo fututis. **C**ocilium aga then. inhihet picturas in ecclis fieri. & quod colit & adorat in parietibus depingi. **S**ed greg. dicit. **Q**u picturas non licet frangere ea occasione q; adorari non debet. pictura nang; plus videt mouere animu q; scripta per picturam quidem res gesta ante oculos ponit qsi in pnti geri videat. h; p scriptam res gesta q; per auditum. qui minus anim mouet ad memoriam reuocat. **H**inc etiā est q; in ecclia non tantā reuerentiā exhibem? libris qntam ymaginib? & picturis **P**ic turay sine ymaginū. **A**lie sunt s; eccliam. vt gallus vel aquila. **A**lie e; eccliam. sez foris in fronte ecclie. vt bos & leo. **A**lie intra. vt pcone statue & diuersa picturay & sculptay genera. que vel in vestibus. vel pteribus. vel in vitralibus depingūt de quoz aliqui bus sub tractatu de ecclia dictum est. quod a tabernaculo mopsi templo salomonis scip tum est. **S**culpsit enim mopses. sculpsit &

pinxit & salomon. & parietes celaturis & pictis ornauit. **S**ciendū aut estq; saluatoris ymago tribus modis ouenientius in ecclia depingit viz. aut vt residens in trono. aut vt pendens in crucis patibulo. aut residēs in matris gremio. q; vero **I**oh. bapt. xpm di gito demonstrauit dicens. **E**cce agnus dei iō qda depindebant xpm sub specie agni. q; tñ vmbra transiuit. & xpus verus est homo **D**icit adrianus pp. q; ipm in forma huana depingere debemus. **N**on enim agnus dei in cruce pncipaliter depingi debet. h; hoie depicto non obest agnum in parte inferiori vel posteriori depingi. cum ipe sit ver? ag nus qui tollit peccata mundi. **H**is quidem & alyis diuersis modis saluatoris ymago de pingit ppter diuersas significaciones. **N**az picta in presepio rememorat natiuitatē. de picta in matris gremio puerilem etatē picta vel sculpta in cruce passionē. & qnq; in ipa sol & luna quasi eclipsim patiētia depingū tur. **D**e picta vero in scalay ascensu. ascensi onem. picta vt residens in trono seu in solio excelso pntem indicat potentiam & pātem quasi dicēt. **D**ata est ei omnis pās in celo & in terra. iux illud. **V**idit dñm sedentem. s. s. e. tē. idest dei filium s; angelos regnan tem. iux illō. **Q**ui sedes sup cherubin. qnq; vero depingit sicut viderunt cum mopses & aaron. nadab. & abin. scilz s; montem. & sub pedibus eius q; opus saphiricum. & q; celum serenum. & qm sicut ait lucas. **T**unc videbunt filium hois venientē in nube cū potentia magna & maiestate. **I**deo ei qnq; circumcirca pingunt angeli. qui ei semper huiunt & assunt. & depingunt cū sex alis sm **Q**la. dic. **S**eraphin stabant iux illud sex ale vni & sex ale alteri. **D**uabus velabant faciem eius. duos pedes. & duabus vola bunt. **D**epingunt etiaz angeli tanq; in eta te iuuenili florentes. nunq; enim senescunt qnq; etiam circūpingit archangel? mihael draconem supeditans. iux illud ioh. **E**cim est prelium in celo. mihael cum dracone pu gnabat. que pugna est dissidium angeloz. confirmatio bonoz. & ruina maloz. aut in pnti ecclia psecutio fidelium. **Q**ng; etiam cir cumpingunt. xxiiij. seniores. sm visionem ipsius. **I**ohannis in vestibus albis & coro nis aureis. per quos significantur veteris.

et noue legis doctores. qui sunt xij. ppter si-
dem trinitatis. quam annuntiant p quatuor
climata mundi. aut. xxiiij. ppter operat ob-
stantia euangelistar. si lampades addunt.
dona spūsancti repñtant. si mare vitreum
baptismus innuit. Qñq; etiam circūpingū-
tur quatuor animalia s̄m visionem Ezech. et
eisdem iohānis. facies hoīs et facies leonis
a dextris. facies bouis a sinistris. et facies
aquile desup ipos quatuor. **Hij** sunt quatuor
euangeliste. **V**nde pingunt cum libris in pe-
dibus. q; que verbis et scripta docuerunt.
mente et ope compleuerūt. **M**atheus figa-
zortū hūanam. **M**arcus figam tenet leonis
hij ponunt a dextris. q; xpi natiuitas. et re-
lurrectio fuerunt oīm leticia generalis. vñ
in pā. **E**t ad matutinū leticia. **L**ucas vero
vitulus est. eo q; a zacharia sacerdote in ch-
oauit. et xpi passiōem. et hostiam spūalius
pertractauit. **V**itulus quidē est animal sac-
dotum sacrificijs aptum. **C**omparat etiam
vitulo ppter duo cornua. q; duo continens
testamenta. et ppter quatuor pedum ungulas
quasi quatuor euangelistar sententias. **P**er
hunc q; figurat xps. qui fuit pro nobis vi-
tulus p̄molatus. **I**deoq; ponit a sinistris. q;
mors xpi fuit aplis tristis. **D**e hoc et qualiter
beatus marcus pingi debet in septima p te
sub ti. de euangelistis dicit. **J**ohannes autē
figurat aquile. qm̄ ad excelsa puolans ait.
In principio erat verbum. **D**ic q; significat
xpm̄. cuius inuentus vt aquila renouatur
q; resurgens a mortuis floret et in celum in-
greditur. hic tñ non iux̄ s̄ sup esse depingit
qm̄ ascensionem designat. et verbum apud
eum p̄nuntiat. **S**ed cum q̄libet ipoz ania-
lium haberet quatuor facies. et quatuor alas
qualiter possent depingi. dicit in septima pte
sub ti. de euangelistis. vbi etiam lacus de
hoc agitur. **Q**ñq; etiam circūpinguntur
vel potius subpingunt apli. qui fuerunt te-
stes eius verbo et ope. vsq; ad vltimū terre
et pingunt criniti quasi nazarei. sancti. lex
enim fuit nazareoz. vt tempe sue separatiōis
a cōmuni vita hoīm. nouacula non tñsiret
super caput eorū. **P**ingunt etiam qñq; sub
forma xij. ouium q; bidentes occisi sunt p̄p̄
dñm. s̄ et. xij. tribus isrl. **Q**ñq; sub forma
xij. ouium depingunt. **Q**ñq; tñ plures vel
pautiores oues circa sedem maiestatis pin-

gunt. s̄ tunc aliud figurant. iux̄ illud mat̄
xxv. c. in fi. **C**um venerit filius hominis in
maiestate sua. tunc sedebit sup sedem maie-
statis sue. statuens oues a dextris et edos a
sinistris. **Q**ualiter bartholomeus et andreas
apli depingi dñt. in septima pte sub eorum
festis dicit. **E**t aduerte. q; p̄iarche et p̄phete
pingunt cum rotulis in manibus. quidam
vero apli cum libris. et quidam cū rotulis
Nempe q; ante xpi aduentū. fides figatiue
oñdebat. et quo ad multa in se implicata
erat. ad quod oñdendū. p̄iarche et p̄phete
pingunt cum rotulis. p̄ que q; quedam im-
perfecta cognitio designat. **Q**uia vñ apli
a xpo p̄fecte edoati sunt. **I**deo libris p̄ quos
designat congrue p̄fecta cognitio vti p̄nt.
Sed q; quidam illoz quod didicerunt ad do-
ctrinam alioz in scriptis redigerunt. **P**ro
illi cōgrue tanq; doctores cum libris in ma-
nibus depingunt. sicut paulus. euāgeliste
Petrus iacobus et iudas. **A**lij vero q; nihil
stabile seu ab ecclia appbatum scripserunt.
non cum libris. s̄ cum rotulis in signū sue
predicationis pingunt. vñ apli ad ep̄s.
Oñs quosdam dedit aplos. quosdam p̄phas
Alios euangelistas. **A**lios pastores et doc-
tores in opus ministerij. **S**ed et diuina ma-
iestas qñq; depingit cum libro clauso in ma-
nibus. q; nemo inuentus est dignus aperire
illum. nisi leo de tribu iuda. **E**t qñdoq; cum
libro aperto. vt in illo quisq; legat. q; ipse
est lux mundi. et via veritas ac vita. et li-
ber vite. **Q**uare autē paulus ad dextram et
petrus ad sinistram saluatoris depingunt.
dicit in septima pte sub ti. de euangelistis.
Johannes vero baptista qñq; depingit. vt
Heremita. **M**artires cum aculeis. vt laure-
cius in craticula. **S**tephanus cum lapidibz
Et qñq; cum palmis que victoriam signant
iux̄ illud. **I**ustus vt palma florebunt. et sicut
palma viret. sic eoz memoria feruet. **V**inc
est q; de hierosolimis veniunt palmas in
manibus ferunt. in signum. q; illi regi mi-
litarunt. qui hierosolimis cum palmis ho-
norifice receptus est. et postmodū ibidē cum
d̄yabolo pugnans victor extitit. et celi pa-
latium cum angelis triumphans introiuit
d̄. **I**usti cum palma florebunt. et sic stelle
fulgebunt. **C**onfessores pingunt cum suis
insignijs. vt ep̄i mitrati. abates capuciatī

111

et quibus cum lilijs que castitatem designant
doctores cum libris in manibus. virgines
sicut euangelium cum lampadibus. Paulus
cum libro et ense. cum libro qui doctor sicut pro
uersionem suam. cum ense qui miles. Unde
versus **Mucro furor pauli. liber est consilio
sauli** Similiter autem sanctorum patrum per imagines
quibus in parietibus ecclesie. quibus in posteriori
altaris tabula. quibus in vestibulo sacris alijs
varijs locis pinguntur. ut illos ad usum et sanc
tatem iugiter non indiscreta vel inutilia
meditentur. unde in exodo. **Diuina voce precipit**
ut in aaron pectore rationale iudicij videtur li
gantibus impatur. quatenus sacerdotale cor
nequaquam fluxe cogitationes possideant. sed
ratio sola constringat. in quo etiam rationali
vigilant sicut gregem. xij. patriarcharum nomina de
scribi iubentur. **Nempe ascriptos pres semp**
in pectore ferre est antiquorum vitam sine in
missione cogitare. **Tunc autem sacerdos irre**
prehensibiliter gradit cum exempla patrum pre
cedentium indefinenter intuetur. cum sanctorum ve
stigia sine cessatione considerat. et illicitas
cogitationes deprimat. ne ex orationis limite
operis pedem tendat. **Considerandum quod est**
quod ihesus semp coronatus depingitur qui dicitur
Egredimini filij iherusalem et videte regem salo
monem in dypadema in quo coronauit eum
mater sua. Fuit enim christus coronatus tripliciter.
Primo a matre corona misericordie in die co
ceptionis. que corona duplex est propter natu
ralia et gratuita. **Ideoque et dypadema vocatur**
quod est duplex corona. **Secundo a nouerca**
corona misericordie in die passionis. **Tercio a**
patre. corona glorie in die resurrectionis. unde
Gloria et honore coronasti eum domine **Demum**
coronabitur a familia. corona potentie in die
ultime reuelationis. **veniet enim cum sena**
toribus terre. iudicans orbem terre in equi
tate. **Sic et omnes sancti pinguntur coronati**
qui dicitur. **Filij iherusalem venite et videte martires**
cum coronis aureis. quibus coronauit eos
dominus. et in libro sapientie. **Iusti accipient regnum**
decoris. et dypadema speciei de manu domini.
Corona autem huius depingitur in forma scuti
rotundi. qui sancti de protectione diuina fruuntur.
Unde cantant gratulabundi. **Domine ut**
scuto bone voluntatis tue coram me. **Vestrum christi**
corona per crucis figuram a sanctorum coronis
distinguitur. qui per crucis vexillum sibi car

nis glorificationem. et nobis meruit a capti
uitate liberationem. et vite fructibus. **Cum**
vero aliquis prelatus aut sanctus viuens
pingitur non in formam scuti rotundi sed qua
drati corona ipsa depingitur. ut quatuor cardina
libus virtutibus vigere mereatur. sicut in lege
da beati **Gregorii** habetur. **Rursus quibus in**
ecclesijs paradisus depingitur. ut aspicientes ad
delectationem premiorum alliciat. **Et quibus infernus**
ut eos a formidine penarum deterreat. **Quibus**
flores et arbores cum fructibus ad repentinan
dum fructus bonorum operum ex virtutum radici
bus proceduntium. **Picturay autem varietas**
virtutum varietatem designat. **Alij enim**
dantur per spiritum homo sapientie. alij scientie etc. **Vir**
tutes vero in mulieris specie depinguntur
qui mulcent et nutriunt. **Rursus per celaturas**
que et laquearia nominantur. que sunt ad de
corem domus simpliciores christi famuli intel
liguntur. qui etiam non doctrina. sed solis vir
tutibus ornantur. **Ceteray sculpture prominentes**
de parietibus egredientes esse videntur. qui
cum virtutes fidelibus in tanta consuetudine
deveniunt. ut eis naturaliter insite videantur
multipharis earum operationibus exercentur
Sinagoga vero qualiter depingitur. dicitur
in quarta parte sub titulo de reuerentia. **Qualiter**
palleum romanorum pontificum pingatur
in tertia parte sub titulo de palleo dicitur. **Annus**
vero et xij. signa et menses qualiter depingantur.
dicitur in primo. viij. partis. et ubi de mese
agitur. **Sed et diuersae historie tam noui quam**
veteris testamenti. per voluntate pictorum de
pinguntur. **Nam pictoribus atque poetis que**
libet audiendi semp fuit equa preces. **Porro**
ornamenta ecclesie in tribus consistunt. scilicet in
ornatu ecclesie. cori et altaris. **Ornatus ecclesie**
consistit in cortinis et auleis et palleis. seri
cis et purpureis et similibus. **Ornatus cori**
in dorsalibus tapetis substratorijs et ban
calibus **Dorsalia sunt panni in coro pendentes**
a dorso clericorum. **Substratoria que pedi**
bussubsternunt. **Tapeta etiam sunt panni.** qui
pedibus sternuntur qui stratio pedum. et preci
pue pedum episcoporum. qui mundana pedibus cal
care debent. **Bancalia sunt panni qui super sedes**
vel bancas in coro ponuntur. **Altaris vero or**
natus consistit in capsis et pallis philaterijs
et candelabris. in crucibus in auriferis. in
vexillis. in codicibus. in velaminibus et in

711
cortinis. **E**t nota q̄ capsā in qua hostie
cōsecrate huan̄. significat corpus virginis
gloriose. de qua dī in ps̄. Surge dñe in re
quiem tuam. tu es ar. s. t. que q̄q̄ est de li
gno. q̄q̄ de eboze candido. q̄q̄ de argen
teo. q̄q̄ de auro. et q̄q̄ de cristallo. et s̄m
varias sui p̄prietates. varias ipsius corpis
xp̄i exprimit dignitates. **R**ursus capsā
ip̄a cōtinens hostias siue cōsecratas siue nō
consecratas. memoriā designat hūanam
debet namq̄ homo iugit̄ recordari accepto
rum beneficiōz dei tam temporalium que per
hostias non consecratas q̄ spūalium que p̄
consecratas designant̄. quod figuratum est
in v̄na in qua deus misit manna reponi.
quod licz tempale esset p̄figurabat tñ istud
n̄m sacrificium spūale p̄cipiens. vt esset in
memoriale sempiternū in sūas gnationes
sicut legit̄ in exo. **C**apsa aut̄ sup̄ altare qd̄ ē
xp̄us posite sunt apli et martires. **P**alle
vero et vestes sunt confessorēs et virgines
vel omnes sancti. de quibz ait p̄p̄a ad dñm
His s̄c̄ vestimento vestiteris. et de h̄ d̄c̄m
est titulo p̄cedenti. **A**liud aut̄ est philateriū
Aliud philateria. **P**hilaterium est cartula
in qua x̄. p̄cepta legis scribunt̄. huiusmodi
cartulam solebant pharisei ante se in signū
religionis portare. vñ in euangelio. **D**ila
tant philateria sua etc. **E**t dī philaterium a
philare quod est custodire et torat quod est
lex. **P**hilateria est vasculū de argento. vel
auro vel cristallo. vel eboze. et huiusmodi in
quo sanctorū cineres vel reliquie recondunt̄
Cum enim elindius fideles cinericios voca
ret. p̄ eo q̄ cineres ip̄os seruabant. s̄ eius
derisionē statutū fuit in ec̄cia vt honorifice
et in preciosis vasculis huerent̄. quod nom̄
oprehsūm est a philare quod est huare.
et teron quod est extremitas. q̄ ibi aliquid
de extremitate corpis sanctorū puta dens vel
digitus vel aliquid tale huatur. **S**up̄ al
tare etiam in quibzdam ec̄c̄is collocat̄ tab
naculum. de quo sub ti. de altari dictū est.
In cornibus altaris duo sunt candelabra.
cōstituta ad signand̄ gaudium duoz p̄p̄oz
de xp̄i natiuitate letantiū. que candelabra
mediante cilice faculas ferunt accensas. an
gelus enim inquit pastoribus. **A**nnuntio
vobis gaudiū magnū quod erit omni p̄p̄o
q̄ na. est nō. ho. s. m. **H**ic est verus p̄aac q̄

171
risus interpretat̄. **L**umen aut̄ candelabri
fides est p̄p̄i. **N**am ad iudaicū p̄p̄m inquit
p̄p̄a. **S**urge illuminare ierlm. q̄ venit lum̄
tuū et g. d. s. te. orta est. **A**d p̄p̄m vero gen
tilem dicit apls. **G**ratias aliqñ tenebre nunc
aut̄ lux ī dño. **N**ā et in ortu xp̄i noua stella
magis apparuit s̄m vaticiniū balaam **O**ri
etur inquit stella ex iacob et consurget v̄ga
ex iŕahel. **D**e hoc etiā dictum est in titulo
de altari. **E**munctoria siue forcipes ad emū
gendum ligmina. sunt verba diuina q̄bus
litteras legis amputamus. et lucentē spiritū
reuelamus. iux̄ illud. **V**etustissima veterū
comedetis et nouis supuenientibus vetera
abicietis. **V**asa in quibus emuncta ligmina
extinguunt̄ sunt corda fidelium. que obŕuā
tiam legalem ad l̄ram admittunt. **R**ursus
forcipes quoz gemino dente s̄ponit̄ ignis
sunt predicatorēs. qui nos consonis vtriq̄
testamenti paginis instruunt et moribz cō
ponentes ad caritatem accendunt. **S**eru
ta vero. i. vasa equalis amplitudinis in fū
do et in ore ad calefaciendum facta. sunt illi
doctores. qui thesaur̄ cordis non celant. s̄
ex eo p̄ferunt noua et vetera. lucernam q̄
non ponunt sub modio s̄ sup̄ candelabz vt
h̄y qui sunt in domo dñi lumen et calorem
accipiant spūsancti. **C**ruz q̄ sup̄ altare po
nenda est. et eam inde tollit baiulus crucis
in quo recolit̄. q̄ crucem de xp̄i humeris s̄
latam tulit simon cireneus. **I**nter duo can
delabra cruz in altari media collocat̄. qm̄
int̄ duos p̄p̄os xp̄i in ec̄cia mediator existit.
Ip̄e enī est lapis angularis. qui fecit vtraz
vnum. ad quez pastores a iudea et magi ab
oriente venerunt. **D**e hoc aliter dicit̄ in p̄
hemio quarte ptis sub ti. de accessu sacerdotis
ad altare. **R**ursus altaris frons aurifrisio
ornatur. iux̄ illud exo. xxv. et. xxviij. c. **C**ō
struis mihi altare faciesq̄ illi coronam per
gyp̄rum seu circuitum altam q̄tuer digitis.
Nempe altare q̄q̄ significat cor hominis
in quo sacrificium fere fidei. p̄ contritionē
offerri debet. et tunc aurifrisiū conceptum
bone opationis significat quo frontē n̄m
cernare debemus vt certis luceamus. **A**ñq̄
altare significat xp̄m. et tunc p̄ aurifrisiū cō
grue ornamentū caritatis designat̄. **S**icut
enim auz̄ feminet omnibus metallis. sic et
caritas ceteris virtutibz. vñ apls ad cor. i.

Maior horum est caritas. Frontem enim nostrum
 sic aurifrisio caritatis debemus ornare. ut
 parati sumus pro christo animas ponere. **V**exilla
 etiam super altare eriguntur. ut triumphus christi
 iugiter in ecclesia memoretur. per quem et nos de
 inimico triumphare speramus. **C**odex etiam
 euangelicus super illud adaptatur. eo quod euan-
 gelium ab ipso sancto christo sit editum. et ipsi phi-
 beat testimonium. qui quare exterius ornatus
 dicitur in tertia parte sub titulo de legatione. indumē-
 tis. Deinde vasa et utensilia in domo domini a
 moysi et salomone originem habuerunt. quae
 in veteri testamento plura et diuersa fuerunt
 prout in exodo legitur. Diuersa habentia signifi-
 cata. de quibus hic breuitatis causa non agi-
 mus. Sane omnia que ad ornatum pertinent
 tempore quadragesime remoueri. vel protegi debent
 quod fit secundum aliquos in dominica de passione. quae
 extunc diuinitas fuit absconsa et velata in
 christo. dimisit enim se capi et flagellari ut homo
 tanquam non haberet in se virtutem diuinitatis.
Vnde in euangelio dicitur huius die. **D**iesus autem
 abscondit se et exiit de templo. Tunc ergo
 cooperiuntur cruce et virtutibus sue diuini-
 tatis. **A**lii hoc faciunt a prima dominica quadra-
 gesime. quae extunc ecclesia incipit de eius passione
 agere. **V**nde eo tempore crux per ecclesiam non nisi
 cooperta portari debet. **E**t secundum morem quo-
 rundam locorum duo tantum velamina seu cor-
 tine tunc retinentur. quorum vnum ponitur per cir-
 cuitum coram. aliud suspenditur inter altare et
 eorum ne appareant que sunt intra sancta sanctorum.
Quod sanctuarium et crux tunc velantur signat
 legem et eius carnalem obseruantiam siue
 quod in veteri testamento ante christi passionem intelli-
 gentia scripturarum velata operata. et
 obscura erat. et qui tempore illo fuerunt vela-
 men et obscuram scientiam ante oculos habuerunt.
Signat etiam rumpheam illam que fuit ante
 ianuam paradisi. et quam huiusmodi carnalis obser-
 uantia et obscuritas et rumphea in christi pas-
 sione sublata sunt. id est cortine uel velamina
 huiusmodi in pasceue remouentur. **S**ed et quae
 in veteri testamento fuerunt animalia ruminantia
 et ungulas scindentia ut boues atantes et
 scripturarum misteria discernentes. et spiritualiter
 intelligentes. **I**deo in quadragesima post ve-
 lum ingrediuntur sacerdotes pauci. quibus da-
 rum est nosci misterium regni dei. **C**irca huius
 autem notandum est quod triplex genus veli su-

spenditur in ecclesia. videlicet quod sacra operit quod sa-
 crarium a clero diuidit. et quod cley a populo
 fecerint. **P**rimum est nota legis. **S**ecundum
 nota nostre indignitatis. quia indigni sumus.
 primo impotentes celestia intueri. **T**ercium
 est choercium nostre voluptatis carnalis. **P**ri-
 mum videlicet cortine que ab utroque altaris late-
 extenduntur sacerdote secretum intrantem prout
 in. iiii. parte sub titulo de secreta dicitur signifi-
 catum est in hoc quod sic legitur. exo. xxxiiij. **M**oysi
 posuit velamen super faciem suam. quia filius
 israel claritatem vultus eius sustinere non po-
 terant. **E**t sicut dicit apostolus hoc velamen ad-
 huc hodie est super corda iudeorum. **S**ecundum
 videlicet cortina que in quadragesima in officio
 missae ante altare extenditur significatum est in
 hoc quod velum infra tabernaculum erat suspen-
 sum. quod diuidebat sancta sanctorum a sanctis.
 ut dicitur in prophetia quartae partis. per quod
 archa populo velabatur. et erat miro opere con-
 textum et pulchra varietate distinctum quoniam
 passione domini scissum est. et illius exemplo ho-
 die cortine varia pulchritudine texuntur. **D**e
 premissis vero et quales esse debent cortine ha-
 betur exo. xxxvi. et xxxvi. c. **T**ercium inde tunc
 habuit originem. quia in primitiua ecclesia pari-
 bolus et paries qui circuit coram non eleuatur.
 nisi versus appodiationem. quod adhuc in quibus-
 dam ecclesiis obseruatur. quod ideo fiebat ut
 populus videns cley psallentem inde bonum
 sumeret exemplum. **V**ertum hoc tempore quasi
 omniniter suspenditur siue inponitur velum aut
 murus inter cley et populum. ne mutuo se conspi-
 cere possint quasi ipso facto dicatur. **Q**uerte oculo-
 tus tuos ne videant vanitates tuas. **I**n pasceue
 vero omne tollitur velum. quia in passione
 domini velum templi scissum est. et per eam reue-
 lata est nobis. legis spiritualis intelligentia. quae
 antea latebat. ut premissum est. et apta est
 celestis regis ianuam et data est nobis fortitu-
 do ut vinci nisi velimus a carnali occupata
 nequeamus. **V**ertum velum quod diuidit san-
 ctuarium a clero retrahitur vel eleuatur in ves-
 pera cuiuslibet sabbati quadragesime. quoniam offi-
 tium diei dominici inchoat. ut clerus possit in
 sanctuarium intueri. quia dominica recolit resur-
 rectionem. **H**oc etiam ideo fit in sex diebus
 dominicis. quia nulla fuit etas. in qua non fuerit
 gaudium eternum. **G**audium quidem figuratum
 quod celo velatur. per quod velum. illud

m

significatur. Inde est q̄ diebus dñicis non
 ieiunamus. & hoc p̄pter gloriã dñice resurre
 ctionis. Nam prima dñica signat gaudiũ.
 quod habuerunt primi parentes in paradiso
 ante peccata. Sc̄da dñica figurat gaudiũ.
 quod pauci habuerunt in archa noe. alijs
 omnibz in diluuiio submersis. Tercia q̄ ha
 buerunt filij isrl' alijs sub ioseph fame affli
 ctis. Quarta q̄ habuerũt sub salomone in
 pace viuentes. Quinta q̄ habuerunt redeũ
 tes de captiuitate babilonie. Sexta q̄ disci
 puli habuerunt a resurrectione vsq; ad ascen
 sionem qñ cum eis pñtialit̄ fuit sp̄s. In
 festiuitatibz etiam. ix. lectionũ q̄dragesime
 velum ip̄m eleuat̄ vel retrahit̄. Sed h̄ nō
 habet̄ de primaria ec̄cie institutione. q̄ tũc
 nullum festum celebraũt in q̄dra gesima solē
 niter. Sed si aliquod festum occurrebat. q̄
 tunc die occurreret in sabbato & in dñica de
 eo commemoracō fiebat p̄t̄ in canone marti
 ni ip̄e habet̄. Et in burcardo. l. xij. & hoc
 totum p̄pter tempus illius tristitiaz. postea
 vsus in dñum obtinuit. vt viz festum. ix.
 lectionum in suo die solenniter celebret̄. &
 nihilominus ieiunet̄. Rursus cortine in fe
 stiuitatibus extendunt̄ in ec̄cis p̄t̄ ornatũ.
 vt p̄ visibiles ornatus ad inuisibiles moue
 amur. que sunt qñq; varijs coloribus colo
 rate. vt premissum est. vt ex diuersitate co
 loꝝ ip̄oꝝ noteũt. q̄ homo qui est dei templũ
 ornatus esse debet varietate seu diuersitate
 virtutum. Cortina alba signat vite mundi
 ciam. Rubea caritatē. Viridis otemplacōz
 Nigra carnis mortificacōez. Liuida tribu
 lationem. Adhuc super cortinas candidas
 suspendunt̄ qñq; panni varij coloris ad no
 tandum q̄ cor n̄m purgatum esse debet a
 vicijs. & in eo dñt esse cortine virtutum. &
 varietas bonoꝝ opeꝝ. Porro in festo nati
 uitatis dñi. quedam ec̄cie nullos suspendũt
 pannos. quedam viles. & quedam bonos.
 que nullos suspendunt n̄m figurant tubo
 rem. & si enim maximum sit nobis gaudiũ
 de nato saluatore non tñ debemus esse sine
 rubore. pro eo q̄ tñ fuit peccatũ q̄ dei filiũ
 seip̄m p̄pter nos exinanauit formaz sui acci
 piens. Et p̄pterea etiam in ipsius obitu non
 cum leticia solennizamus. s̄ acerrimũ ieiu
 nium facim̄ cum tñ in alioꝝ sanctorũ obitu
 leti solennizemus. & aliqñtulum latius in

cibo & potu nobis indulgeam̄. p̄t̄ in sc̄
 parte sub pasceue dicit̄. Rubor quippe nob̄
 est q̄ dñs mortuus est p̄t̄ peccata n̄ra. Sc̄i
 vero non p̄pter peccata n̄ra. sed p̄pter x̄pm
 passi sunt. Que viles suspendunt figurant
 q̄ dñs suilem induit formam & q̄ vilibus
 pannis eo die inuolutus fuit. Que bonos
 gaudium de rege nato habitum attendunt
 & quales esse debeamus. in receptiōe tanti
 hospitis ondunt. ¶ In quibzdam ec̄cis alta
 re in pasca preciosis ornat̄ palleis. & suppo
 nunt̄ uelamina triũ colorũ rubeum subalbũ
 & nigz. que tria tempa designant. Prima
 lectione & rñsorio finitis remouet̄ velamen
 nigz. quod temp̄ ante legem signat. Sc̄da
 lectione & rñsorio finitis remouet̄ subalbũ
 quod tempus sub lege designat. Tercia fini
 ta remouet̄ rubeum. quod tempus gratie
 significat. in quo p̄ x̄pi passionē ad sancta
 sanctorũ & ad eternam gloriã nob̄ addit̄
 pater. De pannis vero & vestimentis alta
 ris in tractatu de altari dictum est in preci
 puis festiuitatibus telauri ec̄cie in publicũ
 edunt̄ p̄pter tria. Primo p̄pter consideracōz
 cautele. vt viz appareat q̄ cautus fuerit in
 seruando qui illum seruate tenet̄. Sc̄do p̄pter
 solennitatis venerationem. Tercio p̄pter ob
 lationis memoriã viz in memoriã illoꝝ
 qui prius ea ec̄cie obtulerũt. ¶ Quãtũ ec̄cia
 intus & non eũ festiue ornat̄ misterialiter.
 innuit q̄ omnis gloria eiũ ab intus est. licz
 enim exterius despiciabilis sit. in anima tñ
 que sedes dei est radiat. iuxta illud. Nigra
 sum s̄ formosa n̄c. Et dñs per p̄pham Ereni
 hereditas me. precla. est m̄. Propheta etiaz
 considerans hoc ait dño. Dilexi decorez domũ
 tue n̄c. quã specialit̄ fides & spes & caritas
 exornant. Ec̄cia q̄ materialis & etiã sp̄ual̄
 mundari debet. de quo in sc̄ parte sub ti.
 de pasca. & de qñta feria cene dicit̄. In non
 nullis ec̄cis oua struccionũ & huiusmodi q̄
 admirationē inducunt. & que rato vident̄
 cōsueuerunt suspendi. vt per hoc p̄plus ad
 ec̄ciã trahat̄ & magis afficiat̄. Rursus aiũt
 quidam. q̄ struccionũ tanq̄ auis obliuiosa de
 relinquit in sabulo oua sua. demum q̄dam
 stella visa recordat̄. & redit ad illa aspectu
 suo fouens ea. Oua ergo in ec̄cis suspendũ
 tur. ad notandũ q̄ homo p̄pter p̄t̄m a deo
 derelictus. si tandem diuino luie illustrat̄.

recordatus delictorum suorum penituerit. et ad
ipsum redierit per aspectum misericordie illius fouetur. per
quem etiam modum dicitur in luca. quod respexit
dominus petrum postquam negauit christum. Suspendunt
etiam ut in illis videretur quod homo
facile deum obliuiscit. nisi per stellam. id est spiritum sancti
gratiam influentem illustratus ad eum redire
per bona opera recordetur. **S**ane in primitiua
ecclesia sacrificium fiebat in vasis ligneis et ve
stibus communibus. Tunc enim erant lignei
calices et aurei sacerdotes. nunc vero est
Sed seuerinus ipse instituit quod in vitreis fieret
quod vero illa fragilia erant. Ideo vrbano ipse
etiam consilium remouit. statuit quod in argenteis
vel aureis vasis sacrificetur. vel pro pauperum
pertinet in stanneis que non cruginant non
tamen in ligneis vel ex auricalco. Non ergo debet
esse de vitro propter periculum effusionis. non
de ligno. quod cum sit porousum et spongiosum
corpus sanguinem absorberent. non de ere
vel auricalco. quoniam ob vini virtutem eruginem
vel vomitum prouocaret. Et nota quod calicis
nomen a nouo et veteri testamento. origine traxit
vnde hieremias. Calix aureus babilonis inebrians
omnes terram. et dauid. Calix in domo domini
vini mei plenus mixto. et alibi. Calicem sa
lutaris accipiam et nomen domini inuocabo.
Item in euangelio potestis. bibere cali
cem quem ego bibiturus sum. Item acci
piens calicem gratias egit. Calix autem aureus
significat resuros sapientie in christo absconditos.
Argenteus mundicia culpe. Stanneus in
nuit similitudinem culpe et penae. Stannum
enim est medium inter argentum et plumbum.
et caro christi licet non fuerit plumbum. et pec
catricum. fuit tamen carni similis peccatrici. et licet
non fuerit argentum. et passibile propter suam
culpam. fuit tamen passibile propter nostram. quia
languores. non ipse tulit. et dolores. non ipse
porta. **D**e calice et patena dicitur sub titulo. de
consecrationibus et venerationibus. Nempe
siquis tenui religione tentus dicat. quod dominus
precepit moysi. ut cuncta vasa tabernaculi
in omnes usus et ceremonias ex ere faceret
ut legitur exo. xxxvij. et xxxviij. c. Quodque hu
iusmodi preciosa vasa et ornamenta poterant
venundari et dari pauperibus. similis est iude
et mulieri unguentarie dicitur. hoc enim agi
mus. non quod deum minus vilia ornamenta
delectent quam aurea. sed quod cum omnes qui di

ligunt deum libenter offerunt. per diuinam la
teriam suam vincunt auaricia. Preterea hec
diuine pietatis officia moralia sunt et fide
glorie significatiua. Vnde etiam in veteri lege
ex auro. iacinto. purpura. cocco bistrincto. et
bisso retorta et alijs preciosis super huemiale fie
ri precipitur. ut quanta sacerdos virtutum diuer
sitate clarescere debeat demonstraret. et altare et
propiciatorium ac candelabrum. et alia vasa et or
namenta altaris. ex auro fieri et argento.
exo. xxxv. et xxx. xxxviij. c. Tabernaculum quoque
ex diuersis preciosis fieri preceptum est. prout
dictum est sub titulo. de ecclesia. Legalis enim pon
tifex alijs diuersis preciosis utebatur ornam
tis. prout dicitur in tercia parte sub titulo. de lega
indumentis. de hoc etiam sub titulo. de ecclesia de
dicatione prope principium dicitur. **P**rohibi
bitum est in concilio aureliano. ne diuina
mysteria prestentur ad nuptiarum ornatum ne im
proborum tactu. vel pompa secularis luxurie
polluantur quo nimis ostenditur. quod ex veste cu
iuscunque persone fieri non debet casula. vel
aliquis sacris mysterijs deputandus ornatus
Stephanus quoque ipse statuit. ne vestimenta ecclesie
in alijs vrbibus quis fruat. quodque non a sacra
tis hominibus tangantur. ne vltio que baltasar
regem babilonie percussit super hoc transgre
dientes veniat. Clemens etiam ipse statuit.
ne mortui sepeliantur. vel inuoluantur seu ope
riantur. vel etiam ferretur cum palla. et pannis
altaris. aut cum mappa qua calix inuoluitur
seu cum qua sacerdos manus post consecra
tionem tergit. Quod vero palla. et corporalia
et vela. et ornamenta altaris seu cortine super
altare pendentes sordidate fuerint. diaconi
cum ministris humilibus illa lauent intra
sanctuarium et non extra. **P**ro velis autem lauandis
qui ad cultum altaris pertinent noua peluis
habeatur. Palle vero. et corporalia in alia pelui
lauentur. Vela quoque ianuarum. et cortine que exten
duntur in ecclesijs in festis et xl. in alia pelui la
uentur. Hinc est quod statutum est in concilio
plerden. quod ad corporale lauandum et ad pallas
altaris propria habeantur vasa foris in quibus
nihil aliud lauetur. Sed secundum eundem clemē
tem si altaris palla. et vestimenta altaris vel
cathedra in qua sedet sacerdos sacris vesti
bus indutus. vel candelabrum vel velum. et
pannus vel cortina super altare pendens fu
erint vetustate consumpta ementur. et cineres

vel in baptisterio vel in pariete aut in fossis
pauimentorum. unde non sit transitus iactent
Et nota quod ecclesiastica ornamenta benedicuntur.
ut dicitur in libro de consecrationibus unctioibus

De campanis

Campane sunt vasa enea in nola
ciuitate campanie primo inuenta
Maiores itaque vasa campanie a
campania regione. Minora vero nola a no
la ciuitate dicuntur. Pulsant autem et benedicunt
campana. ut per illius tactum et sonitum fideles
inuicem inuicent ad premium et crescat
in eis deuotio fidei fruges merces et corpora
credendum fuerunt. procul pellant hostiles exer
citus et omnes insidie inimici fragor et gra
dinum procella turbinum impetus tempesta
rum et fulgur temperent. in festis tonitrua
et ventorum flamma suspendant. spiritus procellarum
et aeree praeterea prosternant. et ut hoc audi
entes confugiant ad sancte matris ecclesie gre
mium. ante sancte crucis vexillum. cui stec
titur omne genua. sicut hic singula in ben
dictionibus campanie habent. **S**ciendum
autem est quod campanie quae sonoritate oueunt
populum ad ecclesiam ad audiendum et clericus ad an
nunciandum mane matrem domini et veritatem
eius per noctem significant tubas argenteas
quibus in veteri lege populus ad significandum
acceriebatur. De quibus dicitur in sexta parte
sub penthes. quod admodum enim vigiles in ca
stris tubis. sic et ecclesiarum ministri campanarum
sonitu se excitant. ut non insidiantem de pabelum
per noctem. Signa ergo nostra enea sonoroza
sunt tubis veteris legis. quae tunc notus erat
deus in iudea terram. nunc vero in omni terra
Sunt etiam duribilia significant etiam predi
cationem noui test. fore amplius duratibus
tubis et sacrificijs veteris legis. quae usque ad
mundi finem. Siquidem campanie predica
tores significant. qui fideles ad similitudinem
campanie ad fidem vocare debent. quod signifi
catum est in eo quod dominus precepit moysi ut fa
ceret vestem summo pontifici hircum. lxxij.
tintinabula. quae sonarent cum pontifex in
sanctis ingredere. Ipse ergo vas os
predicatoris designat. iuxta illud apostoli. factus
sum velut es sonans. siue cimbalum tinens
Duricia metalli fortitudinem designat in
mente predicatoris. unde dominus. Dedi fronte
m tuam durioribus frontibus eorum. Plectrum seu

ferrum quod interius ex utraque parte feciens
sonum reddit doctoris linguam qua scientia
ornatur. et quae utrumque testamentum resonare
facit figurat. Prelatus ergo absque scientia
predicationis erit quasi campana sine plec
tro. iuxta illud greg. Sacerdos si predicationis
est inscius quam clamoris vocem daturus est.
preco mutus. est etenim quasi canis mutus
latrare non valens. Ipa vero percussio deno
tat quod predicator primum debet per correctioem
in se vicia ferire et postmodum ad aliana ex
probranda accedere. ne non doctrinam apostoli alijs
predicans ipse reprobus inueniatur. unde per
Peccatori autem dixit deus. quare tu enarras
iusticias meas et assumis. et meum per os tuum
Sue namque passionis exemplo plebs accen
dit. quos eruditione sermonis mouere nequit.
Vinculum vero quo plectrum vasi coniungitur
seu ligatur. est moderatio qua lingua tempus
que ad tractum corde. et ad auctoritatem scrip
turae linguam mouet predicatoris. Lignum
in quo campana pendet. lignum dominice cru
cis signat. quod ideo quia a superioribus con
tinetur. quae crux ab antiquis patribus nuncia
tur Instrumenta quibus ipsum lignum alliga
tum seu affixum est. oracula sunt prophetarum
Ligatura vero ferrea qua campana ligno
coniungitur. caritatem denotat. per quam predi
cator indissolubili cruce affixus gloriatur.
dicens. Mihi absit gloriari. nisi in cruce domini
nostri. Cauilla ligno affixa. qua mediante cam
pana pulsatur. rectam predicatoris mentem significat
qua diuinis mandatis inherens illa fidelium
auribus per frequentem pulsationem inculcat
Funis autem ab illa pendens qui campana pul
satur. est humilitas seu vita predicatoris. Fu
nis etiam ipsa vite nostrae mensuram ostendit.
Ad haec cum funis initium habeat a ligno.
in quo campana pendet. per quod crux dominica
intelligitur recte sacram scripturam a ligno
sanctae crucis descendente designat. Sic enim
funis ex tribus est funiculis. Ita et scriptura
ex trinitate consistit. sed ex historia. ex alego
ria. et ex moralitate. Funis ergo descendens
a ligno in manu sacerdotis. est scriptura a mi
nisterio crucis descendens in ore predicatoris
Rursus ideo funis usque ad manus quibus
continetur extenditur. quae scriptura usque ad opera
transire debet. Funis qui eleuatio et depressio
in pulsando. denotat quod sacra scriptura aliquam

loquit de altis. aliquñ de infericibus. seu q̄
 p̄dicator qñq̄ p̄ter aliquos alta dicit. qñq̄
 p̄ter alios descendit. uñ illud apli. Siue
 extendimus p̄ter deum. siue descendim⁹
 p̄ter vos. Ad hoc sacerdos deorsū funem
 trahit. dum ad actiuam vitam a otemplaz
 tione descendit. ip̄e vero rursus trahit. ut
 dum scriptura docente in oemplationem
 erigitur. deorsum etiam trahit. dum scrip
 turam ad literam que occidit intelligit. sur
 sum trahitur. dum sp̄ualiter eam exponit.
Rursus s̄m greḡ. deorsum trahit sursum
 trahit dum in ea se metit̄ q̄ntum viz in pra
 uis iaceat. & q̄ntum ad bona facienda p̄fi
 ciat. Sed ex tractu funis campana resonat.
 p̄pls ad expositionem sacre scripte adunat.
 predicator audit. & p̄pls in unitate fidei
 & caritatis unit̄. Sacerdos itaq; qui se reco
 gnoscit predicacōis debitorē no se sub̄hat
 a mouēdis signis qm̄ a filij aaron cl̄ agebāt
 rubis. Funem ergo mouet qui fratres aut
 p̄plm̄ ex officio ouocat. Anulus in fine cor
 de p̄ quem in plerisq; locis corda trahit. est
 corona p̄my seu p̄seueratia in finem. vel est
 ip̄a diuina scripta. Porro sauian⁹ p̄ statuit
 ut hore diei p̄ eāias pullent̄. **E**t nota q̄
 ad diuina officia p̄. xy. diei horas campane
 omunit̄ duodecies pullant̄. viz in prima
 hora semel. & in vltima similic̄ semel. q̄ ab
 vno deo omnia. & idem vnus erit omnia
 in omnibus. In tertia pullat̄ ter p̄ scōa ter
 cia & quarta horis que sub illis cantant̄. Si
 militer a sexta ter pro trib⁹ viz p̄ q̄nta x̄ sex
 & vy. horis. Similit̄ in nona ter p̄ tribus
 Ad vesp̄as vero que est xi. hora non solū
 semel. s̄ multiplicic̄. q̄ in tempe gracie mul
 tiplicata est p̄dicatio ap̄loz. Item in nocte
 ad matutinū sepe. q̄ sepe exclamand⁹ est. Ex
 urge qui dormis. & exurge a mortuis. Com
 munit̄ tñ ter pullat̄ a nocturnis. **P**rimo
 cum squilla que significat paulum acure p̄
 dicantē. **S**cōda pullatio significat barnabaz
 sibi associatum. **T**ercia inuit. q̄ iudeis re
 pellentibus verbum dei apli ouerterunt se
 ad gentes quas in fide trinitatis q̄tuor euā
 gelioz imbuerunt disciplinis. vnde a q̄daz
 quater pullant̄. **E**t nota sex esse ḡna t̄nti
 nabuloz quibus in eāia pullat̄ scz. squilla.
 cimbālū. nola. nclula. seu dupla campana.
 & signum. Squilla pullat̄ in trichinio. in

refeātorio. Cimbalum in claustro. Nola in
 coro. Nonula seu dupla in horologio. Cam
 pana in campanili. Signum in turri. q̄d
 libet tñ hoz p̄ generalic̄ tintinabulū nun
 cupari. Varijs ergo designant̄ vocabulis q̄
 p̄dicatores p̄ illa designati ad multa nāia
 sunt. Sane in tota. lxx. sub qua. xl. stinent̄
 in diebus profestis non debet pulsari. nec
 dupulsari s̄ solum simpulsari. a simplicit̄ pul
 sari ad horas diei vel matutias. In eāias tñ
 bene ordinatis bis pullat̄ ad primā. **P**rimo
 ad inuocandum. **S**cōdo ad inchoandū. **I**n
 tertia ter s̄m nūm horaz que sub illa pullā
 tur. ut p̄missum est. vna ad inuocand⁹. alia
 ad congregand⁹. tertia ad inchoand⁹. **S**imi
 liter sic in sex & in ix. & eodem campane. &
 eodem ordine pullant̄ ad matutinas simpli
 citer. **A**d missam vero & ad vesp̄as duabus
 dumtaxat campanis pullat̄. In minoribus
 vero eāias simplicit̄ tñ pullandū est. iux̄
 premissa. & hoc in ferijs. In dñicis vero &
 solennibus diebus p̄t in alijs temporibus
 compulsat̄. Quia enim p̄dicatores qui per
 campanas figurant̄ tempe gr̄e crebrius ha
 bundant̄ & oportune & importune instant.
Idcirco in festisq; ad gr̄am p̄tinent campa
 ne tumultuosius tinniunt̄ & plixius concre
 pant. ut dormientes & ebrios excitent. ne
 dormiant vltra modum. **Q**uid aut̄ signifi
 cet opulsatio qñ cantat̄. **T**e deū laudam⁹.
 in q̄nta parte sub ti. de nocturnis dicit̄. **V**ez
 aliquo moriente. campane dñt pulsari. ut
 p̄pls hoc audiens oret p̄ illo. pro muliere
 quidam bis. p̄ eo q̄ ip̄a inuenit alteritatez.
Primo enī fecit hominē alienum a deo. q̄re
 scōa dies non habuit b̄ndictionē. **P**ro viro
 vero ter pullat̄. q̄ primo inuenta est in ho
 mine trinitas. **P**rimo enī format⁹ est adaz
 de terra. deinde mulier ex adam. postea hō
 creatus est ab vtroz. & ita est ibi trinitas.
Si aut̄ clericus sit tot vicibus simpulsatur
 quot ordines habuit ip̄e. **A**d vltimū vero
 opulsari debet cum omnibus campanis. ut
 ita sciat p̄pls p̄ quo sit orandū. **D**ebet etiā
 opulsari qñ funus ad eāiam. & qñ de eāia
 ad tumultum deportat̄. **T**et̄z campane in p̄
 cessionibus pullant̄. ut demones timentes
 fugiant p̄t in quarta pte sub ti. de accessu
 po. ad altare dicitur. **T**iment enim auditis
 tubis eāie militāris scz campanis. sc̄ aliq̄a

spiratus timet audiens in terra sua tubas
potentia regis inimici sui. Et hec etiam est
causa quare eadem videns excitari tempestatez
campanas pulsas sed demones tubas eterni
regis campanas audientes territi fugiant
et a tempestatez excitatione quiescant. et ut
ad campana pulsatione fideles admoneant
et prouocent pro instanti piculo oroni infi
stere. Silent aut campana triduo an pascha
ut dicit in sex pte sub quinta feria cene. rur
sus campana tempe interdicti silent. q sepe
obdelictum subditoz impedit lingua predi
catoz. iux illud pphe. Linguam tuam adhe
faciam palato tuo. q domus. i. plus exaspe
rans. i. inobediens est. Habet etiam eadem or
gana. de qbz in qtra pte sub ti. de scis dicit

De cimiterio et alijs locis
sacris et religiosis R2.

Nunc de cimiterio et alijs locis
sacris ac religiosis loci dicamz.
Hanc venerabilium locoz alia
sunt huane naitati deputata. alia oroni di
cata. Loca huane naitati deputata sunt ze
nodochium zenostrozium. quod idem est va
sochomiu ieronthachoniū orphanocropiu
et belphotrochiū. Sancti etenim patres et re
ligiosi pncipes huiusmodi instituerunt loca
in quibz paupes. peregrini. senes. orphani
infantes. emeriti. infirmi. imbecilles. et lau
cy recuperent et fouerent. Et nota q geron
ta grece dicit senex latine. Locoz aut oroni
dicatoz. alia sunt sacra. alia sunt scia. alia
religiosa. Sacra sunt que per manus pon
tificum rite dedicata. et deo sanctificata. sūt
que varijs nominibz appellant put sub ti.
de eadem pmissum est. Sancta sunt loca emu
nitatis siue puilegiata huiusmodi et mini
stris eadep deputata. de quibus viz sub in
tinatione certe pene. vel a iure vel p spēate
pnuilegium interdicit. ne quis illa violare
presumat. sicut sunt atria eadep. et in quibz
dam locis claustra infra que sunt domz ca
nanicoz. in quibus reis cuiuscunqz sceleris
cōfugientibus si se ibi receperint securitas
prestat. Et sicut statuta legalia porte et thea
tra ciuitatum. Religiosa sunt. vbi cadauer
hominis integz. vel etiam caput tm sepeli
t q nemo p duas sepulturas hre. Corpus d
uel aliqd aliud membz absqz capite sepultū
non facit locum religiosum. sicut sicut legalia

instituta. Cadauer iudei vel gentilis vel in
fantis. nondum baptizati locum in quo se
pultum est religio. um facit. sicut religio em
tū xpianam et canonicā doctrinam soli xpian
ani cadauer locū facit religiosum. Et nota
quod quicquid est sacra est religiosum et non eō
Ceterz locus iste religiosus diuimode appel
latur. viz cimiterium poliantz. siue andro
polis quod idem est. Item sepulchz mansoleū
quod idem est dormitorū. tumulus. monu
mentū. ergastulum. sarcophagus piramis
bustum. vna et spelunca. Cimiteriū dicitur a
cimen quod est dulce et sterion quod est sta
tio. ibi enim dulci defunctorum ossa quie
scunt et saluatoris aduentū exspectant. Vel
quia ibi sunt cimices id est vermes vltra mo
dum fetentes. Poliantz dicitur qsi pollutum
antz ppter cadauera hoim ibi sepulchz. vlt
poliantz interpretat multitudo virorum
a polis quod est pluralitas. et antos quod
est vir. et sicut hoc dicitur cimiteriū ppter mul
titudinem hoim ibi sepulchz. Similit andro
polis quod idem est. Sepulchz dicitur qsi sine
pulsu. q qui ibi sepeliit pulsu caret vel est lo
cus vbi ossa condunt. Mansoleum dicitur
est a quodā qui dicitur est. Mansoleus qui
fuit diues et potens. et ab arthemisia eius
uxore valde dilectus a deo. q eo defuncto
ipā gloriosum ei construxit sepulchz. qd vo
cauit mansoleum a nomine viri sui. Exin
igit mos. inuenit. ut quelibet piosa sepul
tura mansoleum nuncupet. Dormitorū dicitur
a dormiendo q ibi corpa sanctorū quiescunt
qui in dño dormiunt. Tumulus qsi tumens
tellus qm homine in terra sepulto. terra ali
quantulum eleuat. Monumentū dicitur q mo
net mentem cuiuslibet inspicientis. ut recor
detur. q cims est et in cinerem reuertet. Er
gastulum dicitur ab erga quod est opus. vel ab
erga quod est labor. et sterion quod est staco
Ibi enim requiescunt corpa eoz qui in dño
moriunt. Vn beati mortui qui in dño mo
riunt. ammodo iam dicit illis spūs s. Sar
cophagus dicitur a sarcos quod caro. et phagi
quod est comedere. q ibi caro comedit. i. cō
sumit. Piramis dicitur a pir quod est ignis quia
corpa igne cremata et incinerata ibi recon
debant. vel q sicut ignis a lato incipit et tē
dit in actum. sic et piramis Et est genz alit
sime sepulture. tale est rome in quo fuerūt

cineres Julij cesaris collocati. et corrupto
vocabulo vulgarit vocat acus sancti petri
que tñ iulia dici deberet. similem pyramidē
heri fecit cesar iux̄ tironū. p̄ ripam lige
ris. et reclusit ibi cineres cuiusdam militis
amici sui interfecti. **B**uscum vero a nomine
contenti nomen traxit orientis. locus vix
in quo busta siue hūana corpa sepeliebant
Vrna dicta est. eo q̄ antiquis moris fuit
humana corpa rogo comburere. et cinēs in
terreis urnis collocatis seruare. **S**pelunca
q̄nq̄ dicit duplex. ut iam dicit **C**imiterium
initium habuisse dicit ab abraham qui emit
aḡ ab ebron in quo erat duplex spelunca
vbi ipse sepultus est. et sara p̄ saac. et iacob. et
Adā et eua. p̄pterea enim emit. ut sibi et
suis sepultura esset. **D**uplex spelunca. ideo
ibi erat qm̄ duo ibi sepeliebant cōtigue. sc̄z
vir et vxor. vel in vna viri et in altera mu
lieres. vel q̄ vnicuiq̄ illuc sepeliēdo duplex
spelunca in modum cathedre fiebat. **V**nde
dicit **V**icero. q̄ tres p̄iarche sepulti sunt in
ciuitate ebron in spelūca duplici cum tribz
vxoribus suis. **S**epeliebant aut̄ quasi seden
tes. et superior pars spelunce que truncum
capiebat a natibus supra. dicebat vna spe
lunca. pars vero inferior q̄ capiebat pedes
crura. et femora dicebatur alia spelunca. **S**
Hanc non dnt̄ passim omnes intra eccliam
sepeliri. videt̄ enim locus sepulc̄e non p̄hit
Lucifer namq̄ de celo fuit p̄stratus. et adā
de paradiso eiecit. et que loca his meliora sūt.
Item iacob in tabernaculo interfectus est.
et iob in sterquilinio triumphauit. p̄mo ob
esse dicit̄ si quis indignus et peccator in ecclia
sepeliat̄. **L**egit̄ enim in d̄p̄logo beati greḡ
li. iij. c. lvi. **Q**um quidam flagitiosus in
ecclia beati faustini brixien̄. sepultus fuisset
eadē nocte b̄s faustinus apparuit custodi
eidem ecclie dicens. **D**ic̄ ep̄o ut p̄iciat carnes
ferentes quas hic posuit. alioq̄ ip̄e die x̄p̄
moriēt. **C**ustos timuit hec dicē ep̄o. et ep̄s
die x̄p̄. subito mortuus est. **L**egit̄ etiā ibidē
in. c. lvij. **D**e quodam alio sepultus fuit in
ecclia q̄ cadauer eius postea inuentum est c̄z
eccliam et lintiamia remanserūt in loco suo.
Et **auḡ. in q̄t.** **Q**uos peccata grauiora der
p̄imunt. si in locis sacris sepelire se faciunt
restrat̄ ut de sua p̄sumptione iudicent̄. q̄ eos
sacra loca nō liberant. s̄ culpa temeritatis

accusat. **N**ullum ergo corpus debz in ecclia
aut p̄ altare vbi corpus dñi et sanguis cō
ficitur sepeliri. nisi corpa sanctorū pat̄z qui
dicunt̄ patroni. et defēsores. qui meritis suis
totam defendunt p̄riam. et ep̄i. et abbas.
et digni p̄sbyteri. et laici sume sanctitatis
s̄ cuncti dnt̄ circa eccliam sepeliri. puta in a
trio. aut in porticu. aut in exedris siue vol
tis ecclie exterioribus adherentibus aut in cimi
terio. **D**icunt enim quidam q̄ locus. x̄p̄. pe
dum circa eccliam debet ad hoc consecrari.
Alij vero solum circuitio nē quam facit ep̄s
dedicans eccliam ad hoc suffice dicunt. **auḡ.**
dicit in li. de cura p̄ mortuis agenda in fine
Q sepeliri apud martirū memorias in hoc
defuncto p̄dest. ut omendas eum etiam in
martirium patrociniū affectus p̄ illo suppli
cationis augeat. **A**niquit̄ solebant hoīes
in p̄p̄is domibus sepeliri. s̄ p̄pter cadauer
feto rem statutum fuit. ut ep̄ ciuitatē sepe
rentur. et quendam locum omneq̄ sanctū
ad hoc deputabant **N**obiles vero sepeliebā
tur supra montes. et in medio montium et
in radicibus eoz. et in p̄p̄is predijs **C**eter
siquis in obsidione interficiat̄. ne possit ei
cimiterium haberi sepeliat̄ in loco vbi p̄t̄ **S**i
vero negociator. vel p̄grinus moriat̄ in
equore et fuerit terra vicina sepeliat̄ ibi. q̄
si portus remotus sit in aliqua insula p̄p̄inq̄
sepeliat̄. **S**i aut̄ terram non videant. fiat ei
domuncula de lignis si haberi p̄nt et p̄cia
tur in mari. **I**n cimiterio aut̄ xp̄ianoz non
nisi xp̄ianus baptizatus sepelire dz. nec tñ
omnis. qm̄ nullus in maleficio interfectus
si maleficio sit mortale peccatum. ut si sit
interfectus in adulterio. vel latrocinio vel
in ludis gentilium. et ideo vbi quis inueni
tur mortuus ibi sepeliat̄. p̄pter dubiū cause
mortis eius. **S**i vero quis subito moriatur
in ludis consuetis. ut in ludo pile sepeliri
p̄t̄ in cimiterio. q̄ nemini nocē intendebat
Sed q̄ mundialibus occupabat̄ ut aiūt qui
dam q̄ sepeliri debet sine psalmis et sine ce
teris mortuoz obsequijs. **S**ed et si quis im
petens alius in rixa vel tumultu impenitēs
moriāt̄. nec sacerdotē p̄ciat̄. non dz sepeliri
in cimiterio. ut quidam dicunt. nec is qui
manu p̄pria mortem sibi consciuit. **S**ecus
si vim ad tutelam sui vel suoz repellebat. et
alias in penitentia manebat. **S**i vero non

propter aliquam manifestam causam. Sed solo dei iudicio quis subito mori potest in cimiterio sepeliri. iustus enim in quacumque hora mori potest saluatur. prebitum si dabit operam alicui licite rei Defensori iusticie et pugnanti in proelio iusto occisis cimiterium et officium libere concedunt interfecti tamen in ecclesia non possunt. ne pavimentum sanguine polluat. si si aliquis rediens de lupanari vel de aliquo loco de fornicatus sit. in via occidat. vel aliquo casu inconfitens moriatur. non sepelietur in communi cimiterio. et hoc si legitime probari potest eum fornicatum fuisse. nec constat eum postea confessum vel contritum fuisse. alioquin sepeliri debet. Rursus mulier moriens in partu non debet in ecclesia poni. ut quidam dicunt. ne pavimentum ecclesie sanguine polluat. si est etiam ei dicat obsequium. et in cimiterio sepeliatur quod non placet. alioquin pena sibi verteret in culpam. Unde licite in ecclesia ferretur. ita tamen quod ecclesia a maculis corporis ne polluat. diligenter caueat. Partus tamen de ventre ipsius extractus mortuus et non baptizatus extra cimiterium sepeliatur. Sunt tamen qui dicunt quod partus debet una cum muliere in cimiterio sepeliri. eo quia pars viscerum esse censet. Hanc vir et uxor in eodem sepulcro ponendi sunt exemplo abrahe et zare. ubi specialem non elegerint sepulturam. Unde et tobias precepit filio. ut cum matris illius complevisset dies suos locaret eam in eodem sepulcro cum eo. Item quilibet in sepulcro parentum tumulandus est. nisi ex deuotione alibi elegerit sepeliri. Ceterum in concilio maguntino statutum est. quod suspensi qui pro suis peccatis penas extremas persoluunt. ex quo confessi sunt vel confiteri desiderauerunt. et communicauerunt in cimiterijs sepeliri possint et oblationes et missae fieri pro eis. Qualiter humanum corpus sepeliendum sit. dicitur in septima parte sub tri. de officio mortuorum.

De ecclesia dedicatione
Quia de ecclesia et altari in superioribus mentio facta est. sequens est ut aliqua de illorum dedicatione subiciamus dicentes. Primo unde consecratio ecclesie ortum habuit. Secundo per quos. Tertio quare. Quarto qualiter ecclesia dedicitur. et quod significet tam ipsa dedicatio quam singula que in ea aguntur. De officio vero festi dedicationis ecclesie in septima parte dicitur. Primo igitur

dicendum est unde dedicatio ecclesie initium habuit. Super quo notandum est. quod moyses domino precipiente fecit templum. et sacravit illud cum mensa et altari eius. et ereis vasibus. et vtenilibus ad diuinum cultum explendum. et non solum diuinis precibus ea sacravit. verum etiam sancti olei unctioe domino iubente liniuit. Legitur enim dominus precepisse ipsi moysi ut crisma conficeret quo ungeret tabernaculum in dedicatione et archam testamenti. Salomon quoque filius dauid iubente domino profecit templum cum altari. et reliqua ad diuinum cultum pagendum consecrauit. sic in libro regum habetur. Nabucho donosor etiam rex vocauit omnes satrapas optimates et tyrannos ad dedicationem statue auree quam fecerat. Iudei ergo sicut legitur in burcardo. libro c. Iudei loca in quibus domino sacrificabant diuinis habebant supplicibus consecrata. nec in alijs quam deo dedicatis locis munera domino offerebant. Si igitur illi qui umbra legis debebant. hoc faciebant quantum tomagis nos quibus veritas perfecta est et gratia et veritas per ipsum christum data est. templa domini edificare. et potius melius possumus ornare. atque ea diuinis precibus et sanctis unctioibus cum altaris et vasibus vestibus quam et reliquis ad diuinum cultum implendum vtenilibus deuote et solenniter ex institutione felicitis ipse. in. sacrare debemus. Rursus cum in hira in ciuitate baruth. iudei quondam ymagines crucifixi pedibus oscularent. et latus eius proficerent. mox inde sanguis et aqua exiit. Iudei autem hoc viso mirati sunt. et infirmi eorum hoc sanguine deliniti ab omnibus infirmitatibus suis liberati sunt. propter quod omnes christi fide suscepta baptizati sunt. et sinagogas eorum in ecclesias consecrauerunt. et inde mos inoleuit. ut ecclesie consecrentur. cum prius tantum altaria consecrarentur. et propter hoc etiam miraculum ordinauit ecclesia fieri memoriam domine passionis. v. kalendas decembris et rome consecrata est ecclesia in honore saluatoris. ubi quedam ampulla cum illo sanguine reuatur et solemne festum tunc agit. Secundo notandum est quod solus pontifex potest ecclesias et altaria dedicare. quoniam gerit ymaginem et figuram summi pontificis christi spiritualiter dedicantis. sine quo non possumus in gratia stabilire. Vnde ipse ait. sine me nihil potestis facere. et per. Nisi dominus edificauerit domum. etc.

Vnde oculum cartagineū. phibet hoc face
 sacerdotē. nec p̄ hoc alicui inferioris ordi
 demandari. Sane ecclia vt sacri edocent ca
 nones. dedicanda non est nisi prius dotata
 sit. & ex licite acquisitis. Legit enī q̄ dum
 quidam ep̄s eccliam de vsuris & rapinis cō
 structam consecraret. vidit post altare dya
 bolum stantem in cathedra in habitu pon
 tificali. qui dixit ep̄o. Cessa eccliam cōsecrare
 ad meam enim iurisdictionem p̄tinet. cum
 sit ex vsuris & rapina facta. Ep̄o vero ce
 dero territis & inde fugientibus. dyabolus
 continuo ip̄am eccliam cum grandi strepitu
 destruxit. Rursus ecclia que p̄ questu cupidi
 tatis constructa est. consecranda non est. &
 cui dos sufficiens assignata non est. & in q̄
 paganus vel infidelis sepultus est. donec
 inde fuerit eiectus. & ecclia abrahā prius pa
 rietibus. vel tignis resculata. idem etiam
 est de excommunicato. Si vero mulier preg
 nans. illic sepulta sit. ea non eiecta poterit
 consecrari. licet partus baptizatus non sit.
 quanq̄ quidam aliter scripserunt sapiētes
 & p̄ etiam consecrari diebus dñicis & p̄ua
 tis. & plures ep̄i & plura altaria p̄nt simul
 ab eodem in vna ecclia cōsecrari. Tertio di
 cendum est q̄re ecclia dedirā & quidem p̄pter
 quinq̄ causas. Primo vt dyabolus & eius
 p̄ras inde penitē expellat. Vñ refert greg.
 in dyalogo. li. iij. c. xxx. Q̄ cum quedā ecclia
 arianorū fidelibus reddita consecraret. & re
 liquie sancti Sebastiani & beate agate illuc
 delate fuissent. p̄plus ibidem congregatus.
 porcū repente int̄ pedes huc illucq̄ discer
 rere senserit. qui fores ecclie repetens a nullo
 videri. potuit omnesq̄ in ammiracōz com
 mouit. qd̄ idcirco dñs oñdit. vt cunctis pa
 tēheret. vt de loco eodem immundus habi
 tator exiret. Sequenti aut̄ nocte magnē in
 eidem ecclie rēctis strepitus factus est. ac si
 in eis aliquis errando discurrēt. Secunda
 vero nocte grauior sonus increuit. Tercia
 q̄ nocte tantus strepitus insonuit. ac si oīs
 ecclia illa a fundamētis fuisset euersa. statiq̄
 recessit. nec vltē apud illam antiq̄ hostis
 inquietudo apparuit. Secundo. vt ad eam
 confugientes saluent. put legit in canone
 greg. Et ob hoc ioab in tabnaculū fugit.
 & altaris cornua apprehendit. Tercio vt ibi
 orōnes exaudiant. Vñ in orōne ad missam

dicit. Concede vt omnes qui huc de peccati
 oueniunt ex quacūq̄ tribulatione solacōis
 tue bñficia consequant. Sic etiam orauit sa
 lomon in templi dedicatione. put legit in
 iij. R. viij. c. Quarto vt ibi deo laudes sol
 uantur. prout sub ti. de ecclia dictū est. Qu
 to vt ibi sacramenta eccliaistica ministrēt.
 Vnde & ip̄a ecclia dicit tabnaculum. quasi
 taberna dei. in qua sacra diuina continentur
 & ministrant. Quarto dicendū est qualiter
 ecclia consecrat & quidem omnibus de ecclia
 eiectis solo dyacono ibi remanente. recluso
 ep̄us cum clero ante fores ecclie aquam non
 sine sale benedicit. & interim intrinsec̄ ar
 dent. xij. luminaria ante. xij. cruces in ecclie
 parietibus depictas. Postmodū vero clero
 & p̄lo in sequenti ter circumeundo eccliam
 exterius cum fastibulo p̄lopi parietes cum
 aqua iam benedicta aspgit. & qualibet vice
 ad ianuā ecclie veniens p̄cutit sup̄ liminare
 cū baculo pastorali dicens. Tollite portas
 p̄ncipes v̄ras. Dyaconus deintus rēdet
 Quis est iste rex glorie. Cui pontifex. Dñs
 for. n̄c. Tercia vero vice rebato hostio in
 dit̄ pontifex eccliam cum paucis ex ministris
 clero. & p̄lo foris manente dicens. Pax huic
 domui. & dicit letanias. Deīn in pauimēto
 fiat crux de cinere & sabulo. vbi literis gre
 cis & latinis totum scribit̄ alphabetum. &
 itēz aliam aquam sanctificat cum sale & ci
 nere & vino & altare consecrat. Deinde. xij
 cruces in parietibus depictas crismate inū
 git. Sane quecūq̄ hic visibili sunt deus
 p̄ inuisibilem virtutem in anima opat̄ que
 veri dei templum est. vbi fides facit funda
 mentum spes erigit. caritas consumat. Ip̄a
 enim ecclia catholica ex viuis lapidibz adu
 nata dei templum est. q̄ multa templa vnū
 templum. quo p̄ vnus est deus & vna fides
 Domus igitur dedicanda est ania sc̄ifican
 da. Et est notandū q̄ consecratio duo efficit.
 Nam ip̄am eccliam materialem deo a p̄riat
 & n̄am s̄q̄ tam ecclie q̄ fidelis anime despō
 sationem insinuat. domus namq̄ non cōse
 crata est. sicut puella viro alicui destinata
 non tū dotata nec matrimoniali cōmercio in
 vnione carnis vnita. Sed in consecratione
 dotata & transit in p̄pam. Ihu xpi sponsam.
 quam sacrilegium est p̄ adulteriū vltēz
 violari. desinit enim lupanar esse demonū.

icium ha
 p̄ses dño
 illud cū
 & vten
 ū. & non
 vep etiā
 niuit Le
 crisma
 li in de
 lomon q̄
 m̄plū cū
 n pagenō
 Nabucho
 satrapas
 cōz statue
 icat legit̄
 uibz dño
 p̄plicōibz
 tis locis
 illi qui
 ebant qn
 est & gra
 mpla dñs
 ornate
 vñ dñi
 & reli
 or en filibz
 felicitis p̄t
 m in s̄ria
 p̄maginēz
 atus eius
 ua exiuit.
 & infirmi
 vñ infir
 ter quod
 sunt. &
 erunt. &
 erent. cum
 p̄pter hoc
 fieri me
 recembris
 noie salua
 llo sang
 unc agit.
 p̄ pontifex
 erit p̄ma
 p̄ spualit̄
 is in gra
 potestis
 domū n̄c

ut patet in consecratione illius templi. qđ
 antea pantheon vocabat. **P**rimo itaq; di-
 cendum est de aque benedictione. sup quo
 dñs dixit. **N**isi quis renatus fuerit ex aqua
 & spũsancto non intrabit in regnũ celorum
Aqua enim que lauandis corporib; idonea
 est. tantam diuinitus virtutẽ accipe meruit
 qđ sicut corpa lauat a sordibus. ita a anias
 mundat a peccatis. **M**anifestum quidẽ est.
 qđ hec aqua cuius asperhione ecclia cõsecrat
 baptismũ significat qđ quodammõ ipa ecclia
 baptizat. **I**pa vero ecclia illam vtig; eccliam
 designat. que in ea otinet. scz fidelium mul-
 titudinem. **V**nde etiam ecclia vocatur eo qđ
 eccliam contineat. continens viz p cõtento
Querendõ aut est quare huic aque sal admi-
 sceat. cum saluator nř de baptismo loquẽs.
 nullam de sale fecerit mentionem. non enĩ
 dixit **N**isi quis renatus fuerit ex aqua salsa
 vel sale mixta. vel aliquid huiusmodi. **S**ed
 dixit. **N**isi quis renat; fuerit ex aqua & spi-
 ritusancto. **E**t idipm de oleo & crismate
 queri p̄t. **S**ed notandõ qđ sal in diuino eloqo
 sepe p sapientia ponit. iux illud **S**ermo vř
 sit ale conditus. **E**t dñs inquit discipulis.
Dabete sal in vobis a pacẽ int vos. **I**tẽq;
 vos estis sal terre. qđ si sal infatuatũ fuerit
 in quo condiet. **D**inc etiam est qđ fm legẽ
 nulla hostia sine sale offerebat. sed in omni
 sacrificio ponebat. **E**x quibus omnibus cõ-
 uincit qđ sal p sapientia ponit. **E**st enim sa-
 pientia condimentũ oĩm virtutũ. sicut sal
 oĩm ciboz. **D**inc ergo est qđ null; baptizat
 priusq; sale cibeť. etiam infantes. vt quod-
 adu habere non pnt. habeant saltem signa-
 tione sacramenti. nec sine sale bñdicat aqua
De alteri aque bñdictione in sequenti trac-
 tatu dicet. **T**rina aut interius & exterius.
 cum p̄sopo ex aqua bñdita asperhio. trinaz
 baptizandi immersionẽ significat. a fit pp̄
 tria. **P**rimo ppter demonũ expulsiõẽ. nam
 aqua bñdita pprie de sui virtute habet de-
 mones expellere. **V**nde in exorcismo ei; dicit
 vt fiat aqua exorcizata ad effugandaz oĩm
 inimici p̄tatem & ipm inimicũ eradica re. **S**c̄
Secundo ppter ipsius ecclie purgationẽ. &
 expirationẽ. oĩa nang; hec terrena pp̄ p̄c̄m
 corrupta sunt & fedata. **D**inc etiam est qđ in
 lege omnia pena mundabant p aquã. **T**er-
 tio ppter remouendã omnem maledictionẽ

& introducendã bñdictionẽ. terra enim ab
 initio cum fructu suo maledictionẽ accepit
 eo qđ ex ei; fructu deceptio facta fuit. **A**qua
 vero nulli maledictioni subiacuit. **D**inc est
 qđ dñs piscem comedit. h carnem non legiẽ
 nominatim comedis. nisi de agno pascale.
 & hoc ppter legis p̄ceptum in exemplum scz
 abstinenti aliqñ a licitis. a aliqñ eadem co-
 medendi. **R**ursus asperhio in circuitu sc̄a
 signat. qđ dñs curam suoz hñs mittit ange-
 lum suũ in circuitu timentiu se. **T**ercia vo-
 rñsoria que interim decantant est hilaritas
 trium ordinum fidem susipientiu. scz noe
 daniel. a iob. **E**t qm ad hanc inuocationẽ
 grã fidei spei. & caritatis infundit. ideo ad
 pedem. & ad medium. & partem pitis supi-
 orem aspergit. **D**e interiori etiam asphione
 iam dicet. **D**e virtute p̄sopi in se. ti. dicetur
Triplex vero circuitus quem ep̄s asper-
 gendo facit triplicem circuitũ que xp̄s fecit
 ppter ecclie sanctificationẽ designat. **P**rimũ
 fuit quo venit de celo in m̄dm. **S**ecundus
 quo de m̄do descendit in limbum. **T**ercius
 quo de limbo rediens a resurgens ascendit
 in celum. **T**riplex qđ circuitus oñdit qđ ecclia
 illa ad honorem trinitatis dedicat. **O**ñdit
 etiam triplicem statum saluandoz de ecclia.
 qui sunt virgines. continentes. & coniugati.
 quod etiam dispositio ipsius ecclie material
 oñdit. put sub ti. de ecclia dictum est. **P**or-
 trina ad supliminare ostij pcussio signat tri-
 plex ius qđ xp̄us habet in ecclia sua. pp̄ qđ
 sibi debet aperiri. **E**st enim sua creatioẽ re-
 demptione a glorificationis p̄missione. nã
 pontifex xp̄m. virga ei; p̄tatem figa t. **R**ur-
 sus p triplicem pcussionem ianue cũ virga
 pastorali. p̄dicatio euangelica intelligitur.
Quid enim est virga pastorali. nisi sermo
 diuinus. iux illud p̄saie. **P**ercuciet terraz v̄
 ga. a sermone oris sui. **V**irga igit ianuas
 percutẽ est aures audientum predicationis
 voce pulsare. **A**ures enim porte sunt per q̄s
 ad corda audientium sancte p̄dicacõis ver-
 ba introducim;. **v**nde ps̄. **Q**ui exaltas me
 de portis mortis. vt annuncie omnes lau-
 des tuas in portis filie sion. **Q**uid enĩ sunt
 porte filie sion. nisi aures & auditus fideiũ
Tercio triplex cum virga pcussio. a ianuar
 aperitio. significat qđ per p̄dicacõz pastoz
 infidelis veniet ad fidei consensũ. **P**er illam

enim porte iusticie aperiantur. & illas in
gressi fidem confitentur. unde psalmus. **A**p
perite mihi portas iusticie. & ingressus in
eas confitebor dño. **H**ec porta dñi iusti in
bunt p eam. **P**ercutit igitur epus in suplemi
nari. sciz rōnis dicens. **S**upple o vos pñci
pes. i. demones. seu potius hoies. tollite. i.
auferte portas. i. ignorantia. vras. i. a cordi
bus vris. **I**nterrogatio vō dyaconi inclusi
rñdētis in persona ppli. **Q**uis est iste rex
glorie. est ignorantia ppli nescientis. quis ē
qui debet intrare. **A**ppertio hosty euacuacō
est peccati. **R**ecte ergo epus ter pcutit q nū
iste notissimus & sacratissim⁹ est. & in emi
dedicatione epus ter ianuas pcutē debet. q
sine inuocacōe trinitatis nullum fit in ecclia
sacramentū. **T**rima vero pclamatio tollite
por. i. significat triplicem xpi pñatem. viz
quā habet in celo. in mōdo & in inferno. vñ
in pñmo ascensionis dicit. **V**t trina rerum
machina celestium terrestriū & infernoꝝ cō
dita flectant genu iam subdita. **C**onsequen
ter ostio apperto intrat epus. ad notand⁹. q
si debite orat⁹ officio suo nil ei resistē pñ. iux
illud. **D**ñe quis resistet potentatui tuo. **I**n
greditur aut cum duobus vel tribus. vt in
ore duoz vel trium testium stet omne conse
crationis verbū. **V**el q paucis pñtib⁹ dñs
transfigurans p ecclia. orauit. **E**t ingrediē
dicit. **P**ax huic domui. & omnibus habitā
tibus in ea. q xpus mōm ingrediens pacē
inter deum & hominē fecit. **V**enit enim vt
nos deo pñi reconciliaret. **P**ost hoc dum d
letania pstratus orat p scificatione dom⁹
Nam & xps humiliatus ante passionem p
discipulis & edicturis omnib⁹ orabat dicens
Pater sanctifica eos in nomine tuo. **P**ost q
vero surrexit sine saluatione. qm non dicit
dñs vobiscum. cum ecclia nondum sit quasi
baptizata. & qui cathecumini tm sunt. non
sunt digni vt eis fiat applausus. cū nondū
sint scificati. est tñ pro eis orandum. **C**ler⁹
clamas & letania concinena aplos repñtat
qui p ecclie & animay sanctificatiōe ad deū
intercedebant. **I**n pauimento ecclie scribit
alphabetum hoc mō. **F**it enim crux de cinē
& sabulo ex transuerso ecclie. sup quā crucez
pulueris scribit alphabetū in modū crucis
litteris grecis & latinis. non aut hebraicis.
q iudei recesserunt a fide. & scribit cum ba

culo pastorali. **S**ane alphabetū sup crucez
scriptum tria repñtat. **P**rimo quidem scrip
tura ex grecis & latinis literis in modum
crucis facta repñtat diuisionem seu vñio
nem in fide vtriusq ppli iudei & gentiles p
crucem xpi factam. iux illud. **J**acob cancel
latis manibus filijs bñdixit. **I**psa vō crux
siue versus ex transuerso ecclie ductus videlz
vñus a sinistro angulo orientis in dextrū
occidentis. & alter a dextro orientis in lini
strum occidentis. significat q pplis ille qui
prius erat dexter. factus est sinister. & qui
erat in capite factus est i cauda. & econūso.
& hoc ppter crucis virtutem. **E**pus enī ab
oriēte transiēs. reliquit iudeos in sinistra
q infideles. & venit ad gentes quib⁹ licet
in occidente fuissent dat esse in dextera. & tā
dem a gentibus in dextera orientis positio
visitabit iudeos in sinistro angulo occiden
tis. quos constat deteriorē esse q prius in
uenit gentiles. **I**deo aut in obliquū & in
modum crucis & non indirectum hec litere
scribunt. q ad hanc sanctam intelligentiā
pningere non valet. qui crucis misterium nō
recipit. & xpi pcedendo passione non se edit
esse saluandum. **I**n maliuolam aniaz non
introibit sapia. & vbi xpus fundamentum
non est. supedificati non pñ. **S**ecundo scrip
tum alphabeti repñtat paginā vtriusq te
stamenti quod p crucem xpi ad impletū est
In passione nang eius velum templi scissū
est. q tunc scripte apperte sunt. & reuelata
sunt facta sanctorū. vnde ipe moriens dixit
Consumatū est. **I**n his quidem paucis lris
omnis scientia continetur. & tunc crux ex
transuerso ducit. q vñū testamentū in alio
ostinet. rota enim erat in rota. **T**ercio rep
sentat articulos fidei. **E**cclie enī pauimentū
est nre fidei fundamentū. **E**lementa ibi scrip
ta sunt fidei articuli. quibus rudes atq ne
ophiti in v. ro q iplo in ecclia erudiunt. qui
se dñt puluer em & cinerem reputare. iuxta
illud quod dixit abraaz gen. xvij. **L**oquat
ad dñm meū cum sim puluis & cinis. **S**crip
tura ergo alphabeti in pauimento. est sim
plex doctrina fidei in corde hūano **S**ambu
ca seu baculus quo alphabetum scribitur.
monstrat aplos doctrinā. vel doctoz mini
sterium. quo facta est ouertio gentiū. & pñ
cienda iudeoz. **C**onsequenē epus ad altare

accedens incipit stans. **D**eus in adiutorium meum intende. q̄ tunc demum incipit quod est in hoc officio principale. Et d̄ versus gloria patri n̄. q̄ h̄ b̄ndictio sit ad exhibendam gloriam trinitati non tñ d̄ illa put in sequenti tridicet. et consecrat altare. In qua quidem consecratione alia aq̄ benedicet. put in sequenti tridicet. Ex qua postq̄ altare septies aspersum fuerit. aspergit etiam ter inferius tota ecclia. sicut prius absq̄ aliqua differentia maiorum lapidum vel minorum. qm̄ apud deum non est acceptio personarum. Ideo interius ad notandum. q̄ exterior absolutio sine interiori nil prodest. Ideo ter qm̄ ut p̄missum est asp̄ illa significat aspersionem et mundationem baptismi qui datur b̄nficio trinitatis iux̄ illud. **N**te docete omnes gentes baptizantes eos in no. pa. et fi. s. s. quia enim ecclia non p̄t in aqua immergi sic immergitur baptizandus. Ideo ter asp̄git aqua q̄si loco trine immersionis. **R**ursus asp̄git p̄cedendo ab oriente in occidentem. et p̄ medium semel in formam crucis. q̄ x̄ps totam videam aut omnes gentes baptizari precepit in nomine trinitatis. **C**ui baptismi tribuit efficaciam in ministerio passionis incipiens a iudeis de quibus ortus est. et residuum aque ad basim altaris fundit. put in sequenti tridicet. **Q**uidam tñ aliam aquam b̄ndicunt. s̄ cum prius b̄ndicta totum officium implent. **I**ntr̄m aut cantat corus psalmum illum. **E**xurgat deus et diss. inimi. eius n̄. et illu. **Q**ui habitat in adiu. n̄. **I**n quibus sit mentio de ecclia et eius consecratione. ut patet ibi. **Q**ui habitare facit vn̄ius moris in domo episcopus vero dicit **D**omus mea domus orōnis vocabitur. q̄ eius officium est facere. ut ecclia domus dei sit nō negociationis. **H**anc crismato altari x̄ij. cruces in parietibus ecclie depicte crismant. **D**e pinguntur aut ip̄e cruces. **P**rimo p̄pter demonum terrorem. ut sc̄j demones qui inde expulsi sunt. videntes signum crucis terreat. et illic ingredi non p̄sumat. **S**ecundo p̄pter triumphi orationem. **C**ruces namq̄ sunt vexilla x̄pi et signa triumphi sui. **M**erito ergo ut ondat q̄ locus ille x̄pi dño subiugatus est. ibidem cruces depingunt. **N**am et apud impialem magnificentiam obstruatur. ut aliqua ciuitate sibi tradita imperiali vexillum in ea erigat. **E**t in huiusmodi

figuracōe di. gen. xxviij. **Q**ui iacob lapidem quem supposuerat capiti suo erexit in titulum viz in ritulum p̄conialem. memorialem. et triumphalem. **T**ercio ut eap̄ inspectores x̄pi passionem qua suam eccliam consecrauit. et passionis fidem ad memoriā reducant. **V**n̄ in canticis. **P**one me ut signaculum super brachium tuum n̄. **D**uodecim vero luminaria ante cruces ip̄as posita. significat. x̄ij ap̄los. qui p̄ fidem crucifixi totum mundum illuminauerunt. et quorū doctrina tenebre fugate sunt. **V**nde dicit b̄tus bern̄. **T**ota p̄ph̄ia vera est in fide crucifixi. et ap̄los. **N**ichil iudico me scire inter vos. nisi is̄m x̄pm et hūc crucifixum. **C**ruces igit p̄ quatuor ecclie partes illuminant et crismate inungunt. **O**m̄n̄ apli crucis misterium p̄dicantes. fide passiois x̄pi. quatuor mundi climata illuminauerunt ad cognitionem. inflamauerunt ad amorem. vixerunt ad conscientie nitorem. quod per oleum et ad bone fame odorem. quod p̄ balsamum designat. **A**dhuc post crismationem altaris ip̄m altare ecclie ornant. lampades accendunt dicit missa in qua pontifex alijs vestibus utiq̄ quā fuerit in aspersione usus. put in sequenti tridicet. **P**ost tremo notandum est q̄ ecclia d̄ in sanguine alicuius consecrati. **V**n̄ s̄m pelagium et nicolaum sp̄am in martirio ap̄loꝝ petri et pauli ecclia romana consecrata est. **C**onsecrat itaq̄ ecclia ut p̄missum est et altare put in titulo sequenti. et cimiterium ac alta. put sub ti. de consecrationibus dicit. **E**t q̄m̄q̄ legit in veteri testamento templum ter fuisse consecratum. **P**rimo in septembri. **S**ecundo in marcio sub dario. **T**ercio in decēbri sub iuda machabeo. **E**cclia tñ semel consecrata non est iterum reconsecranda. nisi fuerit execrata. quod origit. **P**rimo si fuerit combusta. ita ut pietes omnes. vel eorū maior pars fuerit destruxata. leuic. c. xiiij. p̄pe finem. **S**i enim solūmodo tectum vel aliqua eius pars pietibus integris manentib̄. vel saltem in modica parte destruxata combusta fuerit reconsecranda non est. **S**ecundo si tota ecclia aut ei⁹ maior pars simul funditus corruerit. et ex toto siue ex eisdem siue ex alijs fuerit lapidibus reparata. **C**onsecratio etenim ecclie maxime in exteriori v̄nctione. et in lapidum diuisione et dispositione consistit. **S**i v̄o non simul s̄ successiue

parietes omnes ruerint et reparati fuerint eadem censet ecclia. ideoq non reossecranda s dumtaxat cum aqua exorcizata et misse so lennitate est reconci lianda. qm q tam reco secranda quidaz scripserint sapientes. Ter tio reconsecranda est ecclia si dubiu sit. vtz aliqn fuerit consecrata. eo q sup hoc nulla sculpta nullusq etiam vnicus testis de visu vel etiam de auditu. qui vt quidam dicunt sufficeret extat. **A**ltare q semel ossecratu reconsecrand non est. nisi illud execrari con ringat. quod fit primo si mensa. i. supior ta bula in qua fit principaliter ossecratio mota vel in sui forma mutata. vel enormit. puta vltra medietate fracta sit. Enormitas tam huiusmodi iure valet ad epi arbitriu referri. Idemq maxima est si tota altaris structura mota. et reparata fuerit. ecclia tn ppter alta ris vel structure morione vel fractione reco secranda non est. q alia est altaris ossecratio et alia ecclie. Sic econuso si ecclia totaliter de struata altare non leditur ecclia ipa reparata solum. et non altare reconsecrat. quis tuc decens sit illud a qua exorcizata lauari. Con lecrato tn maiori altari. nihilominus alia minora altaria ecclie consecranda sunt quis quidam dixerunt sufficere in illius ossecratioe alia digito demonstrari. Si vero altare mo dicam exterius paciat lesionez non ob hoc est reconsecrand. **S**ecundo reconsecratur altare. si altaris sigillum. i. paruus lapis cu quo sepulcr sive foramen in quo reliqe reco dunt claudit seu sigillat motum aut scactu sit. Et sit foramen ipm qnz in sumitate sti pitis. et tunc qnz aliud sigillum non appo nitur. s principalis mensa supposita loco si gilli habet. Qnz vo sit in parte posteriori et qnz in anteriori. In quo etiam foramine in testimoniū consecrationis caute includi solent sre consecrantes epi otinentis nome eius et alioz epoz in consecratioe pntium. et in cuius san ai honorem consecrat altare et etiam ipa ecclia qn simul consecrat vtzq. annum q et diem consecratiois. **T**ercio re: consecrat altare. si iunctura qua sigillu fo: ramen vel etiam qua mensa stipiti vbi aliud sigillum q mensa ipa non est adhct mota. vel aliquis ex lapidibus ipsius iucture seu stipitis mensa vel sigillum tangens motus vel ractus sit. in iunctione etenim sigilli

et foraminis atq mensa et stipitis seu structe inferioris pcpue ossecratio intelligit. **Q**nto reconsecrat altare si ei vel iunctioni men se et structure inferioris tm fiat augmentu. q pristinam formam admittat. qm forma e esse rei. ppter modicu tn additamentu non execrat. s tunc sacrum trahit ad se non sacp dum tn iunctio mensa et structure inferio ris non multum immute. **Q**nto altare sic et ecclia ppter dubium reconsecrat. **S**exto altare viaticum si lapis de ligno in quo in sertus est. qui quodammo sigillum repntat remoueat. et in eodez vel in alio ligno itez reponat nonnulli reconsecrand. alij s solu modo reconciliand autumant. quis illud sepe iussu epi de loco ad locum transserat. et per viam portet. ppter quod portatile vl viaticum appellat. non tn ob hoc consecrat aut reconciliat. **Q**uid si calix consecratus deaurat nunquid est reconsecrandus. Et vi det q sic. qm nouus calix esse videt. nouu enim opus videt facere qui pristinam opis faciem immutat. et reficit qui rei iam faete remedium facit. siquidem ossecratio in sup ficie consistit. Et hinc est q ecclie muris de: crustatis reconsecrand esse pdixi. Conctiu tn vey est. q nec ppter muroz dealbationez aut ppter picturam. aut ppter modicu addi tamentum. ecclia reconsecranda est. vt iam dixi. **C**um enim ppter hoc calicis forma no immute. idem calix manet. quare reconse: crandus non est. sicut et eccliam reparataz. qm eadem manet reconsecranda non esse p missum est. **S**i vero forma prior immutaret secus esset. qm forma dat esse rei vt dixi. ho nestum tn est q ppter polutay manuū con tactum. cum ppter pphane materie apposi tionem calix aqua exorcizata lauet. pnti sibi sacrosanctum corpus et sanguis dñi im moletur. **P**remisso de consecratione aliq de reconciliatione dicamus. **C**irca quod notandum est. q templum spuale quod est homo qnz poluit. vnde in leuit. xiiij. **V**ir qui fluxum sanguinis patit immund2 crit et idem in muliere fluxum sanguinis men: strui vel alterius paciente. vt ibidem in. c. xv. **E**t ideo ibi polutus eccliam ingredi pro hibeat donec aqua lauret et purificaretur et nu. xliij. c. **Q**ui cadauer mortui tetige rit immundus est. **V**nde aspgat aqua et sic

lapidem
in titulu
alem. et
ores xpi
rauit. et
ant. Vn
am super
ero lumi
hicat. p
m illu:
ore fuga
ta pbia
Nichil su
pm a huc
et ecclie pie
ant. Qm
passiois
auerunt
amorem.
quod per
ad p bal
mationez
ampada
itex alijs
ne vsus.
o notand
ossecrati
m in mar
mana con
pmissum
i. a cimite
acobus
amento te
mo in sep
ario. **T**er
Ecclia
consecra:
it. **P**rimo
mncs. vel
leuit. c.
o redum
egris ma
ree destu
da non est
maior pars
sive ex
repara
exteriori
e et dispo
sue

mundabit. et propheta. **A**sperges me domine pro
re. **M**ateriale etiam templum quod est ecclesia
restante ipse gregorius. et leuiticus. c. xv. polluit. unde
propheta. **P**olluerunt templum sanctum tuum domine.
Ex hoc similiter hodie aqua lauat et recon
ciliat. **F**it enim reconciliatio cum misse cele
bratione et aque cum vino sale et cinere solē
niter benedictione asphione. **N**empe per salem di
cretio. per aquam plus. per vinum diuinitas
per cinerem passionis christi memoria. per vinum
aque immixtum. unio deitatis et humanitatis
significat. **D**ec ergo simul ponunt ad nota
dum quod plus discreti memoria passionis christi
mundatus christo adunat. **F**it etiam per episcopum
tamen si sit ecclesia consecrata. et quomodo ipso alteri
coepiscopo possit simul totum scilicet aque benedictionis
et reconciliationis. vel solum aque benedictionis
vel etiam tamen reconciliationis aqua prius per ipsum
benedicta ommittere. simplici tamen sacerdoti neu
trum ommittere valet. nisi forte hoc ex priui
legio sibi competat specialiter. **S**i vero ecclesia con
secrata non sit. debet statim secundum institutionem
gregorius. ix. aqua exorcizata lauari. quam locorum
quidam fieri posse astruunt. iussu tamen episcopi per
simplicem sacerdotem cum fieri habeat. cum
aqua exorcizata que fieri potest per quemlibet sa
cerdotem. **N**onnulli vero ex imie auctoritatis
periti scripserunt. quod et tutius est hoc du
taxat per episcopum fieri. nec per sacerdotem posse com
mitti. **N**am canones aquam exorcizataz vocant
aquam cum vino et cinere solenni benedictaz.
quod quidem verum est de ecclesia non consecrata
ad consecrandum tamen deo dedicata. **S**ecus enim
est in simplici oratorio. quod nec sacerdos nec reli
giosus locus est. utpote quod unde quisque pro velle
vbi placet ordinat saltem ad orandum. licet
forte non sine dyocesani licentia ad celebra
dum. et pro velle ad alium usum deputat lo
cum ipsum. **E**st autem ecclesia reconcilianda in
premissis canone. **I**tem propter adulterium ibi
omissum et propter confirmacionem. et generaliter
cuiuscumque semine scilicet maris et femine. clerici
vel laici. heretici vel pagani. naturaliter siue
innaturaliter. studuosi et peccandi libidine ibi
emisso fuerit polluta. etiam si vir ibi uxorem
cognoscat. quoniam licet talis concubitus sit alias
legittimus et concessus. non tamen quodlibet
tempore siue loco. quomodo multi in hoc oritur
senciant sapientes. **S**ecus autem esse dicimus.
si quis forte ibi in somnis polluat. **N**am tunc

animus magis protulisse quam fecisse declendus
est. et etiam in cuiuscumque bruti animalis se
mine ibi emisso. cum ratione caret neque pec
cet. **R**econciliat etiam propter homicidium siue
cum sanguinis effusione. siue sine. quocumque
modo studiose omissum. et etiam citra homici
dium. propter quolibet violentam et iniuriosam
humani sanguinis effusionem. siue ex vul
nere. siue absque vulnere. ex naso vel ore. nam
in veteri testamento. leuiticus. xiii. et. xv. c. prohibetur
fuit sanguinem in templum fundi et semen
emitti. et talia patientem et agentem illud
ingredi. **S**i autem absque violentia vel iniuria
ex naso vel ore vel cicatrice vel iniunctione
aut etiam ex emortuibus vel menstruo. vel
aliter naturaliter in ecclesia fluxerit. aut forte lu
do vel casu fortuito elicit. aut si quocumque
animal ibi occidit. vel quis subito per se ibi
moritur. aut lapide vel ligno cadente. aut ful
gure occidit. propter hec quidem et similia non
reconciliat. nec etiam si alibi vulnerat ad
ecclesiam confugiens. illic sanguinem multo
effuso moritur. quoniam tunc non fuit homicidium
in ecclesia perpetratum. **S**i vero econverso in ecclesia
vulneratus est moritur vel etiam est sanguis
ex vulnere fluit secus est. etiam si in ecclesia
ex vulnere sanguis minime fluxisset. quoniam
ictus vulnere attendunt. sed et si supra tectum
ecclesie sanguis effundit. aut semen humanum
emittit. quod per hoc est ecclesiam omittit non re
conciliat. **C**eterum si furtum aut rapina in
ecclesia committit de consuetudine que in talibus
attendit reconciliat. **I**demque in qualibet vi
olentia absque sanguinis effusione ibi commissa
fieri debere quidam affirmant. cum illa for
micationi equiparetur in iure ut si ad eam con
fugiens inde per violentiam extrahatur vel
ibi effractio committat. vel etiam si preter san
guinis effusionem rixa tumultuose agatur
vel si quis fracto osse vel liuore secuto absque
sanguine ibi grauiter verberet. vel ad mor
tem. vel ad mutilationem ibi partialiter con
demnatus inde extrahit. ut ad locum execu
tionis ducat. **S**ed cum casus isti non sint in
iure expressi necesse non est ecclesiam per episcopum solē
niter reconciliari honestum tamen fore putamus
per sacerdotem cum aqua exorcizata episcopi iussu
lauari. **I**demque dicendum videtur. si ecclesia diu
absque tecto et ianuis plena forte letamine.
aliisque spurcitijs animalibus et naturalibus hominum

¶ sui quasi diuersorij locus passim patuerit
nec esset forte malum eam in tali casu solen
niter per ep̄m reconciliari. **S**i aut aliquis
ex eccliam oculis mox infra eccliam infertur
occisor vero vel alius mortuū forte non cre
dens corpi adhuc calido plagam infligit ex
quo sanguis fluit reconcilianda est tū pp̄
horrorem et abominacōz. tū pp̄ violentiaz
et peccandi voluntatem. q̄uis enim homo
mortuus non sit homo humanus. tñ sang
uis eius p̄ violentiam est ibi effusus. Nam
et ipsi cadaveri violentia et horror et iniu
ria irrogant. Secus aut est si naturalit̄ mor
tuus in corpis obsequiū et honorez in ecclia
demembrez vel euiscerez. ut forte pars ibi et
partes alibi sepeliant. Reconciliat etiam
ecclia in qua infidelis. vel etiam publice ex
communicatus sepultus est. et tunc parietes
sunt abradendi. Hanc in p̄missis casibus
in quibus ecclia reconciliat. requirit ut sc̄m
reconciliationē inducens publicum saltē p̄
famam existat. scandalum enī et horroz atq̄
abominatio de turpitudine et peccato atq̄
violentia in sacro loco siue in ecclia ommissis.
vbi delictoz veniam postulat vbi esse debz
tutela refugij. v̄ p̄molat salutaris hostia p̄
peccatis. leuit. xiiij. c. Vbi etiam confugien
tes saluant. et deo laudes exoluunt reconci
liationem inducunt. et etiam p̄positum. et
voluntas mortaliter ibi peccantis. Si v̄o
occultū sit reconciliari nāe non est qm̄ ecclia
cum sancta sit coinquari non p̄. p̄mo ip̄z
loci sanctitas infamiaz loci abolet. q̄uis in
hoc quidam d̄rium sentiant ut saltē occulte
ita ut delinquentes non p̄dant sit reconcili
anda. sit tñ reconciliatio ad exemplū et ter
rorem ut viz videntes eccliam que in nullo
peccauit p̄pter peccatum alterius lauat e et
purificari existiment q̄ntum p̄pter suoz de
lictorum expitacōez sit laborandū. **C**imite
rium q̄ in quo paganus vel excommunicat
sepultus est reconciliandum est. ossibus tñ
sepulti si ab ossibus fidelium discerni potue
runt inde prius abiectis reconciliat. Etiam
in p̄missis casibus i quibus ecclia reconci
liatur. cimiterium enim eisdem priuilegijs.
quibus et ecclia gaudet. put sub ti. de vncti
onibus dicit. Nam ex quo bñdictū est sacer
locus est. et reconciliat p̄ ep̄m. sicut ecclia p̄
asperfionez aque solenniē cum vino et cinē

61
bñdicto. Illud aut notandū est q̄ in quocunq̄
parte ecclie vel cimiterij violentia vel polluti
o omittat vtrung. et etiam quelibet eoz
partes p̄pter connexitatem violare intelli
gunt hoc hodie in parte correctū est p̄ dñm
boni. de con. c. i. in vi. li. Et si enim consec
riones ecclie altaris et cimiterij sint diuerse.
oim tñ vna et eadem est emunitas que non
est ad alterz eoz tñ. vel ad alterius angulū
restringenda. quod vey si ecclia et cimiteriū
sunt conuncta. si enim vnū a reliquo distet
bene p̄ vnū sine reliquo violari. Si igit
altero eoz violato seu polluto. etiam aliud
violatum et pollutum est pari ratione. Al
tero tñ eoz reconciliato vtrq̄ intelligit re
conciliatū. qm̄ nihil tam naturale est q̄ vnū
quodq̄ eo genere dissolui quo ligatum est.
et parum est vis ligandi atq̄ soluendi. et sic
violato vel polluto cimiterio sufficit eccliaz
reconciliari. nōnulli tñ simplici assueuerāt
per vnus violationem nequaq̄ alterz vio
lari. et p̄consequens quodlibet eoz debe re
specialiter reconciliari. quibus tñ pontifica
lis libri obuiat autoritas. in qua specialis
forma reconciliacōis cimiterij non habet.
Deniq̄ si ecclia vel cimiteriū aut aliud qd
cunq̄ p̄ ep̄m excommunicatum consecrat. seu
benedicat talia reconciliatione non egent
qm̄ sacramenta a talibus in forma ecclie col
locata. vera quidem sunt ut dicit in p̄heio
iiij. partis. Verum cum sicut p̄missum est
excommunicati funus cimiterij et ecclia p̄pha
net. multo quidem magis exteriora sacram
ta et benedictiones que p̄ manus et os exco
municati transeunt. et p̄ficiunt q̄ntum ad
eoz merita ptinet contaminari. et corā deo
fetere vident. ideo honestum estq̄ reconcili
entur priusq̄ fideles talibus lacris vtant.
put sacrum canonū lectio edocet euidenē.
Aut enim dñs p̄ p̄ham. Maledicam bene
dictionibus vestris.

De altaris consecratione.

Non solum ecclia vey etiā altare
consecratur. et hoc p̄pter tria.
Primo ad sacramentū deo.
ibi offerendum gen. viij. Edificauit noe al
tare dño et tollens de cunctis volucribus et
pecoribus mundis obtulit sup altare. Hoc
aut sacramentum est corpus et sanguis xp̄i
quod in memoriā passionis dñice p̄molam?

in illud **H**oc facite in meam memoracōz
Secundo ad nomen dei ibi inuocandū.
Vnde gen. xij. **E**dificauit abraā altare deo
 qui apparuit ei. et inuocauit ibi nomē dñi.
Hec aut inuocatio que fit sup altare xpe d'
 missa **T**ercio ad cantandū. eccl. xlviij. **D**e
 die illi s inimicos potentiā. et stare fecit s
 altare cantores. et in sono eoy fecit dulces
 modulos. **S**ane hoc mō et ordine cōsecracō
 altaris fit **I**n primis nanq pontifex incipit
Deus in adiu. m. in. postmodō benedicit aq̄
 deinde m. iij. cornibus altaris configurat
 iij. cruces cum aqua bñdicta **C**onsequenter
 circuit altare septies et septies mensam alta
 ris cum aspersio de psopo aqua benedicta
 aspergit. **E**ccl. q̄ itez aspergit et aque resi
 duum ad basim altaris fundit. **D**einde in
 q̄tuor angulis sepulcri in quo reliquie recō
 di dñt q̄tuor cum crismate sunt cruces. et
 ponunt reliquie in capsella cum tribus gra
 nis thuris. et sic recondunt in sepulcro. **D**e
 inde supponit eis tabula cum signo crucis
 facte in medio confirmata. postmodū lapis
 qui mensa dñi sup altare adaptat. et aptat
 ungit cum oleo in q̄ng locis. et eodem mō
 inungit postea crismate. sicut de oleo dictū
 est. **C**onfirmat etiam altare in fronte cruce
 crismatis. et ad olei incensum in q̄ng locis
Post hoc altate tegit. et mundis pannis in
 duitur. et demū sup illud sacrificiū celebrat
Nunc seriatim singula pmissa psequamur
Primo igit notandū est q̄ altare crisma
 tis vnctioe et benedictioe inueniente cō
 secrat. et lapideum solum. vñ pontifex stās
 incipit. **D**eus in adiu. m. in. q̄ ipse dñs ait.
 Sine me nihil potestis facere. et q̄ hec dedi
 catio significat baptizādos. qui pcepta fide
 ad pugnā se pparant. et qui adhuc sunt in
 suspiciā et incerta misericordie constituti. iō
 non dicūt alleluia. qui enim baptizati non
 sunt. laudibus angeloy digni non sunt vñ
 thob. penl. **E**t in plateis eius alleluia can
 ratur. **P**ost completam vero ecclie vel al
 taris consecracōz cantat alleluia. qm̄ exclusa
 demonum fantasia deus ibi laudabit. **N**az.
 et xps ad aram crucis accedens. et ad trini
 tatis gloriam manifestandā mortē soluit h̄
 alleluia dumtaxat post resurrectōz cantauit
Secundo cum aque bñdictioe notandū
 est q̄ huius aque exorcizatio fit ad effuzan

dum inde inimicū. **I**n qua bñdictioe q̄tuor
 sunt nōcia. viz aqua vinum sal et cinis. **E**t
 hoc ppter tria. **P**rimo qm̄ q̄tuor sunt q̄ ini
 micum expellunt. **P**rimum est lacrimarum
 effusio que p aquam. **S**cōm est spūalis ex
 ultatio que p vinum. **T**ercū matura di
 sceritio que p sal. **Q**uartum p̄funda humi
 litas. que p cinem significat. **A**qua igit est
 pñia. vinum mentis exultatio. sal sapiētia.
 sicut in precedenti ti. p̄batum est. cinis pe
 nitentie humilitas. **V**nde de niuuitis di
 q̄ rex ipse surrexit de solio suo. et indutus est
 sacco. et sedit in cinere. **V**inc et dauid inq̄
 q̄ cinem tanq̄ panem manducabā. **V**inc et
 abraam. **L**oquat inquit ad dñm meū cum
 sim puluis et cinis **S**ecundo mō aqua ē
 p̄plus seu hūanitas. q̄ aque multe p̄li mul
 ti. vinum deitas. sal doctrina diuine legis
 que est sal federis. **C**inis qui consumat me
 moriam dñice passionis. vinū aque mixtū
 xpus deus et homo. p fidem enim dñice pas
 sionis que doctrina diuine legis habetur.
 p̄plus p aquam signatus p fidei vniōz con
 iungit capiti suo deo et homi **T**ercio mō
 potest dici q̄ hec aqua benedicta sp̄m̄ sc̄m
 significat. sine cuius flatione nihil vnq̄ sig
 nificat. et sine cuius grā non fit remissio pec
 catoy. **Q** spūsanctus aqua vocet. ip̄a veri
 tas oñdit dicens. **Q**ui credit in me flumia
 de ventre eius fluent aque viue. quod euā
 gelista exponens dixit. **H**oc autē dixit de
 spūsancto q̄ accepturi credentes in eum. **E**t
 nota ordinem sacramenti exterius aq̄. inte
 rius spiritu ecclia cōsecrat. hoc est enī quod
 dñs ait. **N**isi quis renatus fuerit ex aqua et
 spūsancto cū Ecce aqua ecce spūs **I**n baptis
 matis enī sacramento nec aqua sine spiritu
 nec spūs est sine aqua. qd̄ quidem ip̄e sp̄i
 tus sanctificabat. qui in p̄ma mōi catione
 ferebat sup aquas. **H**ac ergo aqua et ip̄m
 altare et totum interius templum. qm̄ illud
 simul et altare dedicanē aspergit. **L**icet i
 spūs et aqua ad baptismi et consecrationis
 ecclie p̄fectionez. sufficēt tñ sancti p̄res qui
 hoc constituerunt voluerunt nobis satisfa
 cere. non solum in his que ad virtutē verū
 etiam in his que ad sanctificacōz pertinent
 sacramenti **I**deoq̄ apposuerunt sales. vi
 num. oleum. cinerem. et crisma. **N**on enim
 crisma vel oleū habuit philipp̄ qm̄ eunuchū

lap...
 ale no...
 qui est...
 nificat...
 tang...
 dem m...
 De...
 in sale...
 q̄ntun...
 O...
 intell...
 equan...
 non fu...
 p̄p̄m...
 beatio...
 asper...
 tam nā...
 remiss...
 baptis...
 eator...
 m. cō...
 gēio...
 gioner...
 rumill...
 goner...
 dicit...
 em...
 cam...
 a vn...
 p̄ntat...
 ad alt...
 deum...
 bus q̄...
 Dilig...
 mione...
 in q̄t...
 xpus p...
 Secun...
 modis...
 de per...
 corpe...
 impres...
 fiat p...
 subig...
 teme...
 est; circ...
 p̄ omib...
 hie que...
 natus...
 autaty...

baptizauit. ac. viij. c. **A**ltey ergo horū de
 esse non dz & simul omiseri dnt qz ppls dei
 qui est ecia sine his simul iunctis neqz sanc
 tificat. neqz a peccatis soluit. **D**e hoc etiam
 tangei sub ti. de consecra. **D**e aqua qui
 dem manifestū est qz n̄ quis renat⁹ fuerit ac
De sale etiam. qz sine fidei cōdimento qd
 in sale significat. nemo vnqz saluari poterit
 q̄ntuncunqz aqua baptismatis aspergatur
De uino qz per qd spūalia diuine legis
 intelligētia designat. **V**nde dñs in nuptijs
 aquam in uinū conuertit. **S**iquis aspersus
 non fuerit. u. quicunqz de eo non biberit vel
 ppinantibus non crediderit ad uite eterne
 beatitudinē non perueniet. **C**inensis etiā
 aspersio p quam pnie humilitas intelligit
 tam nācia est. ut sine ea non fiat in adultis
 remissio peccatorū. p ipam enim uenit ad
 baptismū. et ipa est singulare refugium pec
 catoribus post baptismū. **V**nde et non im
 merito baptism⁹ uocat dicente dño in euā
 gelio de Iohanne. qz uenit in uniuersam re
 gionem galilee pdicans baptismum pnie et
 remissionem peccatorū. **E**t nota. iij. esse
 genera aque bñdite. **D**e qua in parte q̄rta
 dicit sub ti. de aq̄ benedite asp̄sione. **H**is
 omnibus permixtis pontifex q̄tuor cruces
 cum aqua ipa in q̄tuor cornibus altaris.
 et unam in medio facit. **Q**uatuor cruces re
 p̄ntant q̄druplicem caritatem quam hi qui
 ad altare accedunt h̄re dnt. scz ut diligent
 deum. seipos. amicos et inimicos. **D**e qui
 bus q̄tuor cornib⁹ caritatis di⁹ gen. xxviij
Olataberis ad orientem et occidentē septē
 trionem et meridiem. **E**t ideo q̄tuor cruces
 in q̄tuor cornibus hunt ad designandū qz
 xp̄us p crucem q̄tuor mundi pres saluauit
Secundo hunt ad significandū qz q̄tuor
 modis crucem dñi portare debem⁹ scz in cor
 de per meditationē. in ore p confessionē. in
 corpe per mortificacōz. et in facie p assiduaz
 impressionē. **C**ruy in medio altaris signi
 ficat passionem. quam xp̄us in medio terre
 subiit. per quā opatus est salutes in medio
 terre. u. in irlm. **D**einde septies altare pon
 tifex circuit. **P**rimo ad significandū qz ip̄e dz
 p omnibus curaz impendere et uigilantiā
 h̄re que p circuitum designat. vñ tunc can
 tatur. **I**nueniunt me uigiles qui circuebat
 ciuitatez. **D**ebet enim solcite uigilare sup

gzezes sibi omisso. **N**am ut ait gilbertus
 ridiculosa res est speculator cec⁹. p̄cursor
 claudus. prelat⁹ negligens. doct⁹ insipi
 dus. et prece mutus. **S**ecundo septen⁹ cir
 cuitus circa altare significat viij. meditacō
 nes quas circa septemplex uirtutē humi
 litatis xp̄i h̄re debemus et per ipas circuire
 frequen⁹. **P**rima uirtus est qz de diuite fac
 tus est paup. **S**ecunda qz in p̄sep̄io positus.
Tercia qz parentibus subditus. **Q**uarta qz
 sub manu serui caput inclinauit. **Q**inta qz
 discipulum furē et pditorem sustinuit. **S**ex
 qz ante iniquum iudicem mansuetus stetit.
Septima qz p cruci figentibus clementer
 orauit. **T**ercio per viij. circuitus viij. uic
 xp̄i significant. **P**rima fuit de celo in uerū
Secunda de uero in p̄sep̄ium. **T**ercia de p̄
 sep̄io in mōm. **Q**uarta de mōm in patibulū
Quinta de patibulo in sepulcrū. **S**ex de se
 pulcro in limbum. **S**eptima de limbo in ce
 lum. **C**onsequen⁹ ep̄s aspergit altare. qd
 aut altare in templo significet. ap̄lus dicit
Templum enī dei sanctū est quod estis uos
Si ergo templum dei sumus. altare n̄m ē
 cor n̄m. **H**oc enim est cor in homine quod
 altare in templo. **I**n hoc altari fit sacrificiū
 laudis et iubilationis. iux illud ps̄. **S**acri
 ficiū deo sp̄s contribu. **I**n hoc altari fit
 commemoratio corpis et sanguinis xp̄i. **H**inc
 p̄ces ad celum ascendunt. qz ad cor respicit
 deus. **H**oc igit altare aqua aspergit q̄ corda
 hoīm per euangelicā pdicationē a peccatis
 mundant. **N**am et pdicatio aqua est. iux
 illud. **O**mnes sicientes uenite ad aq̄s. **H**ac
 igitur aqua. et euangelicā pdicacōe et sc̄i spi
 ritus sanctificatione altare cordis et totus
 homo mundat et sanctificat. **C**onsecratur
 etiam altare eccl̄is p oceptum timoris. ut
 inciat ad bonum et p affectum amoris. ut
 confirmet in melius. **N**am initiū sapientie
 timor dñi. **S**epties aut altare aqua aspergit
 ad notandum qz in baptismo viij. dona spi
 ritus sancti attribuunt. **P**er hoc etiaz h̄gat.
 qz h̄re debemus memoriā dñice passionis.
Septem namqz aque asperisionis. sunt septē
 sanguinis xp̄i effusiones. **P**rima fuit in cir
 cumcisione. **S**ecunda in orone. q̄ sudor ei⁹
 fuit sicut gutte sanguinis. **T**ercia in corpis
 flagellatiōe. **Q**uarta in capitis coronacōe.
Quinta in manuum p̄foratione. **S**exta in

491

pedum cruci affixione. **S**eptima in lateris
 appertione. **Q**uidam vero ter aspgunt.
 q̄ in sancte trinitaris nomine baptizat. vel
 q̄ eāia a peccatis cogitationis. locutionis.
 & operis emundat. vnde & tunc. **M**iserere
 mei di. **F**iunt insup huiusmodi asp̄siones
 & cum aspersorio de p̄sopo facto. p̄ quā her
 bam que humilis est x̄pi humilitas ōgrue
 designat. q̄m̄ p̄dicte sanguinis effusiones
 facte fuerunt cum p̄sopo humilitatis x̄pi &
 inextinguibilis caritatis. quo aspersa eāia
 catholica munda n̄c. **D**ec etiaz herba nata
 liter crescit in petra. **E**t huilitas nature d̄uit
 in x̄po petra. naz iux̄ aplm̄. **P**etra aut̄ erat
 x̄pus. **C**alide etiam nate est & x̄pi huilitas
 corda frigida ad exercenda opera caritatis
 accendit. **I**tem eius radices saxa penetrant
 & huilitas duricias abstinentie cōfringit.
Valeat ad peccūs & t̄ tumores. & hic sup̄bie
 tumorem sanat. **I**tem illa nascit̄ & renascit̄
 & radicat̄ in terra. **V**nde & si p̄ eam tota fide
 lium multitudo intelligi possit. p̄cipue t̄n̄
 illi p̄ p̄sopum figurant̄. qui in x̄pi fide radi
 cati & fundati ab eius amore euelli & sepa
 rari non p̄nt. per quos quidā meliōq̄ ep̄os
 & p̄s̄bros intelligere possumus. qui q̄nto
 maiore in eāia optinent dignitatē. tanto
 firmitus x̄pi fidei inherē d̄nt. **P**er hos si q̄
 dem sp̄rgit̄ aqua. **P**er hos & ab his bapti
 zant̄ x̄pi fideles. **N**is datum p̄ficere baptis
 matis sacramenta. **D**um vero altare aqua
 aspgit̄ ep̄s cantat. **D**omus mea dom̄ c̄ro
 nis est n̄c. **E**t itez. **N**arrabo nomen tuū fra
 tribus meis. & q̄ sine deo nullum opus p̄
 ficitur. in consumatione orat. ut exaudiant̄
 ingredientiē ibi b̄n̄ficia petitori. **C**onsequē
 ter q̄n̄ eāia simul & altare consecrant̄. tota
 eāia aqua illa aspgit̄. put̄ in p̄cedenti t̄i.
 tactum fuit. **Q**uo pacto pontifex ad altare
 cum p̄s. accedit. & residuum aque infundit̄
 ad basim altaris. sicut i veteri test. residuū
 sanguis effundebat̄ ad ep̄idinem quod idē
 est q̄ basis. p̄ quod significat̄ q̄ residuum
 quod excedit vires humanas in tanto sac̄
 mento deo ōmendat̄ qui est s̄mus sac̄dosi.
 cuius est alioz sacerdotū sup̄plere defectum.
Sepulcr̄ vero siue foramen in quo reli
 quie recondi d̄nt. significat̄ vrnā auream.
 plenam māna que in arca testimonij posita
 erat. put̄ sub t̄i. de altari dictum est. **S**iqui

dem sepulcr̄ huius q̄d a quib̄sdaz confessio
 nuncupat̄ est cor n̄m. quod q̄tuor crucib̄
 de crismate factis consecrat̄. q̄ q̄tuor sunt
 virtutes in li. sapie descripte. scz prudentia
 fortitudo. temperantia. & iusticia. quibus
 cor n̄m q̄i inungit̄. dum ad suscipienda se
 cretoz celestium misteria per donū sc̄isp̄s
 p̄parat̄. **E**t aut̄ sepulcr̄ hoc q̄n̄q̄ ex superiori
 parte altaris. & q̄n̄q̄ ex latee anteriori. **S**a
 ne sine sanctoz reliquijs aut̄ vbi ille haberi
 non p̄nt sine corpe x̄pi. non fit ōsecratio al
 taris h̄xi. h̄ viatici vel portatilis sic. **R**eliq̄e
 siquidem sunt exempla vtriq̄q̄ testa. autori
 tates. passionis n̄m. & vita confessor. q̄
 nobis sunt ad imitatioz relicta. **D**ec in cap
 sa recendimus cum imitar̄ ea in corde re
 tinemus. q̄ si audimus & intelligimus. &
 opera non facimus. magis ē ad d̄nationē
 q̄ ad salutem. q̄ non auditores legis iusti
 sunt apud deum h̄ factores t̄m. **V**nde ap̄lus
 dicit. **I**mitatores mei estote sicut & ego x̄pi.
Solennis vero reliquiaȳ deportatio fit. ad
 imitationem eius. q̄d sicut legit̄ in exo. **I**n
 arca testamēti erant duo circuli aurei. totū
 lignum penetrātes & eos v̄ctes de lignis
 sechin deaurati immittebant̄. quibus arca
 ferebat̄. & p̄riq̄q̄ pontifex intret eāiam cic
 cuit eam cum reliquijs. vt sint illius eāie
 p̄cedores. legit̄ q̄ iij. **R**. vig. c. **Q**u in tem
 pli dedicatione congregati sunt omnes ma
 iores natu isrl̄ cū p̄ncipibus tribuū & du
 ces familiaȳ ad regem salomonem in ierlm̄
 vt defenderent arcam federis d̄ni. venerūq̄
 cuncti senes de israhel. sacerdotes aut̄ intu
 lerunt arcam federis d̄ni in locum suum in
 oraculum templi in sancta sanctorū subter
 alas cherubim. **S**iquidem cherubin exp̄a
 debant alas sup̄ locum arce. & p̄tegebant
 illam. & v̄ctes eiz. **R**ex aut̄ salomon & ois
 multitudo israhel que ad eum conuenerant
 gradiebat̄ cum illo ante arcam. **I**n cuius q̄
 dem rei testimoniū prelati magnates & ppli
 alicuius p̄uintie hodie oueniunt ad eāiaz
 dedicationē sequunt̄ p̄cessionaliē consecrā
 tem. & reliquie p̄ sacerdotes sub papilione
 seu v̄braculo solenniē deportāt̄. **D**eind̄
 pontifex p̄riusq̄ eāiam cum illis ingrediat̄
 h̄monē facit ad pplm̄. **N**am & salomon arca
 deportata ouertit faciem suam & benedixit
 omni eāie israhel. & pro orantibus in eāia

erant
 me sal
 legi
 dicit
 q̄ ece
 tris
 retine
 vn̄ m
 ex fide
 p̄o h̄
 natur
 cis ex
 intell
 ritas
 secula
 la ergo
 vil q̄ p̄
 que op
 bulat
 dei di
 sancti
 la fin
 cri. h̄
 lapis
 ratur
 rite
 h̄ p̄
 ut
 tra
 So
 rari
 rio e
 No
 fere
 et im
 quō
 p̄den
 sumo
 quden
 Dani
 sine m
 p̄ter
 v̄l ser
 mont
 De q̄
 buer
 q̄n̄ p̄
 tunc
 nos h̄
 Ep̄ita

oravit. Omnis enim ecclia israhel stabat. et ait salomon. Benedicte dñs israhel nre. p̄ ut legit ibidem. Recondunt aut reliquie sanctorum cum tribus granis thuris in capsula. q̄ exempla sanctorum cum fide trinitatis. i. patris et filij et sp̄s sancti debemus in memoria retinere. Nam debemus credere unum deum. unam fidem. et unum baptisma. q̄ iustus ex fide vivit sine qua sicut dicit ap̄lus. Impossibile est placere deo. Supponit et adaptatur ipsi sepulcro quedam tabula signo crucis ex crismate roborata. Siquidem p̄ crisma intelligit sp̄s sancti donum. quo tabula. i. caritas supinungit. q̄ cor nrm̄ ad obvianda secreta celestia sp̄s sancti gr̄a roborat. Tabula ergo hoc signo roborata reliquijs supponit q̄ per exempla sanctorum caritas accendit que operit multitudinem peccatorum. sicut et tabula reliquias operit. Unde ap̄lus Caritas dei diffusa est in cordibus nr̄is p̄ spiritum sanctum qui datus est nobis. Nec aut tabula siue lapis ostinet. siue dicitur sigillum sepulcri. sicut ait alexander ip̄a. iij. Postea vero lapis qui mensa altaris dicitur sup̄ altare adaptatur. p̄ quem p̄fectionem et soliditatem noticie dei intelligimus. qui non p̄pter duriciem sed p̄pter soliditatem fidei lapidea esse debet sicut ait dñs petro. Tu es petrus et sup̄ hanc petram sc̄z hanc fidei firmitatem edificabo eccliam. Sicut enim mensa confirmatio et p̄fectio altaris est. ita noticia dei confirmatio et p̄fectio est oim̄ bonorum. Unde dicitur in sapia ad deum. Noscere enim te consummata iusticia est. et noscere iusticiam tuam et virtutem tuam radix est immortalis. Et dñs p̄ hie. In hoc gloriei qui gloriatur. scire et nosce me. Vel p̄ ip̄m lapidem. x̄ps intelligit. de quo dicit ap̄lus. Ip̄o sumo angulari lapide x̄pi ihu. Per lapidem quidem x̄pi humanitas designat. de quo in Dan. legitur. Quod lapis abscissus est de monte sine manibus. q̄ x̄pus de beata virgine. q̄ p̄pter eminentiam virtutum mons dicitur. sine virili semine mirabiliter est natus. et factus in montem magnam totum replevit orbem terrarum. De qua etiam p̄ ps̄. di. Lapidem quem reprobauerunt edificantes hic factus est in. c. an. qm̄ x̄pus quem edificantes. i. iudei reprobauerunt dicentes. Nolumus hunc regnare sup̄ nos hic factus est in. c. an. q̄ sicut ait ap̄lus. Exaltavit illum deus et dedit illi nomen etc.

Vel p̄ lapidem caritas intelligit ut p̄missum est. qui debet esse magnus et latus. qm̄ latum est mandatum caritatis. quod etiam ad inimicos extendit. iuxta preceptum dñi. Diligite inquit inimicos vros. Non ergo vngunt altaria nisi lapidea. q̄ x̄pus p̄ altare significatus est lapis excrecens in montem. v. dicitur est. Ip̄e est mons pinguis oleo leticie p̄ confortibus vinctus. **V**ertum in exo. le. dñm p̄cepisse fieri altaria de lignis sechin q̄ sunt imputribilia et altare laterani ligneum est. Salomon q̄ fecit altare aureum. prout legit. iij. **R**. vj. c. Sed illa facta sunt in figura. Et in comitatu prouincie in castro sancte marie de mari est altare terrenum quod ibi fecerunt. maria magdalena et martha. et maria iacobi. et maria salome. Post hoc asperso altari et cum aqua baptizato. restat ut oleo et crismate linia. Ep̄us enim supin fundit oleum et crisma et cantat. Crexit iacob lapidem in titulum fundens oleum de sup̄. Illa enim ecclia fuit titulus aliarum. q̄ de syon exiit lex. et verbum dñi de ierlm̄. Facies primo sup̄ illum v. cruces ex oleo infirmorum s̄m ordinem romanum. s̄m quosdam vero alias ecclias de vtroque oleo. unam in medio et quatuor in cornibus. postea eodem modo totidem ex crismate. **D**ane p̄ oleum sp̄s sancti gr̄a intelligit. de quo dicit ps̄. ap̄la. **C**omputrescit iugum a facie olei. q̄ sic ep̄s oleum infundit sup̄ altare. Ita x̄pus qui est sumus pontifex effundit gr̄am super altare nrm̄. q̄ ip̄e est distributor oim̄ gr̄arum p̄ spiritum sanctum. sicut dicit ap̄lus. **A**lij dat sermo sapientie. **A**lij sermo scientie. **A**lij fides. **A**lij gr̄a sanitarum etc. Et sicut p̄ oleum ep̄s purificat mensam altaris. ita sp̄s sanctus purificat cor nrm̄ ab omnibus vicijs et peccatis. **X̄**pus q̄ oleo fuit vinctus. non quidem visibili sed invisibili. gr̄a sp̄s sancti vinctus dauid. **V**ixit te deus tuus oleo leticie etc. i. plusq̄ omnes sanctos. qui fuerunt participes gr̄e eius. i. x̄pi. Unde vinctio expressius conuenit x̄po q̄ alijs. q̄ pre omnibus alijs vixit eum ad habendum plenitudinem bonorum. ideo et interpretatur vinctus. **V**inctio q̄ ex oleo misericordiam significat. iuxta illud euangelij. **V**nge caput tuum oleo. et faciem tuam laua. q̄ sicut oleum in liquoribus. ita et misericordia in bonis operibus superior est. quocumq̄

enim liquoretz oleo supinfundas illud semp
desup natat. De mia vero scriptum est. Su
avis dñs in vniuersis et in e. s. o. o. e. et mi
sericordia superat iudicium. Hoc igitur
oleo liniat altare cordis nr̄i. vt semper mie
memores asperisionis aque et gn̄atōis bap
tismi effectum non amittamus. **Q**uinqz
cruces de oleo significant. q̄ memoriā q̄nqz
passionum xp̄i quas p̄ nobis in cruce susti
nuit semp h̄re debemus. Ipe nangz v. pla
gas sustinuit. scz in manibus. in pedibus.
et in latere. Designant etiam v. sp̄ssiones
mie que nobis sunt n̄cie. N̄cie enim est vt
homo misereat xp̄o passioni eius opatiēdo
Vñ iob in p̄sona xp̄i. Miseremini mei mise
mei n̄cie. Oportet etiam. vt homo misereat
p̄ximo cuius mala videt. vñ in eccl̄astico.
Miseratio hom̄is circa p̄ximū suū et lib̄p̄i
et hoc triplici scz p̄ om̄issis plangendo illa
Vnde hiē. Nullus est qui agat p̄niam sup
peccato suo. d. quid feci. p̄ om̄issis. vñ p̄sa
Ve mihi q̄ tacui. et quia non sum locutus.
quasi dicēt. quia om̄issi bonum quod facē
potui. Et pro bonis minus pure factis. vñ
luc. Cum bona om̄ia fecerimus dicamus
q̄ serui inutiles sumus n̄cie. q̄i dicēt bona fe
cimus. non bene. non pure. et ideo inutilit̄
fecimus. sicut faciens elemosinam ad vanā
gloriam. bonū facit s̄ non bene. non pure.
De hac triplici miseratione dicit eccl̄. Misere
anime tue placens deo. q̄a vera compassio
mentis debet esse cum exhibitione operis
Ideo bis fiunt cruces. p̄mo de oleo. postmo
dum de crismate. vnde ps̄. Beatus qui mi
sereat et omodat. qui mente misereat et omo
dat opere. Et qm̄ non sufficit h̄re sp̄ssionē
in mente cum boni operis exhibitione absqz
odore bone fame. iux̄ illud euangely. Sic
luceant opera v̄ra vt glorificet deus. et iō
fiunt cruces de crismate. qd̄ constat ex bal
samo et oleo. balsamū quidem p̄pter bonaz
famam. oleum p̄pter claritatē et nitorem cō
scientie quem h̄re debemus. iux̄ illud apl̄i.
Gloria n̄ra hec est testimoniū cōscientie n̄re
Tunc autē balsamū oleo recte coniungit. qm̄
bonus odor mie addit. Rursus p̄ v. cruces
de oleo et crismate v. sensus corpis nr̄i in tel
ligunt. qui duplicant et in denariū surgūt
q̄ quinqz sensus corpis bene vtendo. et nos
metip̄os custodim̄. et alios exemplo et doc

trina n̄ra in bono opere cōfirmamus Vnde
ille bonus negociator gloriabatur. d. Ecce
alia q̄nqz supluccatus sum. Dum autē fiunt
ille p̄misse inunctiones cantat Vngit te de
deus tuus. quod de xp̄o dictum est. **T**er
ergo altare inungit. bis oleo. tercio crisma
te qm̄ cōcia fide. spe. et caritate. que maior ē
ceteris insignit̄. Et dum crisma infunditur
cantat. Ecce odor filij mei sicut odor a. p. hic
ag. est eccl̄a que floribus vernal. virtutibz
splendet opibz fragrat. vbi sunt rose m̄m
lilia virginum. viole confessoz. et viror in
cipientiū. Post vñctionem adoleat incensū.
quod deuotionē orōnis significat Qui enī
habet. vij. dona sp̄ssandī. et assimilatur est
deo. deuotam p̄ illi offerre orōnem cuiz h̄z
similitudinē **I**n q̄nqz locis adoleat viz in
q̄tuor angulis. et in medio. q̄ sic q̄nqz sensz
copis exercē debem̄. vt fama boni odoris
nr̄i vsqz ad p̄ximos extendat. de q̄ dicit apl̄s
Xp̄i bonus odor sumus in omni loco. et in
euangely. Sic luceat lux v̄ra n̄cie. **A** hoc
incensi frequentatio est continua xp̄i sacerdo
tis atqz pontificis p̄ nobis apud deū p̄rem
interpellatio. Crucem cum incenso facē. est
eius passionem p̄ri oñdere. et ip̄m p̄ nobis
interpellare. Incensum copiose et in medio
et in angulis comburē. est orōnes p̄ hiezo
solimam et in vniuersali eccl̄a multiplicare
Consequēt altare cum signo crucis con
firmat dicendo Confirma hoc deus n̄cie. que
confirmatio ex crismate a pontifice in fron
te lapidis facta. significat confirmacōz que
quotidie fit a sp̄ssandō p̄ caritatem in al
tare cordis. vt nulla tribulatio cor nr̄m a
caritate dei valeat separe Vñ dicebat apl̄s
Quis separabit nos a caritate xp̄i. tribula
tio an angustia n̄cie. Et subiungit gl̄ia p̄ri ut
laus trinitati cantei. **V**ltima altaris bene
dictio. significat illam finalem b̄ndictionez
qm̄ dicitur. Venite benedicti p̄ris mei n̄cie.
Deniqz altare linteo candido extergit ad
notand q̄ corpus nr̄m castitate vite mun
dare debem̄. Deinde benedicunt vasa ve
stes et linteamina diuino cultui deputāda.
Nam et moyses per. xl. dies edoctus est a
dño facere linteamina et ornamenta in tem
plo n̄ra Nempe utensilia benedicē est opa
n̄ra ad deum referre. Post hoc altare albis
et mundis pannis vestit. De quo sub ri. de

altari dictum est. **P**ostremo ornat eā et
accendunt luminaria. Tunc enim opa iu-
storū splendent. tunc fulgebunt iusti. et
tanquā sancti in aurum discurrent. Et in sup-
altare hoc ordine consecrato missa celebrat.
et sacrificium altissimo offert. illud viz de q̄
p̄ba ait. Sacrificium deo spūs orribu n̄.
put dicit in p̄hemio q̄rte partis. Non enī
feri debet consecratio sine missa s̄m gelasiū
p̄paz. q̄ tunc reuelat sacramentū. quod etiā
angelis ab initio fuit absconditum. Et attē
de qm̄ in asperione basilice. pontifex lineis
dumtaxat et minoribus v̄rit̄ indumentis.
s̄ in missa vestibus ornat pontificalibus. et
preciosis. recolens q̄ legalis pontifex in li-
neis sanāuarium expiabat et post lotus in
pontificalibus in olocaultum arietem offe-
rebat. s̄ q̄ in eisdem lineis hircum emitte-
bat post expiationem. Ideo etiam in conse-
cratione fontū et immersione catecumioꝝ
vbi peccata eoz transferunt. quidaz vtunt̄
simplicibus et lineis indumentis

De consecrationibus et vnctionibus

Egit dñm precepisse Moysi vt
officeret crisma quo vnguento
vngeret tabernaculum in dedi-
catione et arcam testamenti mensamq̄ cum
vasis et quo similiter sacerdotes et reges in-
ungerent. Moyses tñ non legit fuisse vne-
tus. nisi vnctioe spūali. sicut et x̄ps. voluit
itaq̄ x̄pus nos vnctione materiali inungi.
vt in illa consequam̄ spūalem. Et ideo pia-
m̄ eā diuersas exhibet vnctiones. De quib-
us hic aliqua perstringam̄ dicentes. **P**ri-
mo quid huiusmodi significant vnctiones.
Secundo ex quibus hant̄. **T**ercio de vnctioe
baptizandoz. **Q**uarto de vnctioe baptiza-
torum que p̄ ep̄m fit in fronte. **Q**nto de vn-
ctione ordinandoz. **S**exto de vnctione cō-
secrandoz ep̄oz et principum. **S**eptimo de
vnctione eāie altaris calicis et alioꝝ mini-
steriorū eāialticoz. **O**ctauo de extrema vn-
ctione. **N**ono de consecratione et bñdictione
cuniterij vellium et alioꝝ ornamentoz eāia-
sticoz. **D**ecimo de consecratione et bñdictione
virginum. **C**irca primū igit̄ notandū. s̄t.
q̄ due sunt species vnctionis. exterior que
materialis. siue corporalis et visibilis est. et
interior que spūalis et inuisibilis est. exte-
riori visibili vngit̄ corpus. interiori et in-

uisibiliter vngit̄ cor. de prima iac̄. apls ait
Infirmat̄ quis in vobis. inducat p̄resbros
eāie et orent sup eum. vngentes eum oleo
in nomine dñi et oīo fidei saluabit infirmū
De sc̄da ioh̄ es apls ait. et vos vnctionem
et vnctio quam ab eo accepistis maneat in
vobis. vt non n̄c̄e habetis vt aliq̄s deceat
vos. s̄ sicut vnctio eius docet vos de omni-
bus. **V**nctio exterior signū est interioris.
Interior vero non solum est signū. s̄ signa-
tum. s̄ etiam sacramentū. q̄ si digne sumit̄
vel agit vel auget. absq̄ dubio qd̄ designat
puta salutem. iux̄ illud. **S**up egros manū
imponent et bñ habebunt. **C**irca s̄m sciendū
q̄ ad exhibendū exteriorem et visibilem vn-
ctionem duplex oleum bñdicit̄. viz oleū sc̄m
seu catecuminoꝝ. quo catecumini vngunt̄.
de qua vnctione loquit̄ dicta auctoritas. **I**n-
firmat̄ quis ex vobis n̄c̄. **Q**ualiter autē
hiant̄ bñdictiones v̄rit̄q̄ olei et crismatis.
in vij. parte sub v. fecia cene dñi dicit̄. **S**ed
querit̄ quare infirmū et catecumini oleo in-
ungunt̄. **R**ūdeo vt ex visibilibus inuisibi-
lia facilius capiant̄. sicut enim oleū sugan-
do infirmitatē recreat artus fessoz. et de iui-
natura lumen prestat. sic credendū q̄ vnctio
olei consecrati. quod est signum fidei p̄ca-
fugando sanitatem anime confert. et lumē
ei prestat. **S**iquidem oleum visibile in si-
gno oleum inuisibile in sacramento et oleū
spūale int̄ est de oleo infirmoz auctoritate
accepimus ab aplis. de oleo catecuminoꝝ
ab aplicis. et lic̄ deus possit oleum spūale
sine corpore tribuere. q̄ tñ apli p̄ infirmos.
aplici pro catecuminis. **H**ac arte vsi sunt.
non sine peccato omitti. p̄ quod eoz auto-
ritas consecrauit p̄t̄ sub ti. de altari d̄c̄m
est. sicut et antiquit̄ iusti sine circumcisioe
placuerit deo. s̄ postq̄ eis preceptū fuit. vt
circumciderent hoc omittentes p̄cto subici-
ebant. **T**ercio dicendū est de vnctione bap-
tizandoz. eo q̄ in nouo testa. non solum re-
ges et sacerdotes vngunt̄ sicut iam di. erit
Vegetiam quia x̄pus in sanguine suo fecit
nos deo n̄ro regnum et sacerdotes. et regales
sacerdotes. iux̄ quod petrus apls ait. **V**os
estis genus electū. et electi ex generibz hoīm
regale sacerdotiū. et bñ vos regentes. **O**m̄s
x̄piani bis ante baptismū vngunt̄. s̄ oleo
benedicto. **P**rimo in pectore. **D**einde inter

scapulas. et bis post baptismum. h̄ crismate
 sacro. primo in vertice. dein p̄ ep̄m in fron
 te. Et h̄m auḡ. Prime tres vn̄ctioes intro
 duc̄te sunt potius vsu q̄ p̄ aliquā scriptam
 In pectore quidem in quo est locus cordis
 baptizandus vngit oleo **Primo** vt per spi
 ritussancti donum abiciat errorem et igno
 rā tiam et suscipiat fidem rectam. q̄ iustus ex fi
 de viuit. et corde credit ad iusticiam. Inter
 scapulas v̄o vt p̄ sp̄ssancti gr̄am excuciat
 negligentiam et torporē et exerceat bonā
 opationem. q̄ fides sine opibus mortua est
 ut p̄ fidei sacramentum sit munditia cogita
 tionum. In pectore p̄ operis exercitium fit.
 fortitudo labor. In scapulis q̄tenus fidel.
 q̄ dilectioem h̄m apl̄m opere p̄ficatur. In
 vertice vero baptizatus crismate a sac̄dote
 inungit. vt sit paratus omni poscenti de fi
 de reddere rationē. q̄ p̄ caput mens intelli
 gitur. iux̄ quod legit. **Oculi** intellectus sa
 pientis in capite. et in mente eius. cuius sc̄z
 mentis superior pars est ratio. et inferior sen
 sualitas. Vnde b̄n p̄ verticē que est superior
 pars capitis. intelligit ratio que est superior
 pars mentis. De hoc etiam in vi. parte s̄b
 sabbato sancto. vbi agit de confirmatione
 dicit. **Ideo** aut̄ ante baptismū vngit oleo
 benedicto. et post baptismū crismate sacro.
 q̄ crisma soli competit xp̄iano. xp̄us enim a
 crismate di^o vel potius a xp̄o dicit̄ crisma.
 non h̄m nominis formam. h̄m h̄m fidei tōnez
A xp̄o vero xp̄iani dicunt tanq̄ vn̄cti deri
 uent̄ ab vn̄cto sc̄z a xp̄o ut omnes odorant
 in odorem vngenti illius sc̄z xp̄i cuius nom̄
 oleum est effusum. h̄m h̄m vim nom̄is xp̄iani
 a crismate dicunt. h̄m p̄ h̄o. De hoc dicit̄ in
 p̄hemio y. ptis **Cursus** h̄m auḡ. vn̄ctio
 ex oleo oñdit nos ad auditū plene fidei pre
 paratos ad bonū xp̄i odorē vocatos. et ad
 renūtiandū d̄p̄abolo esse omonitos. **Sec̄do**
 vn̄ctio in pectore et inter scapulas fit sc̄dm
 rabanum vt p̄ fidez v̄ndiq̄ muniam. et ad
 bona opera p̄ficienda p̄ dei gr̄am roborem
Nempe p̄ pectus fidei virtus. per scapulas
 vero in quibus onus portat̄ hoīs robur et
 opatio recte intelligit. iux̄ illud. **Alligant**
 onera importabilia et imponunt humeris
 hoīm n̄c. Vngit ergo in pectore et int̄ scapu
 las. vt mente et actu opera d̄p̄aboli postpo
 nat. et vt sit capax ad intelligendū verbū

dei. et robustus ad portandum iugū ipsius
 et onus legis **Vn̄ctio** vero que fit in v̄cti
 ce. et in sūmitate capitis sup̄ cerebra. fit h̄m
 ip̄m vt celestis regni princeps fiat inunctus
 et q̄ baptizati anima capiti. i. xp̄o desponsa
 tur. et preterea fit cum crismate ex oleo. et
 balsamo confecto. vt sciamus q̄ sp̄ssancti
 ei datur. qui inuisibili operat̄ oleum nāq̄
 fessa membra fouet. et lumen prestat. vt pre
 missum est. **Balsamus** vero redolere facit.
 siquidem fessa sunt anime membra. q̄n peni
 tet se s̄ deum egisse sp̄ssancti venit ad illā
 illuminans eius intelligentiam. et demon
 strans ei p̄c̄ta sibi esse dimissa vel dimitten
 da. et prestans illi bona opera. que in alijs
 bonum inspirant odorem. quod p̄ fragran
 tem balsamū designat̄ **Item** q̄ sedes sup̄bie
 que semp̄ iux̄ ipsius nom̄is consonantiam
 superiora appetit in vertice esse videt̄. **Ideo**
 fit ibi hec vn̄ctio sub forma crucis. et
 sub nomine trinitatis **¶** **Hanc** vn̄ctionem
 siluester p̄p̄a. heri instituit p̄ presbros p̄pter
 occasionem mortis **Vnde** credibile est q̄ añ
 eius tempus v̄trag vn̄ctio sc̄z et verticis et
 frontis ep̄o rebuabat̄. **Cum** enim gremium
 dilataret̄ t̄cie. nec omnibus ep̄i valerent p̄
 confirmationē oc̄tē. **Ideo** ne sine crismatis
 vn̄ctione perirent. instituit vt a sac̄dotib̄
 in vertice supra cereb̄. vbi est sedes sapie
 vngerent̄ ad robur et augmentū gr̄e **Vnde**
 si postea decesserint dixit sicardus in mielli.
 q̄ p̄ rata gr̄e augmentū consequent̄ et glie
¶ **V̄ctio** et sine vn̄ctioe credim̄ solo bap
 tismo saluari. et sine manus impositione spi
 ritum sanctū dare. cui deus dare voluerit.
 piout in actibus ap̄loz legit̄. **Arnaldiste** t̄n
 p̄ h̄o heretici asserunt q̄ nunq̄ p̄ baptismū
 aque homines sp̄m sanctum accipiunt. nec
 samaritani baptizati illū rec̄perunt donec
 manus impositiones acceperunt. **Sane** v̄ctio
 vn̄ctio fit h̄m rabanum in modum crucis.
 vt ab eo tempe d̄p̄abolus in vase suo pristi
 no cognoscens signum sue intemp̄cōis sc̄te.
 crucis qua interemptus est. **Iam** sibi dein
 cept̄ illud sciat alienū. et a se alienatū **¶** **Fit**
 q̄ h̄m eum vn̄ctio in pectore cū inuocatioe
 trinitatis. vt nulle reliquie latētis inimici
 in eo resideant. sed in fide sancte trinitatis.
 mens eius confortet̄. et suscipiat et habeat
 intelligentiā mandatorū dei. **Quisq̄** ergo

fidelis bis inungit. bis oleo. postea simili
 bis crismate. **Primo** in baptismo in vertice
Secundo post baptismum in fronte scilicet in con-
 firmatione. quod etiam spiritus sanctus bis fuit apostolis da-
 tus. ut dicitur in vi. parte sub sabbato sancto.
Quarto loco dicendum esset de unctione
 que fit per episcopum in fronte baptizati. sed de hoc
 dicitur in sex. parte sub sabbato sancto. **Quinto**
 loco circa unctionem ordinandorum. notandum
 est quod presbiteri manus ab episcopo unguuntur ut cog-
 noscat hoc sacramento se per spiritum sanctum susci-
 pere virtutem et gratiam consecrandi. **Unde** episcopus
 eos inungens dicit. Consecrare et sanctificare
 digneris domine manus istas. per istam unctionem
 et nostram benedictionem. ut quicumque consecraue-
 rint consecrentur. et quicumque benedixerint in no-
 mine domini. **Ideo**que viri deuoti osculantur manus
 sacerdotum. statim post ordinationem edentes
 per hoc oronum illorum principes et bonorum fieri.
Et unguuntur oleo sacro. ut opera misericordie per vi-
 ribus ad omnes debeant exercere. **Per** manus
 enim opera. per oleum misericordia designatur. **Unde** sama-
 ritanus ille a prians vulnerato vinum super
 infundit et oleum vulneribus eius. **Vnguntur**
 etiam oleo ut humide sint. ad offerendum
 deo hostiam pro peccatis. et large ad cetera
 officia pietatis. non aride et curue ad reti-
 nendum. **ut**que enim vis gratia curacionis et ca-
 ritas dilectionis per oleum designatur. **Rursus**
 ideo impositio manus cum oleo super caput
 ordinandi fit. quod per manus opus. per digitos
 dona spiritus sancti. et per caput mens intelligitur.
Manus ergo imponit. quod donis spiritus sancti
 mente imbutus ad opera christi mittitur. **Sexto**
 circa episcopos et principum unctionem. sciendum est
 quod episcopos unctio a veteri testa. sumptis origi-
 nem. **Matthaeus** leuit. xxi. c. d. Pontifex super cuius
 caput solum est unctionis oleum. et cuius
 manus sunt in sacerdotio consecrate. **Sane**
 episcopus ungitur crismate. quod sicut premissum est
 conficitur ex oleo et balsamo. et ungitur illo. tam
 in corpore quam in corde. ut interius nitore con-
 scientie quantum ad deum. quod per oleum. et
 exterius habeat odorem fame quo ad proximum
 quod per balsamum designatur. **De** nitore conscie-
 ditur apostolus. **Gloria** nostra hec. est testimonium
 conscie nostre. **Nam** omnis gloria filie regis
 ab intus scilicet procedit. **De** odore bone fame. et
 apostolus dicit. **Christi** bonus odor sumus. et exem-
 plum et imitatio sumus in omni loco. et in

alijs sumus odor vite in vitam. qui diceret
Sumus exemplum dilectionis et bone opi-
 nionis ducentis in vitam eternam. alijs odor
 mortis in mortem. et inuidie et male opini-
 onis ducentis in mortem eternam. **Debet**
 enim episcopus bonum in se habere testimonium. et
 ab his que sunt intus. et ab his que sunt fo-
 ris. ut corrina. et fidel. corrina. et infidel. tra-
 hat scilicet ad fidem. et qui audit scilicet addiscendo
 et credendo dicat. **Veni** scilicet predicando et do-
 cendo. **Hoc** unguento caput et manus episcopi
 consecrantur. **Per** caput enim mens intelligitur
 iuxta illud euangelium. **Vnge**. et humilia ca. tu.
 et factu. et conscientiam laua lacrimis. **Per**
 manus opera designantur. iuxta illud in can. ma-
 mee. et bona opera distillauerunt mirram. et
 dederunt alijs bonum exemplum. **Caput** igitur
 ungitur balsamo caritatis. **Primo** ut episcopus di-
 ligat deum ex toto corde et ex tota mente et
 ex tota anima sua. et etiam christi exemplo proximum
 suum sicut. et ad id quod seipsum. **Oleum** enim in ca-
 pite est caritas in mente secundum greg. **Secundo**
 caput ungitur propter autoritatem et dignitatem
 quod non solum episcopus. sed etiam rex constituit.
Tercio ut ordinetur illius scilicet christi tanquam eius
 vicarius representate personam. **De** quo dicitur per
 prophetam. **Sicut** unguentum in capite eius. **Caput**
 enim viri est christus. caput christi est deus
 qui de se dicit. **Christus** domini super me. eo quod ungerit
 me. euangelizare pauperibus misit me. **Christus**
 enim caput nostrum unctus est oleo inuisibili.
 ipse pro vniuersa interpellat ecclesia. episcopus pro
 sibi commissa. **Manus** vero unguuntur. propter
 misterium et officium. **Manus** quidem que
 opera signant ungentur oleo. et crismate pie-
 tatis et misericordie. **Primo** ut episcopus operetur bonum ad
 omnes. maxime autem ad domesticos fidei. ne-
 mini claudantur omnibus apperiantur. iuxta illud
Manus aperui inopi. et brachium extendit
 ad pauperem. **Manus** arida. manus auara.
 manus tenacitate contracta apperiri non potest.
Vngatur igitur ut sanetur et apperiat. et ut indi-
 gentibus elemosinas largiatur. **Secundo**. ut
 ordinetur accipere preteritatem benedicendi et consecran-
 di. **Vnde** cum eos consecrator inungit. con-
 secrare inquit et sanctificare. domine digneris
 manus istas. ut super. **Tercio** ut munde sint
 ad offerendum hostias pro peccatis. **Et** nota quod
 licet manus episcopi inuncte fuerint oleo. **Cum**
 in presbiterum ordinaretur iterum crismate unguuntur.

Sum

cum in ep̄m consecrat̄. Siquidem p̄ manus
 opa. per oleum sp̄ssanctus vel gr̄e copia.
 p̄ balsamū quod oleo admisceat̄ in crismate
 odor bone fame designat̄ eā. xxiij. Quali
 balsamū non mixtum odor meus. q̄ ergo
 in opibus ep̄oz et aliorum sup̄iorum plusq̄ in
 alijs inferioribz munz sp̄ssancti apparē et
 odor fame sentiri debet. iux̄ illud. ij. ad cor.
 ij. **Ep̄i** bonus odor sumus deo. Nam et in
 celesti ierachia sup̄iores angeli sup̄ioribus
 donis et gr̄a eminent. Idcirco in eoz con-
 secratione manus alias oleo inunde crisma-
 te rōnabiliter inungunt̄. Pollex etiam cris-
 mate confirmat̄. ut pellicis impositio cunc-
 tis pficiat ad salutē. Nempe in veteri testa-
 Non solum ungebatur sacerdos. verū etiam
 rex et p̄ph̄a. sicut in libro regum habet̄. Vñ
 dñs precepit helie **Vade** et reuertē in domū
 tuam per desertum in damascū. cunqz perue-
 neris illuc unges a sale in regez super fr̄iā.
 p̄eu filiū nauis unges regem super israhel
 heliseum aut̄ filium saphat qui est de abel-
 ungens p̄ph̄am p̄ te. **Samuel** q̄ vnxit da-
 uid in regem. Sed postq̄ ih̄sus nazarenz q̄
 vnxit deus sp̄sanctō. sicut in actibz ap̄loz
 legit̄ **Vnctus** est oleo p̄ confortibus suis. q̄
 hm̄ aplm̄ est caput ec̄cie. que est corpus ipsi.
Principis vnctio a capite ad brachium est
 translata. ut p̄nceps a tempore xp̄i non un-
 gatur in capite s̄ in brachio siue in humero
 vel in armo. in quibus p̄ncipatus oḡtue
 designatur. iux̄ illud quod legit̄. **Factus** est
 principatus sup̄ humerū eius. **Ad** quod
 etiam signandz samuel fecit poni armū ante
 saul cui dederat locum in capite mense añ
 eos qui fuerunt inuitati. In capite ō pon-
 tificis sacramentalis est delibutio obhuata
 q̄ personā capitis scz xp̄i qui est caput ec̄cie
 in pontificali officio rep̄ntat. **Refert** autē
 inter pontificis et p̄ncipis vnctionez. quia
 caput pontificis crismate cōsecratū. brach-
 ium vero principis oleo delinit̄. ut oñdat̄.
 q̄nta sit differentia inter autoritatem pon-
 tificis et principis p̄tatem. Et nota q̄ sicut
 in euangelio legit̄. **Quidaz** p̄familias vo-
 cavit suos suos et dedit illis. x. mnas. Siq̄
 dem vocatio hui est canonica electio ep̄i. q̄
 fit hm̄ vocacōz dñi vocantis aaron. **Mnas**
 datur ei qñ is qui sibi manus imposuit dat
 ei textum euangely dicens. **Vade** p̄dica. et

ipse cum p̄mo ingredit̄ ciuitatem suam pre-
 fert euangelium in pectore suo. iux̄ morem
 q̄rundā ec̄ciaz oñdens q̄ negotiator mnas
 suam. **In** quibz dā etiam ec̄cis. cū archiep̄s
 dat illi virgam et dicit vade predica et ille
 statim b̄ndicit pplm̄. **In** quo signat̄ q̄ moy-
 ses cum virga missus est in egiptū. **Rursz**
 ep̄i in die sue consecracōis osueuerunt equi-
 tate equos albis pannis cooptos rep̄ntan-
 tes illud quod legit̄ in apoc. xix. c. **Exercit̄**
 qui sunt in celo sequunt̄ illum in eq̄s albis
Siquidem exercit̄ q̄ sunt in celo sunt boni
 et iusti viri. et prelati qui q̄tidie sequunt̄
 p̄ celestibus deum in omnibus bonis ope-
 ribus qui ideo dicunt̄ esse in celo. q̄ sola ce-
 lestia diligunt et querunt. vnde apls **Nra**
 cōuersatio in celis est. **Di** exercitus. i. boni
 et iusti viri et prelati sequunt̄ ih̄m. qñ scilz
 expugnant in se vicia p̄ correctionem et in
 pximis per ammonitionem. vnde iac. qui
 conuerti fecerit peccatorē ab errore vie sue.
 liberabit animam suam a morte. **Isti** ex-
 ercitus sunt in equis albis corporibz castis
Corpora bonoz dicunt̄ equi. q̄ sicut eq̄ diri-
 gunt̄ hm̄ voluntatem sefforis. ita iustorum
 corpa regunt̄ hm̄ voluntatē xp̄i. **Isti** equi
 dñt̄ esse albi siue albis opti. i. corpa iustoz
 et prelatoz dñt̄ esse casta et munda. **Si** enī
 casta non fuerint xp̄m seq̄ non poterunt **Et**
 petrus **Ep̄us** passus est p̄ nobis. vobis re-
 linquens exemplum. ut sequimini vestigia
 eius. **Sed** et clerici sancte romane ec̄cie ex
 concessione constantini impatoris equitat̄
 equos decoratos lintiaminibus candidissi-
 mi coloris. **Qua** die debeat ep̄s consecrari
 et q̄re codex euangely ponit̄ sup̄ humeros
 olecrandi. dicit̄ in sc̄da parte sub ti. de ep̄o
Septimo loco dicendz est de consecra cōe
 ec̄cie altaris calicis et alioz ministerioz ec̄cie
 que hm̄ morem dum dedicant̄ inunguntur.
 non solum ex mandato legis diuine. verū
 etiam exemplo beati siluestri. qui qñ conse-
 crabat altare illud crismate pungebat. **Pre-**
 cepit enī dñs moȳsi ut faceret oleum vnctōis
 de quo ungeret tabernaculum testimonij.
 mensaz. arcam testamenti candelabz. et sup̄
 pellectilia. exo. xxx. et. xl. c. et alia ut p̄missū
 est. **Que** vnctōes fiunt. ut rebus inunctis
 maior reuerentia exhibeat̄. et maior eis gr̄a
 infundat̄. **De** his vnctionibus in suis locis

dictū est et dicitur **V**erū vnctiois sacramentum aliud quod efficit et figurat tam in nouo quam in veteri test. Vnde non iudicatur eadem cum vnctio celebrat sacramentum. sicut aliquid antiqui mentiuunt. qui neque scripturas. neque dei nouere virtutem. De vnctionibus eadem et altaris in suis t. dictum est **P**anthera siquidem consecrat et inungit ad administracionem corporis christi. qui in ara crucis pro omni salute promolari elegit. Nam et omnipotens deus aspersam simulaginem in patenis aureis et argenteis ad altare suum deferri iussit **C**alix quoque consecratus inungit. ut gratia spiritus sancti perficiat nouum sepulchrum corporis et sanguinis christi. et ipse dignetur illum sua virtute perfundere qui calicem melchisedech famuli sui perfudit **O**ctauo de extrema vnctioe que scilicet ex institutione felix ipse iij. et ex precepto iacobi apostoli datur laborantibus in extremis. Dicendum est. de qua dicunt quidam. quod illa non est ita proprie sacramentum sicut exsistat que fit in fronte. uel alia quia sicut asserunt iterari potest cum sit oratio super hominem quod in sacramentis non contingit **S**ane hec vnctio per solum sacerdotem fieri potest. si plures adesse non possunt. per quam quidem venialia remittuntur. iuxta illud iacobi. **I**nfirmat quis ex vobis ut super. **F**it autem vnctio hec in diuersis corporis membris. propter causas que ex orationibus que tunc dicuntur. et colliguntur. et specialiter in illis in quibus. uolens hominis vigent. ut quicquid per illos infirmus deliquit per huius vnctiois virtutem aboleat **I**n quibusdam ordinariis legitur quod inungendus debet esse ad minus. xvij. annorum. **E**t quod egrotans semel dumtaxat in anno debet inungi. licet pluries egrotet. et quod nullus inungendus est nisi qui prius compositis mentis ex his verbis aut signis. id postulauerit et quod non duntaxat inungi. quia in baptismo fuerunt inuncti et ammodo ministerio carent. et quod confirmatus non debet inungi in fronte sed in temporibus. nisi presbiter manus ungi duntaxat interius sed exterius. quod in ordinatione eius interius inunctus fuerunt et quod ab episcopo semel inunctus non debet. propter eius reuerentiam ulterius presbiter benedici **E**t quod si eger inunctus oualescit loca inuncta lauentur. et aqua lorionis in ignem perficitur. Si vero decedat. non lauet corpus propter recentem vnctioem. et quod si eger in extremis la-

boriat. cito ungetur. ne inunctus decedat. **Q**uidam etiam penitentes et mortui calicium induunt et sternunt in cinere. ut dicitur in vi. parte sub quarta feria in capite ieiuniorum **M**ono cimiterium quod eisdem gaudet privilegio cum eadem consecrat et benedicit. sicut dominus benedixit per manus suorum. abraam ysaac et iacob terram a filiis effrem causa sepulchre comparatam. benedicit autem ut ulterius desinat illic immundorum spirituum habitatio esse. et fidelium corpora ibi usque in diem iudicii quiescant in pace. nisi paganorum vel infidelium vel etiam excommunicatorum corpora ibi fuerint humanata donec inde fuerint eiccta. **I**llud etiam nota quod pale altaris vestimenta sacerdotalia. et huiusmodi ecclesiastica ornamenta benedicenda sunt. **L**egimus enim moysen ex precepto domini tabernaculum diuinis precibus sacrasse cum mensa et altaria vasis et utensilibus ad diuinum cultum explendum. **S**i ergo iudei qui legis et suorum umbra vivebant. hec agebant heb. viij. et x. c. **Q**uantomagis nos quibus veritas per christum patefacta est. hoc agere debemus. et hoc per episcopos sacros. et non per coepiscopos unde legitur **E**xo. penl. c. **C**uncta vasa ministerij benedixit moyses. et si sacre vestimenta. vel filia adiungat. non ideo benedictionem iterari debere iuris testimonio comprobatur. **Q**uare autem res huiusmodi et similes benedicantur ex earum benedictionibus colligitur euidenter **D**e vestibus vero sacre dicitur in phemio ij. partis. **E**t attende quod benedictio seu consecratio eadem et vestium et ornamentorum ecclesiasticorum non fit eo quod illa sint gratie susceptiva. cum sint inanimata sed hoc noscitur introductum. quod sic et homines sic et illa per benedictionem et consecrationem diuino cultui abilitantur. et idonea et maioris reuerentie efficiuntur. **P**ersonis vero per vnctioem et benedictionem maior gratia infunditur. **Q**uidam autem in ornamentorum benedictione manus suspendunt. **D**e quo dicitur in secunda parte sub ti. de dyacono. **D**ecio esset de virginum consecratione dicens. sed de hoc in phemio ij. partis ageretur

De ecclesiasticis sacramentis.

Quoniam circa ecclesiastica sacramenta. **N**otandum est quod secundum grecos. sacramentum est in aliqua celebratione. cum res gesta ita sit. ut aliquid significare rei accipiamus quod sancte et digne accipiendum

est. **M**ysterium vero est quod occulte et inuisibilis opatur spū sāctus. ita q̄ opando significat. et sc̄ificando b̄ndicat. **M**ysteriū enim est in sacramentis. ministerium dicit in ornamentis. **S**ed et s̄m auḡ. sacramentū est inuisibilis gr̄e visibilis forma. **I**tem sac̄ficium visibile inuisibile sacramentū. **I**tem idēz. signū est res p̄ter speciem quā ingerit ser̄uibus aliquod aliud ex se faciens in cognitionem venire. **D**icit etiam sacramentū sacre rei signum. vel sac̄p̄ secretum. **D**e hoc etiam in. iij. parte sub vi. pticu. la canonis dicit. sub verbo mysterium fidei. et sub ti. de oblatione. **H**anc quedam sunt sac̄menta n̄citat̄is tm̄. quedam dignitatis et n̄citat̄is. q̄dam ordinis et n̄citat̄is. quedā dignitatis et voluntatis. q̄dam vero voluntatis tm̄. **S**acramentū n̄citat̄is tm̄. est baptism̄ qui in sūma n̄citate a quocunq̄. dum tm̄ in forma ec̄cie collatus p̄ficat ad salutem. **E**t d̄ n̄citat̄is. q̄ sine eo nemo saluari p̄. si ex cōtemptu deserat. de hoc sacramēto in vi. pte sub sabbato sancto dicit. **S**acramētū dignitatis et n̄citat̄is. est cōfirmatio. dignitatis. q̄ a solo ep̄o cōferē. n̄citat̄is. q̄ ex cōtemptu illud dimittens non saluat. **D**e hoc etiā s̄b dicto sabbato dicit. **S**acramenta s̄ ordinis et n̄citat̄is sunt p̄n̄a. eucaristia. et extrema vnctio. ordinis. q̄ tm̄ a r̄te ordinatis. s̄c̄dm clauces ec̄cie dati d̄nt. nisi in n̄citate in qua quis p̄ etiam laico cōfiteri n̄citat̄is. qm̄ ex cōtemptu illa dimittens saluari non p̄. **D**e p̄n̄a vide in vi. parte. sub ti. de q̄nta feria cene d̄ni. **E**t diximus in reptonio n̄ro sub ti. de pe. et re. **D**e eucaristia in. iij. parte sub canone dicit. **D**e extrema vnctione in p̄ceti. dictum est. **S**acramentū s̄ dignitatis et voluntatis est ordo dignitatis quia a solis ep̄is conferē. vel q̄ non nisi dign̄ et digne ad illum assumendus est. voluntatis q̄ sine illo quis saluari p̄. **D**e hoc dicit in p̄heio ij. partis. **S**acramentum voluntatis tm̄. est m̄rimoniū. et d̄ voluntatis. q̄ sine illo q̄s saluari p̄. **N**on enim expedit hoī ad regna celoz tendere volenti nubere. **C**irca quod notand̄ est q̄ s̄m canones solēnitas nuptiarum facienda non est a. lx̄. quod est temp̄ tristicie vsq̄ in octauam pasce. **N**ec tribus ebdomad̄is ante festum sc̄ti ioh̄is. **S**ed s̄m consuetudinē ec̄cie generalis m̄rimonium

publice s̄hat in ec̄cia a crastia d̄nica i alb̄is viz ab octaua die pasce. vsq̄ ad p̄mū diez rogationum. **E**t in prima die rogationū in mane claudit̄ hec solēnitas. et durat p̄hibi bitio vsq̄ ad octauum diem post pent̄b. in clusue. et sic loquit̄ clemens pp̄. in sua epla decretali. **A** prima q̄ d̄nica aduentus vsq̄ ad eph̄iam non debēt nuptie celebrari. **N**ec etiam fiant vsq̄ ad octauā eph̄ie. nisi q̄ d̄ns nuptias cum sui p̄ntia cum etiam miraculo decorauit. **V**nde tunc cantat̄ hodie celesti sponso. iuncta est ec̄cia. **Q**uidam tm̄ dicunt sanctius esse q̄ hec p̄hibi bitio vsq̄ ad octauā ipsius festi extendat̄. sicut officium ouerſionis aque in vinum in nuptijs. **I**n p̄missis ergo tempibus m̄rimonia non s̄hanē. qm̄ ip̄a tempa sunt orōni deputata. **E**t ideo d̄z tunc homo a lecto vxorio sequestari. **S**icut enim tempe quo abstinet a nuptijs abstinent̄ est a iugali amplexu. nisi forte ob fragilitatē hūanitat̄is. vir ab vxore poscat iugale debitum. vel econūso. qm̄ poscenti soluend̄ est. q̄ s̄m apl̄m non vir habet p̄ratē corporis sui. s̄ mulier et econuerso. **L**icet aut̄ solēnitas nuptiarum p̄missis tempibus inē dicta sit. q̄cunq̄ tm̄ tempe m̄rimoniū legit̄ time per verba de p̄nti extractum est. **Q**uo statutū fuit in canone q̄ tribus septimāis p̄cedentibus festum b̄ti ioh̄is baptiste nuptie non celebrarent. **I**deo factum fuit vt liberius orōni vacet. **I**nstituerat enim ec̄cia prius duas q̄dragesimas p̄ter maiorē vnā ante natale d̄ni. que cōmunit̄ vocat̄ Sancti martini. et durabat vsq̄ ad natale. **A**liam sc̄z. xl. diez ante festum b̄ti ioh̄is bap. in quibus vacandum erat orōnibus. elemosinis. et ieiunijs. s̄ p̄pter hoīm fragilitatem. ille due ad vnā sunt redactē. et itēz illa diuisa est in tres ebdomad̄as aduentus. et tres añ natiuitatē sc̄ti ioh̄is. in quibz est ieiunand̄ et a nuptijs est abstinent̄. **P**orro s̄m p̄sido. **F**emine dum maritant̄ ideo velant̄. vt no uerint se semp̄ viris suis subditas esse. **E**t q̄ rebecca viso p̄saac se velauit. **I**tem ideo nubentes p̄ b̄ndictōez. vitta vno inuicē vinculo copulant̄. ne compagem. et fidem vnitatis iugalis dirumpat. **E**adē vero vitta candida purpureoz colore p̄miscet̄. q̄ eandor est munditia vite purpura ad sanguis posteritatē adhibet. vt hoc signo et otinētia

et lex optinendi ab vtrisque ad tempus am-
 moueat. et post hoc reddendū debitum non
 neget. **I**tem q̄ in prima anulus a spon-
 so sponse datur sit nimirū p̄pter mutue dilec-
 tionis signum. vel p̄pter id magis. vt pig-
 note. i. signo eorū corda iungant. **V**nde in
 quarto digito. **I**deo anulus inserit. q̄ in
 eo vena quedā ut fert sanguinis ad cor vsq̄
 perueniat. **I**tem p̄theus quidam sapiens p̄-
 mum ob amoris signū ferreum anulum fe-
 cit. et in ibi adamantem includit et inde s̄b
 arcare sponfas instituit. q̄ sicut ferrum oīa
 domat. sic amor omīa vincit. qm̄ nihil amo-
 ris et furore vehementius. et sicut adamas
 est infrangibilis. sic et amor est insupabilis
Fortis est enim vt mors dilectio. **I**deo q̄ in
 digito anulari in quem vena p̄cedit a cor-
 de illum portare instituit. **P**ostmodū vero
 p̄ ferreis sunt aurei constituti. et p̄ adamā-
 te gemmis ornare. q̄ sicut aurum cetera me-
 tallā. sic amor vniuersa bona p̄cellit. et sic
 auz gemma decorat. sic coniugalī amor ce-
 teris virtutibz̄ adornat. **N**uptie aut̄ s̄m
 Amb. dicte sunt a nubendo. ille enim que
 nubunt caput p̄pter verecundiā obnubere
 non loqui solent. **V**n̄ et rebecca viso p̄sac
 cui desponsari debebat caput obnubē cepit
Verecundiā nanḡ debet p̄cedere nuptias.
 quo ip̄m coniugium plus verecundiā omen-
 det et magis expedita debet videri a viro q̄
 ip̄a vix expeditisse. **S**ed et s̄m hiero. **C**onnu-
 bia legitima peccato carent. non t̄n̄ tempe
 illo quo a d̄o coniugalī gerunt p̄ntia sp̄s̄c̄i
 datur. etiam si p̄p̄ha esse videat. qui officio
 generatiōis oblequit. **N**otandū etiam est q̄
 triplex sp̄uale sacramentū in carnali m̄rimo-
 nio consummato designat. **P**rimū sacramen-
 tum est vnio fidelis anīe ad deum p̄ fidem.
 dilectionem et caritatem. siue vnio volunta-
 tis sc̄z caritas que cōsistit in spiritu inē deū
 et iustam animā **V**nde ap̄lus **Q**ui adheret
 deo vnus sp̄s̄ est cū illo. **H**oc sacramentū
 significat p̄ coniunctionem animorū habitam
 in prima desponsatione carnalis m̄rimo-
 nī. **S**ecundum est vnio humane nate ad deū.
 que facta est in vtero virginali p̄ incarna-
 tionē verbi dei. siue nature conformitas. q̄
 consistit in carne inter x̄pm̄ sanctāz̄ ec̄iam.
Ad q̄d p̄tinet illud. **V**erbū caro factū est et
Hoc sacramentū designat in m̄rimonio car-

nali p̄ coniunctionem corporum consummato. nō
 q̄ ip̄a coniunctio in qua sp̄s̄ sanctū non adest
 id designet. s̄ p̄ ip̄m̄ actum consummatū sig-
 nificat. **T**ercium sacramentū est ec̄ie vnitas
 ex omnibus gentibus collecta. et vni viro
 sc̄z x̄po subiecta. hoc sacramentū significat
 in eo qui vnica t̄m̄ et virginē habuit vx̄-
 rem factō postmodum clerico et ordinato. et
 vero quis ad bigamiam siue ad s̄m̄ m̄rimo-
 nium transit iam ab vnitate recedit. q̄ car-
 nem suam in plures diuidit. et sic huius t̄rcij
 sacramenti signatio in eo non cadit. quare
 promoueri non p̄t. **N**am p̄motus vnitatez̄
 signare non posset. **P**reterea p̄ s̄m̄ m̄rimoniū
 recedit a prioris coniunctione m̄rimoniū. **E**c-
 clesia vero ex quo se x̄po coniunxit. nunq̄ ab
 eo decessit nec ab ea. **B**igamus ergo talem
 vnitatem significare non p̄t. **V**nde merito
 p̄pter huius sacramenti defectum promoueri
 non p̄t. **I**llud etiam nota q̄ sicut statutū est
 in concilio cartaginē. **S**ponsus et sponsa
 b̄ndicendi a parentibus. vel a panimphis
 offerant ec̄ie sacerdoti. accepta aut̄ b̄ndic-
 tione eadem nocte p̄ reuerentia b̄ndictiōis
 in virginitate p̄maneat. **C**eterz̄ nuptie b̄n-
 dicende sunt a sacerdote cum p̄sibus et ob-
 lationibus ex institutiōe eucaristi p̄pe **V**er-
 tū vir et mulier ad bigamiaz transiens. m̄ri-
 moniū contrahendō non d̄z a presb̄ro bene-
 dici. **Q**uia cum alia vice b̄ndicti sint eorū
 b̄ndictio non iterari d̄z. **N**on ergo d̄nt
 nuptie b̄ndici. nisi vbi virgo cum virgine
 contrahit p̄pter rōnem que ponit in p̄hemio
 ij. partis. p̄mo presb̄r qui b̄ndictionez̄ cum
 sc̄da vx̄ore celebrauerit officio. et b̄nficio su-
 spensus est ad sedem aplicam mittendus.
 quod quidem ad exhortaciōz̄ continentie no-
 scitur introductū. **S**ecūm quorundā locorū
 consuetudinē. si quis contrahit cū sc̄da vir-
 gine b̄ndictio iterat. et hoc si d̄ns ip̄ sciat
 et tollerat. alio q̄n̄ non valet. **D**icunt etiā
 quidam q̄ si aliquę virgines contrahentes
 nō fuerint b̄ndicti facti bigami itez̄ s̄hedo
 poterunt b̄ndici. s̄ et si s̄hentes fuerint
 b̄ndicti. licet se non cognouerint carnalit̄
 non ideo itez̄ s̄hentes b̄ndicent. **D**e b̄ndic-
 tione virginum dicit in p̄hemio. ij. partis
Notandū aut̄ est q̄ vnū sacramentū dignius
 est alio q̄tuor modis. sc̄z ratione efficacit̄. ut
 baptismus. rōne sanctitatis. vt eucaristia.

ratione significationis ut coniugiu. Quidam tñ non appbant istum modum et rone conferentis. ut confirmatio et ordo. **S**ed querit quare instituta sunt sacramenta. qa sine illis potuisset deus huano generi vita eternam et gram donasse. **R**ñdeo ppter tria. **P**rimo ppter humiliaco. ut dum homo ex dei precepto se rebus insensibilibus. et se inferioribus reuerent subiecit. ex hac obia magis apud deum mereat. **S**ecundo ppter eruditionem. ut per id quod foris in specie visibile cernit ad inuisibilem virtutes. que interius est agnoscendam mens erudiatur. **T**ercio ppter exercitaco. q. cum ho ocio sus esse non debeat. pponit ei utilis et salubris exercitatio in sacramentis. qua vanas et noxias declinet occupaco. iux illud. **S**ep aliquid boni operis facito. ut dyabolus inueniat te occupatum. Non ergo dnt omitti put in precedenti titulo dictum est.

Incipit liber scdus de ministris et ordinibus ecclasticis. et de eoz officijs

In hac secuda parte de ministris et ordinibus ecclasticis. eozq officijs tractare puidim. **P**remittetes q tres sut secte famose viz gentiliu hebreoz xpianoz. **P**ri-

ma est eronis. **S**ecda veritatis. **T**ercia veritatis et salutis. **I**n prima naufragam. **I**n scda a periculo eripim. **I**n tertia saluam. **P**rima secta d. a secando. q. secat. i. sepat nos a deo. **S**ecunda et tertia a sectando et tenendo. qm illuminant. saluant et liberant. **X**pianoz psone tam seculares q ecclastice ab alijs duabus sectis sumpte sunt. hebrei viz et gentili. **S**ic enim apud nos duo sunt genera psone. scz laicales et ecclastice. sic et apud gentiles et hebreos. **A**pud gentiles quidem scdres psone erant hee monarcha scz impator romanus patricij. qui et senatores dicebant. ad quoz arbitrium vniuersa ordinabant. reges. duces. comites. p. lides. prefecti. suffecti. tribui. militum. tributum plebis. pretores. centuriones. decuriones. q. trinationes. diuini viri. questores. ediles. et

X

anle ianitores. **I**nter poetas vero erant aduocati carminu. relatores carminu scriptores. comedi. tragedi. et pstonographi. vates aut qui a vi mentis dictus est. mo sacerdot. modo pphetam. mo poetam significat. scd m phs. **I**n ritu temploz erant apud gentiles archiflamines. pthoflamines. flamines. et sacerdotes. ut iam dicit. **E**rant q. apud eos viroz et muliez religiosi conuentus. **A**pud hebreos q. eadem erat diuersitas psone. **A**lie nang erant scdres. alie diuino cultui viz in templo dedicate. **I**n templo erant sumus sacerdos. ut melchisedech minores sacerdotes. leuite natiuei. luminu extinctores. exorciste. ianitores. et edicij seu catores. **S**uper pplim vero regendu erat dux ppli moy. ses. et sub eo quos ipe constituerat ad oculu ietro soceri sui. **E**rant etiam ciliarche. et a contrache. penthacontrache. et decacontrache. i. milenarij. centenarij. qui quagenarij et decani. **C**ilios enim interpretat mille. et archos pnceps. inde ciliarcha. i. princeps sup mille et centum. inde et a contracha. qui sup centum p. ratem habebat. **P**enthacontrach. d. qui p. est quingenta. penta enim quinq. sonat. **D**ecanus qui decem. **D**eca enim decem sonat. **A**pud xpianos q. similis diuersitas reperit. **E**t nota q. xpiani a xpo dicti sunt. **X**pi vero a crismate. de quo dictu est in pte prima sub ti. de consecrationibus. **N**omen xpianoz primo in antiochia inuentum est. **A**ntea enim omnes vo cabantur discipuli seu fratres. donec apli in antiochia concilium fecerunt. **E**t dicunt xpiani orthodoxi. i. recte gloriantes. et ut credunt viuentes. **N**am orthos grece d. recte latine. et doxaglia. **D**icit ergo xpus a crismate q. vnct. **I**pe aut vnctus est eternalit a deo p. consoribus suis. put legit in actu aploz. et hoc nomen est oleum effusum. hinc est q. in veteri test. sacerdotes et reges xpi nuncupabatur. q. vncti erant vnctione tempali. **I**uxta illud. **N**olite tangere xpos meos. hoc autem nomen xps non est xpm nomen saluatoris. s. est comunis nucupatio potestatis. est eni omune nomen dignitatis. **S**ed hoc nome xpus xpm est vocabulum psone saluatoris quo ab angelo gabriele in ocepcoe vocat. est. euangelista testante. **V**ocabis in q. nom eius ihm. et ab hominibus in circucisione.